

prosvetni delavec

25let

List delavcev v vzgojnoizobraževalnih zavodih

Ljubljana, 13. septembra 1974 – Številka 14

Kos kruha

„Dajte ga v šole, da bo prišel do boljšega kruha!“ Tako so njega dni prigovarjali nezaupljivim, vsega hudega vajenim staršem. Kruh je bil pojem za možnost telesnega obstoja.

Kdo še danes govori o kruhu? Kdo ga poljubi, če pade na tla?

„Smešno! Zakaj bi ga poljubljali? Vržeš ga v smetnjak in si v pekarni kupiš drugega!“

Je to objestnost ali nevednost? Ali pa oboje?

Zgroženi bojovníki za spoštovanje človekovega dela – katerega sad je tudi kruh – bi skoraj privoščili lakoto presitim, samo da bi že umrl in izginil ta prezirljivi, malomarni odnos do kosa kruha. Pa nam časniki, radio in televizija skoraj vsak dan slikajo pretresljive prizore: vojske in lakote, suše in poplave, vseh vrst ujme, ki imajo skupni imenovalec KRUHA NI. Sledi smrt.

A to je vse tako daleč. Oči vidijo, misel zazna. Želodec pa ne občuti in tudi srce ne.

Tisti, ki so kdaj poskusili lakoto, si žele in delajo, da je ne bi bilo nikoli več. Oni, ki je niso okusili, ne vedo, kaj je. Tega ni mogoče dopovedati. Podobe po televiziji? Če bo pomanjkanje, bodo prodali televizor in si kupili kruha s salamo. Toda – kaj je to, pomanjkanje?

Tisti, ki ga poznajo, ne stanujejo v blokkih s smetnjaki, v katerih so med odpadki tudi kosi kruha.

JA-MA

Solidarnost razvija Kozjansko

Zgodilo se je nenadoma junij-skega dne; zemlja, ki ni bila bogata, je postala še bolj revna, in ljudje, ki niso nikoli imeli veliko, so zgubili še tisto. Zemlja se je stresla – ostal je kup kamena, podrte hiše, vegaste bajte, za silo podprte s tramovi; veliko groze – neme in glasne... Mi pa smo se odločili za solidarnostno akcijo: ne, da bi obnovili Kozjansko, ampak da bi ga zgradili boljšega, bolj razvitega. Akcija torej, ki ima glede na našo družbeno ureditev globok pomen.

Toliko bolj, ker smo prav v teh dneh v pripravah na splošno jugoslovansko razpravo o temeljnih skupne politike dolgoročnega razvoja Jugoslavije do leta 1985. – načrt torej, ki

predvideva nad 2000 dolarjev narodnega dohodka na prebivalca, 2,5 milijona stanovanj več, 10-odstotni letni prirastek v proizvodnji in 2 milijona 100 tisoč novih delavcev v družbenem sektorju. V tem predlogu, ki pomeni temelj družbenega načrtovanja naše države do leta 1985, pa tiči tudi spoznanje, kako pomembno je za celotni družbeni in ekonomski napredek vključiti skrb za razvoj manj razvitih območij. V tem spoznanju pravzaprav ni nič novega, saj je slovenska republiška skupščina že v začetku leta

1971 sprejela poseben zakon o ukrepih za pospeševanje razvoja manj razvitih območij. Navsezadnje pa lahko ugotavljamo tudi to, da danes nikjer v svetu ni družbe, ki ne bi v svojo razvojno politiko vključila spoznanja, da je enakomernost razvoja pogoj splošnega napredka (saj so celo članice Evropske gospodarske skupnosti namenile v skupni sklad več kot 8 milijard nemških mark za hitrejši razvoj bolj zaostalih območij).

Priznati moramo, da je pri nas organizirana družbena skrb rodila že bogate sadove. Enajst

manj razvitih občin (med njimi sta tudi Šmarje pri Jelšah in Šentjur pri Celju), ki smo jih uvrstili med manj razvite glede na višino dohodka, odstotek kmečkega prebivalstva in odstotek zaposlenega prebivalstva (skupno nad 310.000 prebivalcev), napreduje hitreje kot Slovenija. Leta 1972 je na primer v teh krajih družbeni proizvod na prebivalca narasel za 70% hitreje kot drugod v republiki. Seveda pa samo ta številka ne pove dovolj, zakaj narodni dohodek na prebivalca še vedno ne doseže polovice republiškega poprečja.

Zaostalosti, ki se vleče še izza povojnega obdobja, ne moremo odpraviti v nekaj letih. Pričakujemo pa lahko dokaj

France Popit:

Na pragu reforme

Začetek novega šolskega leta 1974/75 sovpada z intenzivnimi prizadevanji naprednih socialističnih dejavnikov, da bi korenito spremenili sistem in vsebino vzgoje in izobraževanja. Nedavni kongresi Zveze komunistov so namreč sprejeli idejno zasnovo reforme vzgoje in izobraževanja, ki naj v temelju spremeni in preseže sedanji, v mnogih elementih preživel in zastarel vzgojnoizobraževalni proces. Z načrtovano reformo nameravamo oblikovati takšen sistem vzgoje in izobraževanja, ki bo ustrezal sedanji stopnji razvitosti socialističnih samoupravnih odnosov in zahtevam znanstveno-tehnološke revolucije. To v prvi vrsti pomeni, da morata vzgoja in izobraževanje postati dosledno razredno utemeljena, da se morata uveljaviti kot eno najmočnejših orožij delavskega razreda za oblikovanje vsestransko razvitega, ustvarjalnega in svobodnega človeka – samoupravljalca in proti vsem sodobnim oblikam odtujevanja človeka. Posebna vrednost reforme, ki smo jo pričeli uresničevati, bi morala – za razliko od vseh prejšnjih – biti v tem, da bo celostna. Niti enega elementa, ki odločilno vpliva na to, da se vzgoja in izobraževanje uveljavita kot pomembna dejavnika razvoja proizvodnih sil in socialističnih samoupravnih odnosov, ne bi smeli izpustiti ali zanemariti.

Če torej želimo, da bo naša akcija za uresničitev zasnovane reforme učinkovita, bomo morali posvetiti večjo pozornost vsem njenim temeljnim sestavinam: uveljaviti marksizma v tem smislu, da bo z njim prežet celoten vzgojnoizobraževalni proces, odpravljanju osipa, kakovosti pouka; odpiranju poti do vsestranske izobrazbe vsakemu; stalnosti izobraževanja; usmerjenosti vzgojnoizobraževalne dejavnosti k izobraževanju za delo in ob delu; boju proti še vedno zelo zakoreninjenemu pozitivistično-enciklopedičnemu modelu šole in za dosledno modernizacijo vzgojnoizobraževalnega procesa; odpravljanju socialnih razlik, ki nastajajo zaradi neenakih možnosti mladine in delavcev za vzgojo in izobraževanje z uresničevanjem načela solidarnosti in končno odgovornemu in skladnemu delovanju vseh družbenih dejavnikov socialistične vzgoje, od družine pa do družbenih organizacij, tiska, radia in televizije itd., še zlasti, ko gre za etične vrednote, ki jih vnaša delavsko gibanje v družbo, kot so odnos do dela, človeka, še posebno do žene, socialističnega samoupravljanja in vsega pozitivnega v kulturi, umetnosti, kar je ustvaril človek v svoji zgodovini.

Uspešen začetek spreminjanja našega vzgojnoizobraževalnega sistema pa je možen le pod pogojem, da se celotno področje vzgoje in izobraževanja čim bolj ustvarjalno, enakopravno in na samoupravnih temeljih vključi v procese združevanja dela, da postane celotno samoupravljanje tudi tu prevladujoč družbeno-ekonomski odnos in da se samoupravljanje uveljavi tudi v vzgojnoizobraževalnem procesu.

Iluzorno bi bilo pričakovati, da procesa reformiranja vzgoje in izobraževanja ter boja za socialistično usmerjeno šolo ne bodo spremljali tudi odpori. Čeprav smo politično in teoretično odbili koncepte o idejno nevtralnem in abstraktno humanistično usmerjeni šoli, o idejnem pluralizmu kot vzgojnem smotru, o koncu ideologij itd., pa še zdaleč nismo odpravili vzrokov, ki jih porajajo. Klerikalistične, tehnobirokratske, elitistične strukture se še vedno niso odpovedale ambiciji, da bi s svojih izhodišč vplivale na vzgojnoizobraževalni sistem. Odločno politično so-ocenje naprednih socialističnih sil v slehernem šolskem kolektivu in v družbi ter njihovo izločanje iz dejavne vloge v vzgojnoizobraževalnem procesu so še vedno ena pglavitnih nalog tudi v prihodnjem obdobju.

V novem šolskem letu moramo storiti vse, da se bo akcijska sposobnost vseh družbeno naprednih sil čim bolj učinkovito izrazila. Določiti je treba postopne naloge in nato odločno in odgovorno bdeti nad njihovim uresničevanjem. Sleherni dejavnik vzgoje in izobraževanja bi moral biti vključen v natančno

(Nadaljevanje na str. 2)

NAŠ NOVI ŽIRO RAČUN: 50100-601-16915

Za primer si oglejmo samo

(Nadaljevanje na str. 2)

Na pragu reforme

(Nadaljevanje s 1. str.)

izdelan akcijski program družbenopolitičnih organizacij, občine in republike. Nič manj ni tudi pomembno, da z dobro pripravljeno in utemeljeno mobilizacijo delovnih ljudi in z ustreznimi sistemskimi ukrepi zagotovimo takšno materialno osnovo, ki bo omogočila reformne procese. Nerealna so namreč pričakovanja, da je mogoče s sedanjim obsegom sredstev uresničiti zasnovano reformo. Niti enemu izmed ciljev, kot so razširitev šolskih zmogljivosti in mreže šol, predvsem v delavskih središčih, postopnem prehodu osnovne šole na celodnevno šolo, sanaciji in pomnožitvi dijaških domskih zmogljivosti, enotni osnovni šoli itd., se ne odpovedujemo. Prav nasprotno! Še bolj se moramo posvetiti reševanju teh vprašanj in se za to tudi ustrezno organizirati. Kar najbolj bo treba decentralizirati sredstva in obveznosti republiške izobraževalne skupnosti na temeljne izobraževalne skupnosti in še bolj nasloniti šolstvo na financiranje, to je delovne organizacije in njihova združenja.

Za uspeh reforme je nedvomno izredno pomembno tudi učinkovito reševanje aktualnih problemov slovenskega učiteljstva. Najbolj perečemu med njimi — kadrovskemu učvrstevanju učiteljskih vrst — bomo morali posvetiti kar največjo pozornost. Zavedamo se, da je sedanja kadrovska osnova prešibka in da bo treba še mnogo storiti, da bomo pomnožili učiteljske vrste ter za strokovno izpopolnjevanje in idejnopolitično usposabljanje učiteljev na vseh stopnjah. Najpomembnejša naloga pri tem je hitra preosnova šol, ki usposablja mlade ljudi za pedagoški poklic. Glede materialnega vrednotenja učiteljevega dela pa je treba ugotoviti, da je bil letos, s prehodom na novi način financiranja vzgoje in izobraževanja, narejen pomemben korak naprej; posrečilo se nam je vgraditi nekatere elemente, ki zagotavljajo skladno rast osebnih dohodkov delavcev v družbenih dejavnostih z rastjo osebnih dohodkov delavcev v materialni proizvodnji.

Več bomo morali storiti v iskanju in uveljavljanju načinov nagrajevanja po delu. Sedaj ko uvajamo celodnevno šolanje, bo treba pedagoškim in drugim delavcem na takšnih šolah za dodatne napore tudi ustrezno izboljšati nagrajevanje, drugje bo treba zopet upoštevati kaj drugega. Skratka, naš smoter mora biti resnično nagrajevanje po delu, da bo tako vedno boljše družbeno vrednotenje dela v vzgojnoizobraževalni dejavnosti pomenilo moralnopolitično podporo in priznanje učiteljevemu delu, za učitelja pa obvezo, da revolucionarnim procesom tudi v prihodnje posveti vse svoje ustvarjalne sposobnosti.

Samoupravljanje s temelji marksizma

Zavod za šolstvo SRS je s sodelovanjem marksističnega centra pri CK ZKS pripravil seminarje za praktični pouk predmeta samoupravljanje s temelji marksizma za učitelje na srednjih šolah.

Zvrstilo se je pet seminarjev: dva v Mariboru in eden v Ljubljani 19. avgusta ter dva v Ljubljani 26. avgusta. Na seminarjih so predavali ugledni strokovnjaki iz vse Jugoslavije. Udeležilo se jih je približno 330 učiteljev. Treba je poudariti, da so bili seminarji zelo uspešni še posebno zato, ker so predavatelji pripravili svoja predavanja prav za ta predmet, torej za aplikacijo pri pouku. Udeleženci so že pred seminarjem prebrali teze in potrebno gradivo.

Za boljšo univerzo

Pred dvema mesecema je bila skupna seja univerzitetnega in pedagoško-znanstvenega sveta ljubljanske univerze.

Kljub dokaj obsežnemu dnevnemu redu seje so člani posvetili veliko pozornost obravnavi osnutka zakona o visokoškolski dejavnosti in osnutka zakona o raziskovalni dejavnosti.

Sejo lahko imenujemo zrcalna podoba notranjega razvoja naše univerze. Bitka za usklajevanje področja visokega šolstva z razvojem samoupravne družbe, bitka za boljšo univerzo. Opozorili so na nekatere določbe, ki zbuja pomisleke glede na to, ali so smotrne in primerne za učinkovito opravljanje vzgojnoizobraževalne in znanstvenoraziskovalne dejavnosti visokega šolstva.

Do izraza pa so prišle tudi bolj ali manj ostre besede posameznikov na račun pripomb, povedanih v tisku ob javni razpravi o osnutku zakona o visokoškolski dejavnosti, ki so jo vodili na univerzi. Kritike v tisku so bile povsem upravičene, saj so bile namenjene tistim posameznikom na naši univerzi, ki jim še vedno ni povsem jasno, da je privilegirano položaju univerze odzvonilo. Boj proti tradiciji, proti „svetosti“ univerze je najtežji. Njena „nedotakljivost“ izvira že iz zgodovine: univerza je bila nekdaj takšna, kakršno si je želela elita.

Nekaj pa je jasno in to je treba pošteno povedati: naša univerza se spreminja in se bo spreminjala vse dotlej, dokler ne bo njena podoba usklajena s potre-

bami družbe, ki ji je namenjena. Družba pa potrebuje univerzo, v kateri bo vedno živ dialog med študenti in profesorji, univerzo, ki bo tudi navzven odprta z novimi družbenimi odnosi. Skratka — potrebujemo visoko šolstvo, ki bo del združenejšega dela, ali drugače povedano — pravica porabnikov (TOZD) do soodločanja o zadevah visokega šolstva in hkrati pravica visokega šolstva, da dejavno vpliva na združeno delo.

Vsaka razprava, tudi tista, ki osvetli posamezne škodljive odnose in jih preusmeri, pomeni pomoč večini naprednih sil proti zastareli, okosteneli miselnosti.

Treba je poudariti, da se je naša univerza zavzela in odgovorno lotila obravnave osnutka o visokoškolski dejavnosti in da je bilo doslej več premalo časa za razpravo glede na celostnost problematike. Rok za razpravo je bil prekratek, zato ni bilo mogoče izoblikovati jasnejših opredelitev in dopolniti pomanjkljivosti ter natančno nakazati rešitve, upoštevaje dobre pripombe. Jeseni bo verjetno več možnosti, da se pripravi predlog zakona, ponovno izbrusen in boljši.

Gotovo pa je, da je sedanji osnutek, čeprav morda še nejasen, grajen na ustavnem načelu združenega dela.

Če povzamem: vse, kar pomeni prispevek k izboljšanju, moramo sprejeti, sicer ropamo družbo, hkrati tudi sebe in — univerzo.

TEA DOMINKO

Solidarnost razvija Kozjansko

(Nadaljevanje s 1. str.)

dili sodobne šole, v Rogatcu, kjer je stavba že zelo stara, so se odločili za novo, v Bistrici ob Sotli so centralno šolo obnovili, v Šmarju pri Jelšah pa začeli graditi novo. S pomočjo samoprispevkov in solidarnostnih akcij so obnovili večino manjših šol — lani na Vinskem vrhu (za to je poskrbela ljubljanska Instalacija, ki je prevzela pokroviteljstvo nad šolo), v Šentvidu pri Grobeljnu, na Kristan vrhu, v Zibiki, Pristavi, Lambergu in Podsedri. Spominjamo se še nesreče pred tremi leti, ko se je v stari in povsem dotrajani zgradbi v Šmarju med poukom zrušil strop; temeljne izobraževalne skupnosti so tedaj sklenile, da je treba s solidarnostno akcijo zbrati denar za novo; graditi so jo začeli lani.

Junjski potres so nekatere šole vzdžale, večina pa ne. Za popravilo 20 šolskih zgradb v Šmarški, Šentjurski, celjski in konjiški občini bomo potrebovali milijon 800 tisoč din, za gradnjo 9 novih centralnih in podružničnih šol v občinah Šmarje in Šentjur pa okrog 44 milijonov din. Zdaj ko je škoda ocenjena, vsak dan prihajajo pozivi koordinacijskega odbora za odpravo posledic potresa, da je treba akcijo čimprej končati, da bodo šole lahko še letos začele nemoteno delati in da bodo otroci prizadetih krajev čim manj prikrajšani pri pouku. Naj dodam, da so projektanti izdelali načrte za racionalno grajene stavbe notnih tipskih šol, republiška izobraževalna skupnost pa je iskala tudi najboljše ponudnike. Prizadete občine so same prevzele odgovornost za izdelavo programov obnovitve šol, financirale pa jih

bodo gospodarsko močnejše občine oziroma posamezna mesta ter izobraževalne skupnosti. Zgled Velenja je že dobro znan: odločili so se za finančno in organizacijsko plat gradnje štirirazredne podružnične šole v Zibiki za 100 otrok, ki bo veljala 3.300.000 din. Ko je skoraj 200 Velenjčanov vihtelo krampe in lopate v Zibiki, je predsednik velenjske skupščine Nestl Žgank dejal, da akcija ni le konkretna oblika pomoči prizadetemu prebivalstvu, temveč da tudi kaže na tesnejše sodelovanje industrijskih krajev s po-

Potres tudi šolam ni prizanesel

deželjem in na zmanjševanje razlik: „Potresna škoda je velika in Slovenija majhna, vendar dovolj velika, da hkrati s škodo obračuna tudi z revščino, ki je ostala na Kozjanskem.“ Prvi del gradnje centralne šole Šmarje pri Jelšah (vrednost okrog 15 milijonov dinarjev) — 18 učilnic za višje razrede in telovadnico — bo končan do konca leta. Pred nedavnim se je že začel pouk v učilnicah in kabinetih za 12 oddelkov. Do konca septembra bosta končani še dve učilnici, večnamenski prostor,

kuhinja in upravni prostori. Denar bodo prispevale temeljne izobraževalne skupnosti in republiška izobraževalna skupnost. Postopoma bodo zgradili še 6 učilnic za nižje razrede in 6 oddelkov posebne šole za duševno laže prizadete otroke. S tem bo omogočen sodoben pouk 800 učencem v 8 oddelkih nižje in 20 oddelkih višje stopnje (vključeni so učenci podružničnih šol).

S prispevkom iz republiškega solidarnostnega sklada bo predvidoma zgrajena podružnična šola v Loki pri Žusmu. Gradijo

podjetje Marles. Imela bo 4 učilnice, knjižnico in prostor za vzgojnovarstveni odderek. (Stroški bodo znašali 3.140.000 din.) V njej se bo vzgajalo in izobraževalo 100 šolskih in 25 predšolskih otrok. Vendar pa tudi pri tej šoli vedno bolj prevladuje možnost, da bi jo financirala ena od slovenskih občin. Gradnja šol na Kozjanskem gre namreč po poti, kot jo začelo Velenje z Zibiko. Zato tudi ne veljajo več prvotni načrti o tem, da bodo zgradbe pretežno montažne. Razumljivo je, da se

bo gradnja zavlekla; ta čas bo poučevali otroke v za silo prijenih prostorih ali pa jih bo prevzela v avtobusi v oddaljene šole. V Loki pri Žusmu pa šola — kot je bilo zapisano v pogodbi — zgrajena do 25. septembra. Naj naštejemo še zadnje podatke za druge šole: mariborska občina bo prevzela gradnjo šole v Pristavi (predvidoma podjetje „Marles“). Zasavske občine od Litije do Brežic so se vezale zgraditi podružnične šole na Vinskem vrhu (tri učilnice za 75 otrok in vzgojnovarstveni odderek za 25 otrok). Ljubljana zbira denar za šolo Ponikvi, kjer so potrebni prostori za 300 učencev in dva stvena oddelka. Zavrnila predlog montažnega objekta sprejela prirejen projekt Šo Planina pri Sevnici. Kdaj zgrajena, se ne ve. Kristan v Mestinje in Buče še čakajo dobro voljo in solidarnost svenških občin. Morda bodo Kranj, Novo mesto — in katik občina se?

Marsikaj bo še treba narediti smo pa na pravi poti. In če spet vrnemo k uvodnim mislim, da danes preobrazbe ne moremo načrtovati brez materialne in gospodarskega razvoja družbe, potem prav z gledom Kozjanskega dokazujemo, uresničujemo koncept samoupravne socialistične obrazbe. Usmerjenost, tolikrat nakazana v teoriji, se morajo izkazati v praksi, se vedno za vsa potrjevati in utrvjati. Sm je bila nakazana; zdaj moramo po poti še hitreje in še bolj odločno. Kako bogato pa obstrejuje denar, naložen v šolstvo, smo že zdavnaj ugotovili. In ugotovili smo, da je le ena — dve ...

MARJANA VONČINA

Nova vsebina — nove metode

Letošnjega junija so delavci ožjih področij dejavnosti ustanovili svoje republiške sindikalne konference. Na področju družbenih dejavnosti se je konstituiralo šest konferenc. 4. septembra so se njihova predsedstva in predsedstvo RO Sindikata delavcev družbenih dejavnosti sestali na skupni seji — delovnem dogovoru za kopicu nalog, ki jih bo treba opraviti v bližnji prihodnosti.

Živahna razprava je potekala predvsem o tem, kako naj se sindikati organizirajo, da bodo lahko prevzeli takšno družbeno vlogo, kakršno jim določajo nova ustava in dokumenti, sprejeti na kongresih Zveze komunistov. Sindikati so opredeljeni kot razredne organizacije delavcev, kot organizacije, ki naj skrbe za uresničevanje in usklajevanje njihovih interesov na vseh ravneh: posameznih delavcev v organizacijah združenega dela, vseh delavcev v občini, na širšem območju ali pa tudi delavcev v različnih dejavnostih. Pri tem gre za povsem določne interese in probleme, ki jih mora sindikalna organizacija poznati in poskrbeti za najustrenejšo rešitev: za zagotavljanje delavčevih samoupravnih pravic, za humane in demokratične odnose, za ustrezne delovne razmere, ustrezno delitve ustvarjenega dohodka itn. Naloge so torej znane, ne pa preproste. Kos so jim lahko le sindikati, ki jih delavci občutijo kot resnično svojo organizacijo in v kateri dejavno sodeluje velika večina članstva. Zato je razumljivo, da je tolikšen poudarek na delu v osnovnih sindikalnih organizacijah, na uresničevanju načela „vsaka organizacija združenega dela lastna osnovna organizacija“, na slednem uveljavljanju delegatskih razmerij in še posebno na odločnem odklanjanju tako imenovanega foramskega načina dela, ki žal tudi v sindikatih ni bil tako redek.

DOGOVOR ZA USKLAJENO DELOVANJE

Novim zahtevam in novim metodam dela bo prilagojena tudi temeljna organizacijska sestava: v samostojnih strokovnih sindikatih bodo združeni delavci ožjih dejavnosti, zato bo teh precej več, kot jih je sedaj — predvidoma devetnajst namesto sedanjih šest. Delavci družbenih dejavnosti bodo npr. organizirani v šestih strokovnih sindikatih (vzgoja in izobraževanje, znanost in visoko šolstvo, kultura, zdravstvo, uprava, pravosodje in družbenopolitične dejavnosti, banke in zavarovalstvo). Za našeta področja so že ustanovljene občinske in republiške sindikalne konference — zameški novih sindikatov.

Najvažnejša določila o vsebini dela in organizaciji sindikatov bodo vsebovana v Statutarnem dogovoru o organiziranosti in delovanju sindikatov in zveze sindikatov v SRS. Do srede oktobra naj bi ga sprejele vse osnovne organizacije, razglašen pa naj bil na 8. kongresu Zveze sindikatov Slovenije, ki bo 7. in 8. novembra v Celju.

Statutarni dogovor bo torej enoten za vso sindikalno organiziranost v republikli in bo zagotavljal potrebno usklajenost v delovanju vseh strokovnih sindikatov in Zveze sindikatov. K osnutku dogovora, ki ga je pripravila statutarna komisija republiškega sveta Zveze sindikatov, je bilo na seji (4. sep-

tembra) povedanih nekaj pripomb.

Po mnenju razpravljavcev je njegova pomanjkljivost predvsem v tem, da ponekod celo preveč podrobno govori o organizaciji, premalo pa o vsebini dela. Bolj določno bi bilo treba opredeliti odnos med osnovno organizacijo in organi upravljanja v OZD. Večina je tudi menila, da ni dovolj jasno opredeljen odnos med strokovnimi sindikati kot predstavniki interesov posameznih delov delavskega razreda in med Zvezo sindikatov, kjer naj bi se po načelu sporazumevanja ti interesi usklajevali. Strokovni sindikati kot samostojne organizacije naj bi bili bolj poudarjeni.

SPORAZUMI PO NOVEM

Druga točka skupne seje je bila namenjena že „standardni“ temi: dograjevanju samoupravnega sporazumevanja o razporejanju dohodka in delitvi sredstev za osebne dohodke. Kot vemo, je bil lani sprejet nov zakon o samoupravnem sporazumevanju, v skladu z njim pa naj bi bili sprejeti tudi novi samo-

upravni sporazumi. Po teh sporazumih bi moralo biti načelo nagrajevanja po delu bolj sledno uresničeno, kot je bilo prej.

Z dosedanjimi rezultati pa kakor ne moremo biti zadovoljni: le štiri od tridesetih skupacij delavcev družbenih dejavnosti so uskladle sporazume novim zakonom in ustavo. Mnenju centra za samoupravno sporazumevanje pri RSZS, kar rego gradivo je bilo predloženo, so še ti precej pomanjkljivi. Večina drugih področij niso pripravljene niti osnutki novih sporazumov. Ocenjeno je bilo, da je glede delitve dohodka osebnih dohodkov sicer več rešenih načelnih in strokovnih vprašanj, premalo dejavne pa bile tudi skupne komisije udeležencev sporazumevanja in sindikalni organi.

Obveljal je sklep, da bodo republiške konference razpravljale o tej problematiki, spodbudile hitrejšo pripravo novih osnutkov in sodelovale usklajevanju sporazumov za posamezne dejavnosti s svojimi področja.

MARJANA KUNEJ

AKCIJA ZA NOVO ŠOLO

Pred dnevi so se v prostorih trboveljskega revirskega komiteja ZKS sestali predsedniki zasavskih občin, SZDL, občinski sindikalnih svetov, sekretarji vseh treh občinskih komitejev ZKS s predsednikoma šmarške in šentjurske občinske skupščine. Pogovarjali so se o akciji gradnje šol na Kozjanskem, ki jih je potres pred koncem lanskega šolskega leta uničil ali pa zelo poškodoval.

Na tem pogovoru so sprejeli načelni sklep, da bodo delovni ljudje zasavske občine zgrajeno podružnično šolo na Vinskem vrhu. Predstavniki prizadete kozjanske občine naj bi republiški koordinacijski komisiji predlagali, naj zagotovi možnost, bi lahko družbenopolitična skupnosti najele premostitvene kredite za gradnjo šol na območju.

ŽAGARJEVE NAGRADE 1974 SEDMIM PROSVETNIM DELAVCEM

Praznik slovenskega šolstva

Letošnjega 29. junija je bila v klubu poslancev v Ljubljani slovesnost, ki jo po pravici imenujejo „praznik šolstva“ — podelitev Žagarjevih nagrad za leto 1974. Nagrade so prejeli: Marija Koman, predmetna učiteljica — ortopedagoginja iz Ljubljane, Ziva Kraigher, plesna pedagoginja in koreografinja iz Ljubljane, Milica Lugiarič, vzgojiteljica in upravnica vzgojnovarstvene ustanove iz Ptuja, Stane Mihelič, profesor iz Ljubljane, Rezka Pirc, učiteljica iz Krškega, Leopold Zemljak, ravnatelj šolskih delavnic tehniških šol iz Ljubljane in Slavica Zirkelbach, profesorica iz Kranja.

Ob tovrstni slovesnosti vedno znova oživi enkratni lik velikega revolucionarja, prvoborca, učitelja in čudovitega človeka, čigar nagrado bi — kot je v svojem govoru poudarila predsednica odbora za podeljevanje Žagarjevih nagrad Milena Štifter — zaslužilo še več šolnikov, čudovitih ljudi, odličnih delavcev, predanih Žagarjevimi idejami in naši skupnosti. Ljubezen in vera v človeka, zvestoba do naše skupnosti, osebna skromnost in zgorevanje za mlade ljudi in za nas vse — te prvine so odlike tudi letošnjih sedmih slavljencev.

Milena Štifter je govorila nadalje tudi o sedanjih razmerah, o značilnostih našega časa in nalogah, ki nas še posebej zavezujejo. Opozorila je na resnico, da sta izobraževanje in vzgoja predolgo hodila svojo dokaj izolirano pot na škodo gospodarstva, pa tudi samega šolstva. Nova ustava in resolucije, sprejete na 7. slovenskem kongresu in 10. kongresu ZKJ, so revolucionarno posegle tudi v obstoječe stanje in razmerja na teh področjih z zahtevo, da utrdimo pravo socialistično samoupravno združeno delo, tesno soodvisno, povezano z enakopravnimi odnosi, izhajajočimi iz svobodne menjave dela.

Letošnje družbeno dogovarjanje in sporazumevanje o skupni in splošni porabi je dalo v Sloveniji — glede na prvo pionirsko leto — kar zadovoljive rezultate. Dobili smo že dragocene izkušnje, imamo pa možnost, da še letos odpravimo nekaj slabosti in izvedemo potrebne popravke. Pojavila so se očitna nesporazmerja! Upravičeno pričakujemo, da bodo sporazumi za leto 1975 pripravljani še bolj kakovostno in doštudirano.

Nova razmerja in odnos v združenem delu med gospodarstvom in šolstvom morajo dati to, kar pričakujemo: kvalificirane in visoko kvalificirane delavce, strokovno bolj usposobljene za današnje in jutrišnje naloge, samoupravno bolj zavedne, humane ljudi, prežete s socialističnim domoljubjem.

Področju vzgoje in izobraževanja bo to zagotovo prineslo najbrž najbolj racionalnejši razvoj na vseh njegovih stopnjah, posebno v usmerjenem šolstvu, nujno reformo učnih vsebin in boljše vzgojne učinke. Odgovorno, premišljeno in učinkovito bomo morali delati, saj gre za generacije mladih ljudi in za zaposlene delavce v procesu permanentnega izobraževanja — je poudarila Milena Štifter.

ZGOVORNA OPOZORILA

V imenu izvršnega sveta skupščine SRS se je letošnjim dobimikom Žagarjeve nagrade zahvalil za dosedanje delo podpredsednik dr. Avgustin Lah. Potem ko je orisal lik prosvetnega delavca in njegov pomen v današnji družbi, je spomnil tudi na kritični položaj v našem šolstvu — beg učiteljev iz prosvetne stroke v računalniške centre, v kadrovske oddelke delovnih organizacij, med turistične delavce, v družbenopolitično življenje. „Resnica je,“ je dejal dr. Avgustin Lah, „da nam manjka vsaj 1500 učiteljev različnih področij in šole smo morali že zapreti, ker ni učiteljev. Zanimivo je, da na teh drugih me-

stih zunaj šol največkrat kolektivni ne terjajo od njih, da bi bili tako kulturno aktivni. Verjetno jih šolstvu ne odteguje le bolj umirjeno delo, temveč tudi boljše nagrajevanje. Če k temu pridamo še spoznanje, da težko pridobivamo ustrezne nove kandidate za pedagoško delo in poklic, potem so to dovolj zgovorni znaki, da moramo popraviti položaj prosvetnih delavcev — kar pomeni, da jih moramo nagrajevati tako kot delavce v tovarni.“

Dr. Avgustin Lah je opozoril tudi na to, da nas materialne možnosti ne spodbujajo dovolj k modernizaciji pouka in da so razmere med krajem in regijami zelo različne. Ta problematika prerašča že v politično, ker le enake možnosti v vseh delih domovine omogočajo enakopravnost ljudi, za čemer težimo v socialistični družbi. Vemo, da moramo v šolstvu in celotnem procesu vzgoje in izobraževanja napraviti revolucionarni preobrat, temeljito vsebinsko in sistemsko reformo. Načrti so znani. Tega pa se ne da uvoziti — opraviti bomo morali sami. In če nameravamo uresničiti resolucije 7. in 10. kongresa Zveze komunistov Slovenije in Jugoslavije ter skupščinsko resolucijo, bomo morali ustvariti boljše temelje.

Ko je govoril o programih dela in njihovem pomenu, o dogovorih in svobodni menjavi dela, je dr. Avgustin Lah poudaril, da je sedaj možnost, da uresničimo, kar je treba. Marsikaj bo mogoče urediti s sporazumi, dejavno in s prizadevanostjo. Nagrajenecem pa so bile še posebej namenjene te besede: „Niste bili pasivni prenašalci znanja iz učbenikov na učence. Snovali ste vsebino, metodiko, organizacijo in oblike kulturnoprosvetnega dela. Ustvarjali ste in se razdajali. Kjerkoli so bili na šolah takšni ustvarjalci, so dosegli lepe uspehe. Podčetrtak, Kostanjevica, Slovenj Gradec, Ravne in še druga imena krajev in šol so pojmi vaše pedagoške, prosvetne in kulturne ustvarjalnosti. Danes izstopa morda vsaka deseta šola. Storimo, da bo čez nekaj let vsaka peta im. Storimo to, saj je odvisno od nas. Dolžni smo, da širimo, kar je dobrega, zglednega.“

PREDSTAVLJAMO VAM LETOŠNJE NAGRAJENCE

MARIJA KOMAN je predmetna učiteljica — ortopedagoginja, pomočnica ravnatelja

vzgojnega zavoda Janeza Levca v Ljubljani. Je ugledna strokovnjakinja, ki je z izredno marljivostjo in strokovno poglobljenostjo veliko prispevala k razvoju posebnega šolstva ter k odkrivanju in obravnavanju v duševnem razvoju prizadetega otroka v šolah in družini. Med prvimi ortopedagogi se je začela poglobljeno in uspešno ukvarjati z usposabljanjem srednje duševno prizadetih otrok.

Je avtorica in soavtorica številnih učnih načrtov za posebno osnovno šolo ter okvirnih vzgojnih načrtov za oddelke podaljšanega bivanja in internata. Je upoštevana pedagoška svetovalka in mentorica, avtorica priročnikov za učitelje in starše, predavateljica ter sodelavka mnogih institucij, ki se posvečajo vprašanju vzgoje prizadetih otrok in pedagoškega prosvetljanja njihovih staršev.

ZIVA KRAIGHER je plesna pedagoginja in koreografinja, vodja oddelka za izrazni ples na zavodu za glasbeno in baletno izobraževanje v Ljubljani. Plesu oziroma plesni vzgoji otrok se posveča blizu 30 let.

Pomen njenega dela je v tem, da je odločilno vplivala na raz-

voj moderne plesne smeri v Sloveniji, da je z dolgoletnim vztrajnim delom to smer razvijala tako, da dobiva samosvoje oblikovanje plesni stil, ki je odsev današnjega slovenskega prostora in časa. Številnim mladim je dajala splošno estetsko vzgojo, izoblikovala je plesno skupino; ki je v javnosti že dokazala svojo umetniško ustvarjalno dozorelost. Na področju vzgoje in izobraževanja pa si je pridobila posebne zasluge kot plesna pedagoginja predšolskih in šolskih otrok ter oblikovalka kadrov, ki razširjajo in poglobljajo plesno vzgojo najmlajših.

MILICA LUGARIČ je vzgojiteljica in ravnateljica vzgojnovarstvenega zavoda Ptuj.

Od leta 1946 je bila vzgojiteljica na nekaterih najtežjih delovnih mestih v manj razvitih območjih Slovenije. Leta 1953 je v Ptujju prevzela vodstvo predšolske ustanove. S tem si je naložila nevhvalno nalogo, da uredi, razširi in kvalitetno izboljša družbeno predšolsko vzgojno dejavnost. To se ji je v danih skromnih razmerah s požrtvovalnim mentorskim delom tako zelo posrečilo, da zasluži širše družbeno priznanje.

Tovarišica Lugiarič je v občinskem merilu aktivna povsod, kjer se obravnavajo in odločajo zadeve vzgoje in izobraževanja otrok, zlasti predšolskih. Nemalo zaslug ima za razvoj otroškega varstva v mestu in v vaseh, za letovanja otrok ob morju, za vključevanja otrok v razne interesne ter zabavne vzgojne dejavnosti. Pod njenim

vodstvom je vzgojnovarstveni zavod dosegel visoko strokovno raven, postal pa je tudi pomemben dejavnik pri širjenju vzgojnovarstvene dejavnosti na območju vse občine. S svojim

delovnim programom se uspešno trudi za zmanjševanje razlik med vaškimi in mestnimi otroki in za razširitev družbeno organizirane predšolske vzgoje v raznih oblikah, ki šele nastajajo.

Tovarišica Lugiarič deluje uspešno tudi kot predsednica skupščine skupnosti vzgojnovarstvenih zavodov Slovenije.

NAGRAJENCEM

— Vas praznik je tudi praznik slovenske javnosti. Zagotovo je to tudi doživetje za vse tiste mlade ljudi, ki jim je bilo dano, da so se srečali ali pa se še danes srečujejo z vami in odnašajo s seboj v življenje od vas toliko dobrega, lepega in vrednega.

(Milena Štifter, predsednica odbora za podeljevanje Žagarjevih nagrad)

— Na takšni slovesnosti ne kaže govoriti samo o časteh in neposrednem delu slavljencev. Sadove njihovega dela najdemo v kronikah, v knjižnicah, na policah in za pult, med stroji v tovarnah in oscilatorji v laboratorijih, v zdravstvenih domovih — mladinskih delovnih brigadah in na tujem. Ugotovimo lahko, da je bilo njihovo prosvetno-kulturno delo tudi raziskovalno in inventivno, proizvodno tehnično in družbenopolitično. Razumljivo je, da prosvetno-kulturni delavec ne more biti samo matematik ali biolog, učitelj v šoli ali slikar ali telesnovzgojni delavec. Je v strženu življenjskega toka — v vrtincu časa, idejnih tokov, družbenoekonomskih odnosov in političnega dogajanja.

(dr. Avgustin Lah, podpredsednik izvršnega sveta SRS)

STANE MIHELIČ, profesor slavist v pokoju. V svoji delovni dobi je le krajši čas poučeval na srednjih šolah, zlasti na učiteljski v Ljubljani in poučeval metodiko poučevanja slovenskega jezika na filozofski fakul-

teti v Ljubljani. Zaradi svoje družbenopolitične predanosti in strokovnih sposobnosti pa je pretežno delal na odgovornih vodilnih mestih v republiških organih za prosveto in kulturo oziroma vzgojo in izobraževanje. Teža njegovega življenjskega dela je v razvijanju in posodabljanju metodike pouka slovenskega jezika in vzgoje učiteljev slovenskega jezika. Je avtor in soavtor številnih učnih načrtov za osnovne in srednje šole, avtor beril, pripomočkov za učitelje, avtor nekaterih znanstvenih razprav, strokovnih člankov in drugo. Njegovo delo je bilo veskozi uspešno in vredno družbenega priznanja.

Nagrado Stanca Žagarja je prejel zlasti zaradi zaslug, ki si jih je pridobil z uspešno organizacijo slovenskih šol na Tržaškem in Goriškem od leta 1964 do 1971. Poleg nalog, ki mu jih je določila komisija jugoslovansko-italijansko mešanega odbora, je na svojo pobudo z napore in vztrajnostjo opravil še vrsto pomembnih nalog in tako utrdil temelje in pogoje nadaljnjemu razvoju šolstva s slovenskim učnim jezikom pod italijansko upravo.

REZKA PIRC, učiteljica, zaposlena kot tajnica TIS Krško, je ena najbolj aktivnih družbenih delavk s pionirji. Od l. 1945 dalje požrtvovalno dela v društvi prijateljev mladine ozi-

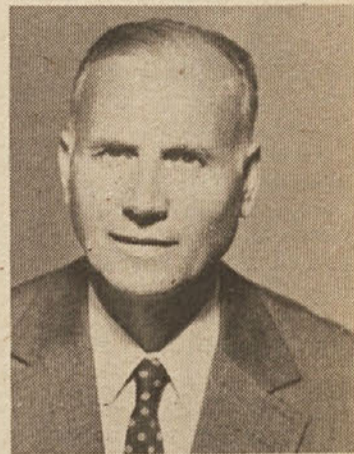

roma občinski in republiški zvezi teh društev. S prepričljivimi uspehi uresničuje ideje pionirske organizacije o zburjanju in razvijanju interesov in dejavnosti otrok zunaj šole, o vsebinah in oblikah, ki vzgajajo otroka, zlasti v socialnem humanizmu in patriotizmu. Njeno delo je praktična potrditev možnih vsebin, oblik in metod dela ter prispevek k pedagogiki prostega časa pionirjev. Njena dejavnost presega občinske meje, saj je pobudnica, usmerjevalka in organizatorica republiških in medrepubliških otroških prireditvev, od katerih sta v zadnjem času zlasti uspešna množičen „pohod pionirjev po poteh Matije Gubca“ ter grafični biennale mladih likovnikov Jugoslavije v Kostanjevici. Zaslužna je zlasti zato, ker zna k dejavnosti za otroke pritegniti in organizirati družbene delavce, učitelje in vzgojitelje in jim pomagati s svojimi izkušnjami in znanjem.

LEOPOLD ZEMLJAK, inženir strojništva in ravnatelj šolskih delavnic tehniških šol v Ljubljani, je prejel nagrado Stanca Žagarja za 25-letno uspešno delovanje na področju praktičnega pouka v tehniških šolah.

Je družbeni in strokovni delavec širokega formata, ki se v šoli in raznih strokovnih združenjih z zglede prizadevnostjo zavzema za modernizacijo praktičnega pouka in praktično

strokovno usposobljenost delavca — proizvajalca. Za ta smoter je uspešno izpopolnjeval šolske delavnice, poučeval je praktični pouk in izpopolnjeval metodične postopke praktičnega pouka.

Sodeloval je pri učnih načrtih za strokovne šole, napisal prvi učbenik tehničnega pouka za 7. razred osnovne šole, objavil več strokovnih sestavkov in sodeloval pri številnih nalogah. Posebo si je prizadeval za vzgojo in usposabljanje učnih kadrov za praktični pouk bodisi kot vodja učnega kolektiva svoje šole, kot predavatelj v strokovnih šolah in na raznih tečajih, kot odgovorni član mnogih strokovnih društev in organizacij. Z uspešnim vodstvom poverjene mu šole in s svojo široko zasnovano dejavnostjo zunanje je pripomogel h kvalitetnemu premiku v vzgoji in praktičnem izobraževanju učencev oziroma delavcev.

SLAVICA ZIRKELBACH je profesorica in upokojena ravnateljica osnovne šole France Prešeren v Kranju.

Je znana strokovna in družbeno delavka na področju prosvete in šolstva. Posebno aktivna je v Sindikatu prosvetnih delavcev vse od leta 1946 do danes, ko je članica republiškega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti in aktivna v izvršnem odboru republiškega odbora za vzgojo in izobraževanje. Pod njenim vodstvom in z njenim sodelovanjem je dosegel sindikat prosvetnih delavcev pomembne uspehe, zlasti v idejni angažiranosti šolstva, razvijanju samoupravljanja in ustvarjanju enakovrednejših družbenoekonomskih pogojev šolstva in položaja prosvetnih delavcev v naši skupnosti.

Kot ravnateljica osnovne šole in direktorica zavoda za prosvetno pedagoško službo v Kranju ima posebnje zasluge za znanstveno usmerjanje pouka in humanizacijo odnosov med uč-

telji in učenci, za posodabljanje učnih metod, urejanje in izpopolnjevanje materialnega položaja osnovnih šol in prosvetnih delavcev, solidarnostno gradnjo šol iz samoprispevka in za izenačevanje možnosti šolanja vaških in mestnih otrok. Šola je pod njenim vodstvom postala zgled sodobno organizirane šole in pobudnica napredka.

NAGRAJENCEM ISKRENO CESTITAMO!

čim bolje se bomo poznali

Naglica, ki preseneča

Do začetka letošnjega šolskega leta je bilo v Zibiki, kjer gradijo občani Velenja novo šolo solidarnosti, že okoli tisoč prostovoljcev. Novo šolsko poslopje v Zibiki „raste“ iz armiranobetonskih prednapetih elementov „Vemot“, ki jih izdeluje Vegrad iz Velenja.

Gradnja šole poteka po predvidenem načrtu, celo nekoliko hitreje, kot so sprva računali. Gradbeni odbor se je namreč odločil, da bo skrajšal rok za dograditev šole kar za mesec in pol. Najprej so namreč postavili rok 29. november, nato so ga

pomaknili na 8. oktober in kasneje na 1. oktober.

Delež Velenjčanov, ki sodelujejo v plemeniti akciji, zajela je že skoraj vso Slovenijo, bo prav gotovo zapisan na najvišjem mestu. Zmagala je človečnost, solidarnost do Kozjanskega in tamkajšnjih prebivalcev, ki jih je potres še bolj osiromašil, zdaj pa postajajo bogatejši. Bogatejši za izkušnjo več, da v nesreči niso ostali sami, temveč da z njimi sodelujejo in jim pomagajo vsi, ki jih ni prizadela naravna katastrofa.

„Koliko stanejo vsi ti učbeniki?“ je zvedavo spraševal petošolček, ki se že zaveda vrednosti knjig, oče pa je segel v denarnico in s štirimi stotaki poravnal zajeten račun za kupljene učbenike. Pa še vseh nista dobila! (Foto: Tone Urbas)

Temeljna izobraževalna skupnost Trebnje: Leta minevajo, problemi ostajajo

Učilnice osnovnih in podružničnih šol na območju temeljne izobraževalne skupnosti Trebnje so spet polne, ponekod celo prepolne. Znova se je začel pouk, ponekod v boljših, drugod pa še v slabših razmerah. Ponavlja se torej stara pesem o položaju osnovnega šolstva, tej že kar kronični bolezni, ki jo, žal, vse prepočasno zdravimo.

Šole nimajo učiteljev, niso ustrezno opremljene, prostora je še vedno premalo itd. Lahko bi rekli: šolska leta minevajo, problemi pa ostajajo.

„Poglejte,“ je pred dnevi v pogovoru poudaril predsednik izvršnega odbora trebanjske temeljne izobraževalne skupnosti ROMAN OGRIN, „samo v osnovni šoli Trebnje in njenih petih podružničnih šolah manjka letos kar šest učiteljev in dve vzgojiteljici. V osnovni šoli Trebelno bi potrebovali še sedem učiteljev in profesorjev za razredni in predmetni pouk. Za 25 oddelkov imajo na voljo le 17 učiteljev! V osnovni šoli Veliki Gaber manjkajo trije učitelji itd. Osnovne šole s svojimi podružnicami so polne učencev, učiteljev ni! Vendar bi bilo mogoče vse te na videz nepremostljive težave uspešno rešiti, če bi imeli dovolj stanovanj za učitelje. Tega se dobro zavedamo, zato si prizadevamo narediti, kar je mogoče. Naša temeljna izobraževalna skupnost prispeva v sklad stanovanjske izgradnje kar devet, namesto dosedanjih šest odstotkov. Po tistem računamo, da bomo že letošnjo jesen začeli graditi stanovanja v Trebnjem, Mirni in Mokronogu. Denar za okoli deset stanovanj bosta dala temeljna izobraževalna skupnost in solidarnostni sklad.“

Kar zadeva preureditev starih in gradnjo novih šol na našem območju, naj povem, da smo se v občini Trebnje prvi odločili za samoprispevek za šolstvo; denar smo prispevali

kar sedem let in pol. Lani, ko se je rok iztekel, smo podaljšali samoprispevek še za prihodnjih pet let. Poudariti moram, da imamo na območju naše temeljne izobraževalne skupnosti vse šole preurejene ali nove, razen osnovne šole v Mokronogu. Kljub temu je učencev še vedno več kot prostora. Veliko smo torej že naredili, vendar žal še premalo. Izdelan imamo tudi celoten program izgradnje in preureditve šol v naši občini. Z denarjem, zbranim s samoprispevom, bomo lahko zbrali le polovico potrebnega denarja. Upamo, da bo dala republiška izobraževalna skupnost posojilo. Republiška izobraževalna skupnost ima sicer veliko razumevanje, denarja pa malo. Tega ne občutimo samo v Trebnjem. Skoraj povsod v Sloveniji se srečujejo s takimi ali podobnimi težavami.“

TONE URBAS

Kranj: Za šolo v Šentjurju

Tudi na Gorenjskem so, tako kot v Velenju in Zasavju, sprejeli pobudo, naj bi na potresnem območju solidarnostno zgradili novo šolo. O tem predlogu so v Kranju že razpravljali sekretarji občinskih konferenc ZK in predstavniki gorenjskih občin. Menili so, da mora postati reševanje šolskih prostorskih problemov na potresnem območju vseslovenska akcija in naj ne bi prevzemala patronata nad posameznimi šolami samo posamezna mesta ali občine. Na Gorenjskem so se torej resno lotili priprav. Za predsednika pripravljalnega odbora so imenovali predsednika skupščine občine Kranj inž. Marka Vraničarja.

Koprivnica pri Brestanici: Še ena šola več

Novim osnovnim šolam v Brestanici in Krškem se je prvega septembra pridružila še ena. V Koprivnici pri Brestanici so se občani že pred dvema letoma odločili za samoprispevek. S tem denarjem so začeli graditi osnovno šolo, letošnjega septembra pa so se zbrali na slovesnosti in prvič odprli šolska vrata.

Nova sodobna šola v Koprivnici ima učilnice, primerne za kabinetni pouk, sodobno kuhinjo, večnamenski prostor, knjižnico – čitalnico in vse, kar sodi k sodobno urejeni šoli. Več kot 200 učencev te šole je skupaj z učitelji in profesorji dobilo po dolгих letih pričakovanja temeljne možnosti za normalno in uspešnejše delo.

TELESNA VZGOJA V ŠOLAH Po novem programu

Republiški center šolskih športnih društev pri zavodu za šolstvo SR Slovenije je za letošnje šolsko leto že pripravil program, ki je sicer nekoliko drugačen od prejšnjih, zato pa toliko bolj privlačen.

Tekmovanja šolskih športnih društev so ena najbolj množičnih v Sloveniji, saj se jih udeleži vsako leto več kot 80.000 osnovnošolcev in srednješolcev.

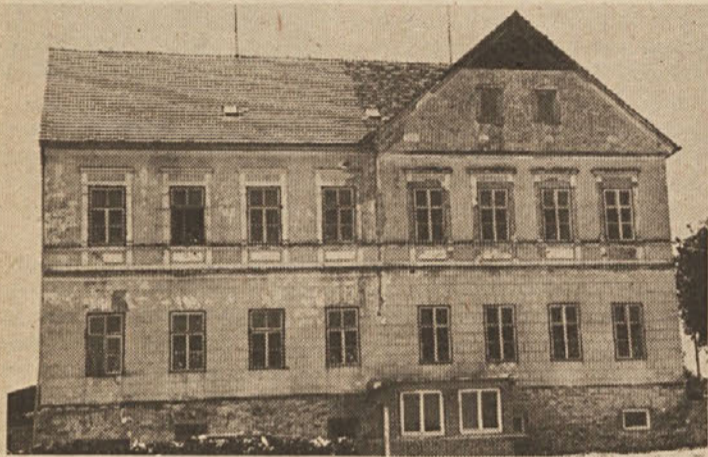
Že septembra bodo zaživela šolska športna društva, ki bodo v tem šolskem letu izpolnjevala program republiškega centra šolskih športnih društev, zastaviti pa si ga morajo tudi občinski in območni centri. Razen tekmovanj za najboljše šolsko športno društvo, ki poteka letos že peto leto in bo z manjšimi dopolnitvami prav tako kot prejšnja leta, se je povečalo število športnih panog: tudi ta tekmovanja se bodo končala z republiškim finalom. Do republiškega finala bodo tekmovanja v: smučanju, gimnastiki, košarki, nogometu, rokometu, atletiki, odbojki, streljanju in plavanju. Letos prvič bo republiški finale v streljanju in plavanju, za osnovne šole pa tudi v odbojki.

Ves ta program je republiški center šolskih športnih društev sestavil po anketi, ki so jo v minulem šolskem letu naredili med člani šolskih športnih dru-

štev. Republiški center je dal večjo možnost udeležbe v republiškem finalu, saj bodo med 12 finalisti trije z območja Maribora, dva iz Ljubljane, dva iz Celja, druga območja pa bodo poslala po enega predstavnika. Spremenili so tudi nekatere discipline v atletiki. Sedaj tekmujejo pionirji in pionirke nad 600 in 400 metrov, štafeta teče 4 x 100 metrov, mladinci 400 metrov, krogla bo težka 6 kilogramov, mladinke pa bodo tekmovale tudi na progi, dolgi 800 metrov. Tako se je program republiškega centra šolskih športnih društev prilagodil programu, ki ga imajo atletski klubi. Sprememba je tudi v gimnastiki za srednje šole. Vaje za mladince in mladinke bodo nove, ker so bile prejšnje že zastarele.

Republiška sklepna tekmovanja bodo ob raznih praznovanjih. Tako bo republiški finale v smučanju 5. in 6. marca 1975, v gimnastiki 19. aprila, v streljanju 25. aprila, v atletiki pa 30. aprila. Druga tovrstna tekmovanja raznih športnih disciplin bodo ob dnevu mladosti.

Nedvomno bodo letošnja šolska tekmovanja še bolj množična, zanimiva in pestra kot v prejšnjih letih; to pa bo prav gotovo prineslo še bolj kakovostne športne dosežke.

Osnovna šola v Zibiki je ostala po potresu neuporabna in celo nevarna za življenje osnovnošolcev. Dan pred potresom so bili učenci zadnjikrat v njej. Zdaj v njeni neposredni bližini raste nova in sodobna šola, darilo Velenjčanov. (Foto: Tone Urbas)

Zavodnje:

Letos učbeniki zastoj

Prireditveni odbor „V Zavodnjah se dobimo“, ki ga je letos ustanovila krajevna skupnost Zavodnje nad Šoštanjem, je s pomočjo organizacij združenega dela v občini in seveda z organizacijo več prireditev, zbral dovolj denarja, da staršem otrok, ki obiskujejo podružnične

šole v Zavodnjah, letos ne bo treba seči globoko v žep za nakup knjig in drugih šolskih potrebščin. Uresničujejo torej zamisel o brezplačnem šolanju. Za šole v Zavodnjah, ki jo obiskujejo predvsem otroci kmetov in otroci delavcev, je to še posebno pomembno.

Na rob:

Zakaj odlašamo?

Iz sosednjih republik prihajajo spodbudne novice o akcijah za brezplačne učbenike v osnovnih šolah. V Sloveniji pa se že nekaj časa sprašujemo, kdaj bomo toliko „bogati“, da bomo dali brezplačne učbenike vsaj tistim učencem, ki imajo pravico do otroškega dodatka.

Kaj vse smo storili v zadnjih štirih letih v Sloveniji z akcijo o brezplačnih učbenikih? Nekaj več kot dve leti je tega, odkar so učenci nižjih razredov osnovnih šol dobili brezplačne matematični učbenik in delovni zvezek; denar za to so dala temeljne izobraževalne skupnosti. Lani smo zbrali okoli 160.000 knjig in jih dali 714 osnovnim šolam. Kljub dobro zasnovani akciji o brezplačnih učbenikih v obvezni šoli se nam ni posrečilo doseči kaj več. Spodbudni so le uspehi nekaterih osnovnih šol, ki so akcijo o brezplačnih učbenikih sprejele resno in po svoje prispevale k uresničitvi te zamisli.

Poleg šol si tudi nekatere delovne organizacije prizadevajo olajšati staršem nakup šolskih učbenikov. Kranjska „Iskra“ in medvoški „Color“ sta omogočila brezplačen nakup učbenikov vsem šoloobveznim učencem, katerih zaposleni starši v teh dveh delovnih kolektivih prejema za otroke otroški dodatek.

Kljub posamičnim zgledom doma in v sosednjih republikah pa se zdi, kot bi v Sloveniji ča-

kali, da se bodo stvari uredile same po sebi. Res, da ni „ustreznih“ zakonov, ki naj bi uredili to vprašanje, vendar bi s samoupravnimi sporazumi in dogovori lahko marsikaj naredili in k brezplačnim učbenikom v obvezni šoli krenili s hitrejšimi koraki. Čakanje in odlašanje ni še nikdar prineslo uspehov.

TONE URBAS

Zagorje ob Savi:

Podpisan sporazum

Predstavniki TOZD, OZD in drugih delovnih skupnosti na območju občine Zagorje ob Savi so pred dnevi podpisali samoupravni sporazum o štipendiranju učencev in dijakov v občini. Sporazum so podpisale že skoraj vse gospodarske in negospodarske organizacije v občini.

Po samoupravnem sporazumu o štipendiranju bodo odvajali 0,5 odstotka od bruto osebnih dohodkov zaposlenih. Računajo, da bodo s tem zbrali vsako leto več kot milijon dinarjev. Za štipendije iz združenih solidarnostnih sredstev je doslej zaprosilo že okoli sto učencev in študentov. Med prosilci le dva nista upravičena prejemat štipendij, drugi pa bodo dobivali vsak mesec od 860 do 110 din.

Največ prošilcev je med otroki upokojencev in rudarjev, zelo malo prošelj za štipendije pa so poslali kmečki otroci.

Učbeniki so, učbenikov ni – bi lahko zapisali! Že več let ob začetku šolskega leta povprašujemo po knjigarnah in iščemo učbenike. Pri tem imamo seveda več ali manj sreče. Letos smo učbeniki nekoliko bolj preskrbljeni, vendar še ne tako, kot bi bilo treba. Nekaterih učbenikov namreč sploh ni. Kdaj bo za učence učitelje drugače? (Foto: Tone Urbas)

Dob pri Domžalah:

Obnovljena šola in nova telovadnica

V Dobu pri Domžalah že nekaj časa preurejajo šolo, zgrajeno še pred vojno. Po sedanjih predvidevanjih bodo v prvi fazi del dozidali pet novih učilnic, šest kabinetov, telovadnico, sanitarije, garderobe, kuhinjo z jedilnico, uredili okoliško šole in športno igrišče. Vsa ta dela bodo stala okoli devet milijonov dinarjev.

V drugi gradbeni fazi pa bodo k šoli prizidali še 12 učilnic in šest kabinetov. Tako bo osnovna šola v Dobu že šesta po vrsti, ki bo zgrajena ali preurejena iz denarja, zbranega s samoprispevom. Denar za opremo bo prispeval domžalski sklad za financiranje izgradnje šolske mreže.

tem bolje bomo delali

Iz prakse

2 + 4 = 6, 6 : 2 = 3

Če seštejemo števili 2 in 4 ter tako dobljeno vsoto delimo z 2, dobimo tri. Saj vemo, za kaj gre. Za ocenjevanje seveda. Vsi se ga spominjamo iz gimnazijskih let, ko smo marsikdaj (ne pri vseh profesorjih) seštevili ocene, pluse, minuse in tako poskušali uganiti končni red iz tega ali onega predmeta.

Tako torej dela še dandanes marsikateri šolnik v obvezni osnovni šoli. Ocenjevanje ni in ne more biti matematika. Vprašanje je, kako sploh pridemo do ocene 2 ali 4, zakaj že samo to, da v eno samo število lahko strnemo otrokovo znanje, ne more biti povsem objektivno. Vsek se skuša po svojih močeh tej objektivnosti čim bolj približati. Dr. Leon Zorman, ki je preverjanje znanja obdelal znanstveno najprej v svoji doktorski tezi „Doba poučevanja in veljavnost šolskih ocen“, Ljubljana 1964 in v priročniku „Preverjanje in ocenjevanje znanja ter opazovanje učencev v šoli, Ljubljana 1968, dokazuje, da šolske ocene niso dovolj objektivne, da niso natančne in zanesljive. Avtor pravi, da učitelj meri učenčevo znanje posredno, to se pravi z ustnimi ali pismenimi odgovori. To pa je spet relativno, zakaj čustveno močnejši otrok dobliva boljše ocene, predvsem pa ugotavlja, da vplivajo na vrednost šolskih ocen tudi lastnosti ocenjevalcev.

Ko sem prebrala priročnik „Preverjanje in ocenjevanje znanja...“ (menim, da bi tako potrebno pedagoško pomagalo moral imeti vsak šolnik pri sebi v zbornici), nisem mogla mimo tega, da je 60% učiteljev in profesorjev geografije pripravljeno, da je njihovo ocenjevanje objektivno in da jim tako odgovorno in občutljivo delo, kot je ocenjevanje znanja, sploh ne povzroča težav.

Natančno se spominjam prve ocenjevalne konference: kolegi so narekovali svoje ocene, razredniki pa so jih zapisovali v redovalnice. Niti tedaj, prav na začetku, niti kdaj kasneje se mi

te reči niso zdele prav nič preproste in sem o njih dosti razmišljala. Kakor vse učiteljevo delo je tudi ocenjevanje znanja odvisno od celotne učiteljeve osebnosti, od njegovega ugleda, od vsega delovnega procesa v razredu.

Teoretično znanje, ki ga prinašamo iz šol, tako rado zbledi, ko stopimo v razred in pričnemo delati. Kje so didaktična načela, ki smo jih morali znati dobesedno, potem ko se znajdemo v razredu „pred življenjem“? Kdo nas sploh kaj pouči o tem, ko pridemo mladi in neuki na šole, kdo nas vpraša, zakaj smo ocenili morda prestrogo, mogoče premilo? Kdo more zbrisati številke, ki jih tolikokrat tako samozavestno napišemo v redovalnice? Vse te številke so nemalokdaj podoba nas samih, dobre ali slabe volje, muhavosti in nerazpoloženja. Z oceno kaznujemo, nagradujemo, dokazujemo samim sebi, da smo vendarle nekaj storili; vse te ocene so velikokrat res zelo dvomljive. Včasih se tega tudi zavemo, toda gorje, če bi nam skušal te številke kdo oporekati, tedaj ne pustimo in smo jih pripravljeno zagovarjati kadar koli.

Ali smo znali kdaj prisluhniti otroku, ki se je zjokal nad svojim spričevalom, ali smo se potrudili razumeti obupanega očeta, ki ni bil zadovoljen z uspehom svojega sina, ali nam je kdaj šla do srca kritika za našim hrbtom (n. pr.: krivica, protekcija, ne mara me in tako naprej), ali smo kdaj upoštevali mnenje vsega razreda pri tej ali oni oceni? Če tega nismo nikoli storili, smo ravnali zelo narobe. Menim, da naša avtoriteta ne bi prav nič trpela, če bi bili manj zaverovani v svoje sposobnosti in bi kdaj dali prav tudi komu drugemu.

Nekoč sem vprašala starejšega profesorja zgodovine, kako je ocenjeval svoje dijake, pa mi je dejal: „Veste, kar zamizal sem in po navadi napisal ocene, ne da bi pri tem brskal po beležki in sešteval pluse ali mi-

nuse. Ne mislim zdaj, da bi tudi mi kar mižali in delili ocene instinktivno, vendar sodim, da bi podoben način ocenjevanja moral veljati še prav posebno za osnovno šolo. Po eni strani vemo, da je naša osemletka enotna splošno izobraževalna šola in da jo mora izdelati vsak učenec ne glede na to, ali obiskuje osnovno šolo v središču, v Ljubljani ali pa v majhni vasi na Dolenjskem, po drugi strani pa imamo že v osnovni šoli neko gimnazijsko ozračje; gremo se stroge profesorske z beležke v roki in tako ustvarjamo merila, ki za osnovno stopnjo niso sprejemljiva. (Trdim, da sta sedanji predmetnik in učni načrt še vedno prezahtevna za vse otroke do 14. leta starosti.) S temi gimnazijskimi metodami delamo dostikrat zlasti manj nadarjenemu otroku veliko krivico; jemljemo mu delovno moralno in zbujaemo manjvrednostne komplekse. Nikakor ne mislim, da bi popuščali, saj natanko vemo, da se mnogi otroci ne uče in da shajajo do osmega razreda po „liniji najmanjšega odpora“. Mislim predvsem na tiste, ki se uče in ki bi radi dosegali dobre uspehe. Le-tam pa z našo premajhno skrbjo marsikdaj storimo krivico, velikokrat prav zato, ker ozkostransko delimo in seštevamo, namesto da bi se poglabili v učenca, koliko zna in koliko zmore, kakšni sta njegova volja in vnema, kakšen je njegov odnos do šole, kako sodeluje pri pouku in kako intelektualno se odziva na učiteljevo razlago. Poskusimo si torej ustvariti celotno podobo otrokovega znanja, koliko v resnici zna in ne sklepajmo iz tistih nekaj ocen, ki jih imamo v beležki. Predvsem pa menim, da bi morali preverjati in ocenjevati znanje učencev pogosteje in sproti. Ocenjevanje nam je velikokrat v breme, učna snov se nabira in že grozi ocenjevalna konferenca; tedaj pa mrzlično hitimo s tihimi vajami, ker nam za ustno preverjanje zamanka časa. Samo pismena ocena nikakor ne more biti objektivna

podoba otrokovega znanja; to velja zlasti za predmete, kot so zgodovina, geografija, biologija, skratka, za vse tiste, pri katerih se mora učenec uvesti in učno snov naučiti. Ob tem pa se vprašamo: Ali se učenec sploh zna učiti? Skoraj vedno nastanejo težave tedaj, ko učenec preide od razrednega k predmetnemu pouku. Tudi za bolj nadarjene je ta sprememba precej trd oreh. Tega pa bodo učenci lažje strli, če jih bomo poučili o glavnih zakonitostih uspešnega učenja. Povejmo jim, da je pozabljenost učne snovi največja kmalu potem, ko jo osvojijo. To se pravi, da mora učenec najti za učenje tisti čas, ko je učiteljeva razlaga še sveža, saj bo le tako porabil najmanj časa za delo. In tako naprej. Priročnikov o uspešnem učenju imamo že nekaj na voljo, tudi v slovenščini, tako da bomo učence lahko poučili, kako naj delajo, da bo njihovo znanje solidno.

Ocena naj bo tudi javna! Učenci naj vidijo, kako smo jih ocenili! Prav je, da jim oceno takoj povemo. Marsikatera nevesčnost nam bo tako prihranjena. Včasih jim dovolimo, da oceno določijo sami. In videli boste, kako znajo biti otroci stvarni. Seveda pa sodim, da to ne bi smelo biti pravilo; kaj takega si lahko privoščimo samo v primeru zrelom razredu.

In še: kaj sodim o pridnosti? Didaktika nas uči, da ocenjujemo le učenčevo stvarno znanje, ne pa tudi pridnosti. Načelno seveda ravnamo tako. Ali pa se ob tem vprašamo, koliko truda velja manj nadarjenega učenca, da doseže pozitivne ocene in kako samo od sebe gre to bolj bistremu učenču. Menim, da je prav in vzgojno, če resnično prizadevnemu in vestnemu učenču ob koncu leta zvišamo oceno in ga tako nagradimo za izredno marljivost. Če to tudi razredu razložimo, po navadi ni nobenega ugovora. Prav tako upoštevajmo to tudi pri odličnjakih, ki včasih popustijo! (Ne gre za to, češ tra-

PORTRETI

Adut

dajo ima, zato je odličnjak.) Menim namreč, da pri oceni moramo upoštevati tudi učenčevo intelektualno raven. Le-ta se kaže dostikrat ob učiteljevi razlagi, ob vmesnih vprašanjih in odgovorih; ni treba, da je to zmeraj stroga učna snov, vendar vmesnih učenčevih vprašanj ne moremo prezreti, saj le-ta kažejo na njegovo bistrost in razgledanost, odkrivajo nam učenčevo samostojnost, sposobnost logičnega mišljenja in predvsem zanimanje za predmet. Sodim,

da je vse to veliko več kakor pa dobesedno reproduciranje učne snovi. (Trdim, da bi morali takšen način učenja sploh preprečevati!) Učence venomer vzgajamo k samostojnemu mišljenju; le tako jih bomo počasi pripravljali na študij na višji stopnji in dalje na univerzi, ko ne bo vse prineseno na krožniku, marveč bo moral biti učenec že zrela in kar najbolj samostojna osebnost!

VLASTA LIKAR

Trnova pot do discipline

Vsak učitelj je ob nastopu službe bolj ali manj zaskrbljen, kako bo v šoli z disciplino. To je pomembno posebno za predmetne učitelje in profesorje, ki morajo poučevati svoj predmet v več razredih. Disciplin je poseben problem zlasti za tiste, ki poučujejo svoj predmet v posameznih razredih in njihovih paralelkah le po dve ali le po eno uro na teden. Če hočejo opraviti tedensko predpisanih 22 ali po potrebi še več ur, morajo torej dan za dnem poučevati v več razredih. Pri tem kaj hitro spoznajo, da so med posameznimi razredi in njihovimi paralelkami glede discipline zelo velike razlike. V nekaterih paralelkah učitelj nima težav, ker so učenci zelo poslušni, ponekod pa kljub svoji prizadevnosti zadeva na ovire; učenci so nemirni, razposajeni in predrzni. Kako se znajti v težjih disciplinskih primerih v posameznih razredih, je za marsikateriga učitelja veliko vprašanje. Vsak učitelj si želi, da bi pri pouku zbudil čim večje zanimanje učencev. Mnogim se kljub delovni vnemi — ob pomanjkljivi disciplini to le deloma posreči.

V šoli je navadno tako, da so učenci prve dni ali največ nekaj tednov po poletnih počitnicah razmeroma poslušni, potem pa začne njihova disciplina popuščati; proti koncu novembra se že zelo poslabša. Disciplino često otežujejo ponavljalci in tisti učenci v obvezni osemletni šoli, ki jim ni mar za šolski red, v šolo pa hodijo le zato, ker morajo.

Najteže je v razredih v toplejših dneh proti koncu šolskega

leta, zlasti junija, ko so učenci že počitniško razpoloženi.

EDEN OD VZROKOV ZA „BEG“

Za učitelje, ki z velikim naporom vzdržujejo disciplino v razredih, je zahtevno šolsko delo pravo garaštvo. Radi izjavljajo, da jim učenci pišejo kri in da morajo imeti železne živce, če hočejo vzdržati. Vzrok za beg iz učiteljskega poklica torej niso samo neustrezni osebni dohodki, temveč tudi težave pri vzgoji v razredu. Omenimo naj tudi to, da s takih osnovnih šol, na katerih boljši učenci sami spoznajo in občutijo, kako trpijo učitelji zaradi njihovih nediscipliniranih sošolcev, skoraj nihče ne nadaljuje šolanja v pedagoški gimnaziji.

O disciplini učitelji nimajo enotnega mnenja. Običajno govorijo, da si mora disciplino v razredu ustvariti vsak sam in naj ne išče pomoči. Vendar je to le deloma res. Vedeti je namreč treba, da nismo vsi ljudje po značaju in temperamentu enaki. Nekateri učitelji dosežejo pri učencih ugled že s svojo zunanostjo, nastopom, strogostjo in izredno energijo, drugi — z manj odločnim nastopom ter večjo humanostjo in prizanesljivostjo pa se pri svojem delu v razredu ne morejo uveljaviti. Zato zelo strogi učitelji bolj vzdržujejo disciplino kot tisti, ki učencem radi kaj spregledajo. Prvi lahko sami poskrbe za red, ker se jih učenci prav boje, drugi pa si morajo kako drugače pomagati, ker

najbolj predrzni učenci ne upoštevajo njihovih nauk in opominov ali pa jim celo nalašč nagajajo. Učitelji si navadno pomagajo tako, da zapišejo takšne učence v razredni dnevnik. S tem opozorijo nanje razrednika, ki jim potem izreče ustni opomin, jih kaznuje s pismenim opominom, pri težjem prekršku ali pri več disciplinskih prekrških pa z ukorom. Pri nekaterih učencih taka disciplinska kazen zaleže, bolj trmasti in težko vzgojivi pa se kljub temu ne poboljšajo. Taka kazen ni učinkovita še posebno tedaj, če kdo pogosto zapisuje disciplinske prekrške v dnevnik in če razrednik na zapiše ne reagira dovolj in sproti ali pa jih celo prezre. Tudi poziv staršem, naj pridejo h govorilni uri ali na roditeljski sestanek, mnogokrat ne zaleže.

V navadi je že, da starši najslabših in najbolj nediscipliniranih učencev nikoli ne pridejo v šolo.

ČE UČENCU PONUDIŠ PRST ...

Nekateri učitelji, ki težko vzdržujejo disciplino v razredih, so tega bolj ali manj krivi sami. Njihova napaka pri vzgoji je v tem, da so z učenci preveč domači — to pa se kaj hitro bridko maščuje. Saj poznamo pregovor: Če učencu ponudiš prst, zagrabi za roko! Pretirana domačnost povzroči v razredu velik dirandaj, ki prisili tudi najbolj potrpežljivega učitelja, da ga čimprej odpravi, sicer ni mogoče uspešno delati. Na eni izmed osemletk na Gorenjskem se je celo pripetilo, da je učitelj angleščine, ki zaradi prevelike

domačnosti ni zmožl ustvariti reda v razredu, moral zapustiti prosvetno službo. Živčno je zbolel, kasneje pa si je poiskal lažjo bibliotekarsko službo.

V neprimilike zaidejo tudi preveč dobrosrčni učitelji. Učenci jih izkoriščajo, nenehno moledujejo in se opravičujejo. Učitelj mora tudi paziti, da ne uporabi prevečkrat iste besede, sicer mu bodo učenci kmalu nadelali porogljiv vzdevek. Tisti, ki poučujejo narativne predmete, morajo biti zelo iznajdljivi in nenehno pozorni na vse učence, da sledijo razlagi.

Poudariti je treba, da samo zanimivo in nazorno razlaganje snovi še ni poročstvo za to, da bodo učenci tudi poslušni. Vsi učenci se namreč ne zanimajo za vse predmete. Nekateri imajo poslušnost za narativne predmete, drugi za jezike, tretji za matematiko ali fiziko itd. Učenci, ki so enostransko usmerjeni, zraven pa še neredni in brez delovnih navad, so tudi ob zelo dobri razlagi nemirni. Zaradi klepetavih posameznikov mora učitelj večkrat prekiniti razlago in pozvati nemirnega učenca: „Odgovori, kaj sem z zadnjim stavkom povedal!“ Neposlušnež je seveda tako presenečen, da ne zna odgovoriti. Vendar pa postanejo takšni in podobni vzgojni pozivi sčasoma neučinkoviti, ker učencev več ne prizadevajo.

Učenci, ki se dolgočasijo, ne mirujejo niti pri kabinetnem pouku: kaj hitro najdejo priložnost za metanje papirčkov in raznih drugih predmetov po razredu, prikrito čečkajo po klopek, rišejo po njih z barvnimi kredami, jih režejo, dolbejo

ter izdirajo in lomijo aluminijska naslonjala ob njihovih straneh. Podobno je na straniščih, hodnikih, dvorišču in pri malici. Škode, ki jo povzročajo svojeglavi pubertetni, pa samo učno in tehnično osebje ne more preprečiti.

POMOČ

Vzdrževanje discipline na hodnikih in pri malici si lahko učnovzgojno osebje olajša tako, da privzame za pomoč učence iz najvišjih razredov, ki določeno nalogo navadno uspešno opravljajo.

K vzdrževanju in izboljšanju discipline pri kabinetnem pouku lahko zelo veliko pripomorejo šolski pedagog, psiholog in tudi socialni delavec. Ti bi morali včasih kar nenapovedano vstopiti v razred, bodisi pri izpraševanju, bodisi pri razlagi ali pisanju testa. Ker mnoge šole še nimajo tovrstnih strokovnjakov, bi se moral za čim boljše disciplino prizadevati tudi ravnatelj, ki pa ne sme biti z učenci domač. Na zavodih, kjer nalaga ravnatelj vso skrb za disciplino le učiteljem tako, da morajo ob šolskih odmorih dežurati na hodnikih in pri delitvi malice (sam pa ostane brezbržen, čeprav učenci vpičejo njega divjajo), ni mogoče napraviti reda. Tudi to ne zaleže, če se zelo poredkoma oglasi po mikrofonu ali samo v izjemnih primerih pošlje po razredih okrožnico, ki navadno opozarja le na najbolj opazne primere nedostojnega vedenja in večje tatvine. Najbolj učinkovito je, če pride ravnatelj ob posebnih

primerih na hodnik in v posamezne kabinete ter odločno pove, kako se morajo učenci vesti med poukom. Zapreti naj tudi s sankcijami, če bodo kvarili šolsko pohištvo ali kakorkoli poškodovali predmete in prostore. Dovolj je, da jih samo opozori, da bodo za razna pobaštva in rušenje razredne discipline odgovorni njemu. Ravnatelj lahko doseže največ zaradi tega, ker uživa pri učencih izredno velik ugled; njegova navodila ali zahteve tudi najbolj upoštevajo. Če ravnatelj dosledno in odločno podpira učitelje pri težkem vzgojnem delu, se v šoli uvrsti vzorna disciplina. Učitelji delajo bolj zavzeto in tako dosežejo dober učni uspeh. Ob vzorni disciplini se namreč lahko učitelji bolj posvetijo tudi zanemarjenim učencem ter jim z vztrajno in plemenito prizadevnostjo pripomorejo k uspehu. Tudi pedagoški svetovalci bi se morali ob svojih obiskih bolj pozanimati za disciplino — vzgojo in ne le za didaktiko ter literaturo, ki jo mora učitelj uporabljati pri pouku. Lahko bi pripomogli k vzdrževanju discipline že z opozorili učencem, da morajo biti pri učnih urah tako pozorni in poslušni, kakor so ob njihovi prisotnosti.

Kadar bodo po vseh šolah dovolj poskrbeli za disciplino, bo postalo učiteljevo delo veliko lažje in prijetnejše. Ni dvoma, da bo tudi to precej zavrla beg iz učiteljskega poklica in privabilo vanj veliko dobrih učiteljev. I. S.

Šola za samoupravljanje

Sava Kranj

industrija gumijevih usnjenih in kemičnih izdelkov

V mnogih dokumentih, resolucijah, aktih in programih srečujemo izraz družbeno izobraževanje. Že v programu Zveze komunistov Jugoslavije iz leta 1958 je bilo zapisano, da je za samoupravljanje treba ljudi usposabljati. Samoupravljanje pa ne more biti uspešno brez izobraževanja. Samo izobražen človek bo lahko spoznal, kakšne so njegove pravice in obveznosti v samoupravni družbi, razumel bistvo družbenoekonomskih odnosov, bistvo politične ureditve pri nas in v svetu, znal neposredno odločati o pogojih in dosežkih svojega dela in se bo zato nenehno izpopolnjeval v samoupravni praksi.

SAVA je eno tistih podjetij, kjer je samoupravljanje že več kot 20 let resničnost in družbena praksa, saj je prav tu zasedal prvi delavski svet v Sloveniji že leta 1950. V tej praksi je samoupravljanje v svoji težnji po prepričanju odtujitve človeka doživljalo uspehe in ne-uspehe, ki niso prizanesli ne SAVI ne drugim podjetjem v Sloveniji in v Jugoslaviji. Ugotovili smo, da zelo nizka izobraževalna raven, bodisi strokovna bodisi družbena, ovira in da je za to rast razvoj samoupravljanja, najbolj učinkovito izobraževanje. Naj bo proizvodni proces še tako sodobno organiziran, stroji najmodernejši, sistem samoupravljanja še tako dober, če človek ni primerno usposobljen ne za stroje ne za družbo, ne moremo pričakovati zadovoljivega učinka. V SAVI se zavedamo, da je izobraževanje nujno, saj so ekonomika, samoupravljanje in izobraževanje tesno povezani. V internih aktih smo uzakonili sistem izobraževanja. V tem sistemu ima družbeno izobraževanje veliko vlogo.

Družbeno izobraževanje v SAVI obsega: družbeno izobraževanje zaposlenih delavcev, članov organov upravljanja, skupin samoupravljavcev, članov družbenopolitičnih organizacij, učencev v gospodarstvu in

družbeno izobraževanje vodilnih delavcev.

KAKO SE IZOBRAŽUJEJO?

ZAPOSLENI DELAVCI

Vsak na novo zaposlen delavec se že na začetnem seminarju informativno seznanja z organizacijo dela in samoupravljanja v SAVI, vlogo družbenopolitičnih organizacij, z družbenoekonomskim položajem delovne organizacije in podobnim. V času poskusnega dela je njegov mentor ali instruktor zadolžen, da ga uvaja po programu A, kjer ni poudarek samo na teoretičnem družbenem znanju. Delavec se mora usposabljati tudi za samoupravljanje tako, da preuči, kako se v internih aktih zapisana določila uresničujejo v samoupravni praksi. Program B vsebuje delovne naloge (važne faze), s katerimi se mora novi delavec seznaniti v času poskusnega dela. A program pa vsebuje seznanjanje z organizacijo dela v delovni organizaciji, obračunski enoti, z organizacijo samoupravljanja, zlasti v obračunski enoti, kjer je delavec zaposlen, z vodstvom obračunske enote, s predstavniki samoupravljanja, udeležuje pa se tudi neposrednega samoupravljanja na sestankih delovnih skupin. Po končanem po-

skusnem delu opravlja vsak nov delavec preizkus znanja tudi s tega področja.

Tudi družbeno izobraževanje pripravnikov poteka po programu. Večina pripravnikov izhaja iz vrst naših študentov, le-ti pa so člani kluba študentov SAVE, ki ima v svojem programu tudi izobraževanje za samoupravljanje, saj je klub že sam po svoji organizaciji in delovanju šola za samoupravljanje. Sodeluje z aktivom mladih delavcev v SAVI. Klub študentov si je v programu zadal nalogo, da bo vplival na programe izobraževanja na šolah z odprtimi razpravami o idejnopolitičnem izobraževanju in na učne programe družbenih predmetov na šolah. Spodbuja k seminarjem za aktivne ZMS, stalnim študentskim seminarjem članov klubov študentov o vlogi ZMS, o študentskih gibanjih, zunanji in notranji politiki, razvoju samoupravljanja na vseh ravneh in podobno. Ko pripravnik, ki pride iz kluba študentov, združi delo v naši delovni organizaciji, nadaljuje „šolo samoupravljanja“ tako, da se še bolj pogloblja v probleme samoupravljanja na ravni delovne organizacije, temeljne organizacije združenega dela in obračunske enote. Preučiti mora interne akte in se vključiti v sistem samoupravljanja. Preizkus znanja na koncu pripraviške dobe opravi uspešno le tisti pripravnik, ki odgovorja pozitivno tako na vprašanja iz stroke kakor tudi na vprašanja iz družbenih znanj.

Družbeno se izobražujejo tudi drugi zaposleni delavci, bodisi kot člani samoupravnih organov bodisi kot člani mladinske organizacije, sindikalne organizacije, Zveze komunistov ali posamično prek internega časopisa SAVA, Informatorja,

dnevnega časopisa in literature (družbenopolitične organizacije imajo bogato knjižico z družboslovno literaturo).

ČLANI ORGANOV UPRAVLJANJA

Pri sestavljanju programov za izobraževanje članov organov upravljanja smo težili vedno k takemu načinu obravnave tem, ki omogočajo udeležencem, da si pridobijo znanje, ki ga lahko uporabljajo v samoupravljalni praksi. Program pripravlja izobraževalni center v sodelovanju s skupino, za katero je seminar pripravljen. V letnem načrtu izobraževanja za leto 1974 imamo naslednje oblike izobraževanja organov upravljanja: seminar za člane delavskega sveta delovne organizacije, za člane delavskih svetov temeljnih organizacij združenega dela, predsednike gospodarskih odborov, seminarje za člane odborov za medsebojna razmerja in druge skupine samoupravljavcev (npr. vodje delovnih skupin).

ČLANI DRUŽBENOPOLITIČNIH ORGANIZACIJ

Po pismu predsednika Tita in izvršnega biroja predsedstva ZK Jugoslavije se je tudi v naši delovni organizaciji razmahnilo marksistično izobraževanje članov Zveze komunistov, čeprav ga tudi pred tem časom nismo zanemarjali. V letu 1973 smo posvetili precej študija temeljnemu marksizmu. Študij je potekal po oddelkih ZK. Na novo sprejeti člani ZK so se usposabljali po programu, ki ga priporoča komisija za idejno izobraževanje pri CK ZKS. Ti seminarji so bili dobro obiskani, nekateri člani pa so se udeležili tudi partijske politične šole.

Tudi mladinska organizacija je zelo dejavna. Organizirala je

razna predavanja, pogovore in seminarje z idejnopolitično vsebino. Delavska mladina je kritična, zato zahteva res kritično in pošteno obravnavo družbenih problemov, samoupravljanja in vloge mladine v njem. V programu za leto 1974 se je mladinska organizacija zavezala predvsem za izobraževanje mladih delegatov.

UČENCI V GOSPODARSTVU

Učenci v gospodarstvu, v naši delovni organizaciji jih je 63, se družbeno vzgajajo v šoli za gumarske delavce in v drugih poklicnih šolah pri pouku družbenih predmetov in pri posebnih mladinskih urah. Glavni koncept te vzgoje izhaja iz koncepta socialistično usmerjene šole, ta pa je, da mora biti celotno delo in življenje v šoli prežeto z marksizmom. Pri vseh predmetih skušamo uvajati znanstveno mišljenje, ki temelji na temeljih marksizma. Učenci naj bi dojemali protislovja in spoznavali zakonitosti v družbenih procesih s tem, ko jim skušamo privzgojiti vrednote, potrebne za resnične samoupravne socialistične odnose.

Skrb za idejnopolitično usposabljanje članov Zveze komunistov in članov Zveze mladine mora biti še nadalje glavna naloga Zveze komunistov, kajti pomanjkljivo marksistično znanje pogosto vpliva na to, da v odločitvenih trenutkih nismo učinkoviti. Zato je potrebno nenehno razširjati in poglobljati družbenopolitična znanja.

Tudi sindikalna organizacija izobražuje svoje člane, predvsem usposablja svojo „bazo“ — poverjenika, ki delujejo med delavci v delovnih skupinah, da bi bolj dejavno in bolj družbenopolitično delali. Uspešnost izobraževanja razčenjujejo, na podlagi analiz pa nastajajo novi programi.

Skoraj vsi vodilni delavci, razen dveh, so člani Zveze komunistov in se usposabljajo po programih za izobraževanje te organizacije. Njihova dolžnost je tudi, da se sami družbeno izobražujejo ali pa se zunaj podjetja udeležujejo seminarjev in tečajev z družbeno vsebino.

SKLEP

Proces družbenega izobraževanja v SAVI se bo nadaljeval kakor se bo nadaljeval razvoj samoupravljanja. S prizadevanjem družbenopolitičnih delavcev bomo na tem področju uresničevali ustavna določila, da se bomo s pomočjo znanja znali spopasti z vsemi negativnimi težnjami, če bo potrebno. To bomo dosegli, če bomo vključili družbeno izobraževanje v permanentno izobraževanje.

In še o rednih oblikah izobraževanja: o usposabljanju premeščenih delavcev, o poklicnem izobraževanju za ozke in široke profile, o izobraževanju delovodskih gumarskih šol, o tečajih za prekvalifikacijo, funkcionalnem izobraževanju ipd. Vse te oblike vključujeta poleg strokovnega izobraževanja tudi družbenoekonomsko izobraževanje. Ena od najpomembnejših nalog naše družbe mora biti ustrezna povezava strokovnega in družbenega izobraževanja.

Upamo trditi, da smo v SAVI tak koncept, zastavljen že pred leti, do danes uresničili do take stopnje, da družbeno izobraževanje ni več privesek rednih oblik strokovnega izobraževanja, ki ga propagirajo družbenopolitične organizacije in je zato treba „gojiti“, ampak je postalo obvezni sestavni del celotnega procesa izobraževanja.

JANEZ BERA VS, dipl. inž. in prof. EMA PEVC

Idejnost tudi v posebnem predmetu

Na zadnji seji pred šolskimi počitnicami, 2. julija letos, se je zbral že v novi sestavi strokovni svet zavoda za šolstvo SRS. Preimenoval je v strokovni svet za vzgojo in izobraževanje, ki bo odslej deloval pod vodstvom novega predsednika Staneta Kranjca. To bo organ izvršnega sveta Slovenije (se pravi družbeno-strokovno-politični), hkrati pa tudi organ zavoda, saj bo — tako kot doslej — obravnaval njegovo delo. Nadaljeval bo delo in prevzel odgovorno nalogo, ki jo je prejšnji svet uspešno opravljal že pet let.

Direktor zavoda za šolstvo SRS Boris Lipužič se je zahvalil za sodelovanje vsem članom nekdanjega strokovnega sveta, o nadaljnjem usmeritvi in delu pa je spregovoril predsednik Stane Kranjca.

Direktor zavoda za šolstvo je podal pregled obsežnega dela, ki ga je doslej opravljal strokovni svet in hkrati tudi zavod sam. Če pregledamo le grobe podatke o tem delu, je slika takole:

Svet je imel v 5 letih 32 rednih sej in eno izredno. Poleg obravnave predmetnikov in učnih načrtov, ki se na novo spreminjajo za vsa predmetna področja izobraževanja, so pripravili koncepte nove idejne osnove. Podano je bilo evaluacijsko poročilo o pouku matematike za prvi in drugi razred osnovne šole. Nadalje so pripravili načrt za strokovno izpopolnjevanje učiteljev na tem področju. Isto velja za pouk slovenskega jezika v osnovni šoli. Veliko je bilo storjenega za izobraževalno tehnologijo.

Pripravili so 279 učnih načrtov za razne vrste šol, nov pred-

metnik in učni načrt za osnovno šolo leta 1972 (to je bila druga revizija po reformi osnovne šole), predmetnik in učni načrt za slušno prizadete otroke in za otroke zdomceev. Za poklicne šole so pripravili: predmetnik in učni načrt za 97 profilov, za tehniške, državno upravne in druge šole pa predmetnik in učni načrt za 69 profilov. Na novo so spremenili učne načrte za gimnazijo in pripravili vzgojni program za domove srednjih šol.

Za delovodske in poslovske kadre je bilo pripravljenih 17 učnih načrtov, za specializirane ozke profile pa 29. Predpisali so tudi učne načrte za izobraževanje odraslih ter učni načrt za angleški, nemški in slovenski jezik za pripadnike jugoslovanske narodnosti.

Na seji so po živahni razpravi sprejeli začasni poslovnik strokovnega sveta za vzgojo in izobraževanje. Veljal bo do jeseni — takrat bodo oblikovali novega in ga dopolnili s predlogi in pripombami te seje.

Razprava je poudarila, da bi bilo treba v poslovniku bolj precizno določiti naloge in pristojnosti (npr. problematika ocenjevanja).

Kot metodo dela v prihodnje so enoglasno podprli delo po komisijah, ki se je doslej dobro obneslo (npr. pri zakonu o osnovni šoli, gimnaziji in drugo).

Med drugimi smo slišali zelo koristen predlog: ustanoviti naj bi posebne šolske komisije, ki bi skrbele za oblikovanje učnih načrtov in vrst šol. To pomeni, da bi skrbele za oblikovanje predmetov v predmetne celote (integracija učnih načrtov) in

kakšne naj bodo razne vrste šol vse do univerze.

V razpravi so poudarili proces preobrazbe vzgoje in izobraževanja na samoupravni podlagi in sodelovanja z drugimi organi in delegati posameznih struktur ter vlogo interesnih skupnosti.

Jeseni so zavod za šolstvo pripravil predlog programa nalog za letošnje in prihodnje leto. Na seji so zbrali štiričlansko skupino, ki bo na podlagi strokovnih predlogov pripravila poslovnik o delu in metodah dela v širši konceptiji.

Razpravljavci so posvetili posebno pozornost obravnavi predloga učnega načrta za predmet samoupravljanje s temelji marksizma (po strokovno-pedagoški utemeljitvi so dali predmetu skupen naziv).

Razumljivo je, da novi predmet šole nastaja, zato bo načrt le začasen. Predmet bo uveden že letos jeseni in v vseh prvih razredih srednjih šol. Razpravljali so o potrebnosti strokovnega izobraževanja učiteljev vseh srednjih šol za pouk teh predmetov. Učitelji bodo deležni permanentnega marksističnega izobraževanja. V prvi fazi tisti, ki ta predmet poučujejo. V organizaciji zavoda za šolstvo in s sodelovanjem marksističnega centra pri CK Slovenije in občinskega komiteja so predvideli seminarje že v šolskih počitnicah. Tem bodo sledili še redni strokovni sestanki vsak mesec po regijah. Udeleženci seminarjev bodo prejeli teže in ustrezno gradivo. (Naj povemo še, da je sestava učiteljev, ki bodo seminarje obiskovali, zelo heterogena — kar 28 različnih profilov!)

Strokovni svet je podprl idejno in strokovno izhodišča predmeta in njegovo uvajanje v vse vrste srednjih šol, saj so skupne osnove samoupravljanja s temelji marksizma nadaljnji korak za preobrazbo srednje šole. Poudarili so potrebo, naj bi pri tem sodelovali strokovni delavci z univerze, pedagoškega inštituta in vsi učiteljski zbori. Menili so, da so sedanji programi le začasni, dokončno obliko predmeta pa bodo dali izkušnje, praksa in dodatno izpopolnjevanje pri strokovnih ustanovah.

Opozorili so, da je treba poudariti naslednje: uvedba novega predmeta ne pomeni, da so s tem drugi družboslovni in naravoslovni predmeti razbremenjeni idejnosti ali pa manj dolžni upoštevati izhodišča izobraževanja. V prihodnjem obdobju bo sledilo usklajevanje snovi novega predmeta s posebnimi predmeti in razmejitve. Poudarili so nujnost povezovanja novega predmeta z zgodovino, filozofijo, sociologijo itd., pomen usposabljanja kadrov in izobraževalne tehnologije.

Sprejeli so predlog zavoda in strokovnega sveta, da bo komisija spremljala uvajanje predmeta in hkrati dajala sprotne informacije.

Obvezali so se, da bodo ob polletju obravnavali, kako je potekalo uvajanje novega predmeta.

Začasni predlog učnega načrta za predmet samoupravljanje s temelji marksizma je sprejet z upoštevanjem, da se pri končni redakciji jeseni dopolni s predlogi, ki so bili povedani na tej seji.

T. D.

Učbenik — industrijski proizvod?

V Sloveniji za učbenike skorajda ni več subvencij. Učbenik ali učna knjiga je na našem tržišču v približno enakem položaju kot industrijski proizvod.

Razmetavamo velike besede, poudarjamo, kolikšen pomen imajo učbeniki prav v naši socialistični, samoupravni družbi. Vsevpred kritiziramo, da so učbeniki dragi (kar je res) in da niso vsi pravočasno na voljo učencem osnovnih in srednjih šol (tudi to je res). Vse take in drugače kritike pa so lahko upravičene ali pa tudi ne. Največkrat so posledica naše nezadostne obveščenosti.

Opozoriti je treba, da posveča zavod za šolstvo SR Slovenije tej problematiki vso dolžno pozornost. Tik pred počitnicami je pripravil tiskovno konferenco, ki so se je udeležili predstavniki založb in tiskarn ter drugi. Skrb za pravočasno izdajanje in čim nižjo ceno učbenikov in učnih pripomočkov je bila glavna tema tiskovne konferencie, ki je zelo dobro osvetlila težave pri reševanju te problematike.

Priprava in izdajanje učbenikov, priročnikov in delovnih zvezkov nista tako preprosti zadevi, kot je videti. Pot, ki jo prehodi učbenik od avtorja, prek recenzentov, lektorja, korektorja, tiskarne, prodaje, razpečevalcev in končno do učenca, je dolga in zapletena.

Poglejmo le nekatere težave, ki se pojavljajo na tej poti. Kot smo že uvodoma omenili, ima učna knjiga brez subvencij na tržišču prav tak položaj kot

industrijski proizvod. Razvijati šolska mreža v Sloveniji gotovo ne olajša. Naj omenimo razmeroma ozeke krog slovenskih porabnikov. Nizke nakladatorji zvišujejo ceno učbenikov. Nekateri učbeniki imajo še posebno nizko naklado, npr. tisti za posebne šole in za katere srednje šole. Cena perja in tiskarski stroški nenehno naraščajo, s tem pa seveda tudi cene učbenikov.

Hvalevredna zahteva, naj bi bili učbeniki za vse učence brezplačni, prav gotovo še ni dobičkoma kmalu uresničena. Prav zato si zavod za šolstvo prizadeva, da bi bila cena učbenikov in drugih učnih pripomočkov kolikor mogoče nizka in tako dostopna tudi staršem z nizkimi osebnimi dohodki.

Povzemamo predloge, podane na tiskovni konferenci:

Prek dogovorov je treba omogočiti regres za papir vse obvezne učbenične in učne pripomočke. Zmanjšala naj bi se 12-urne obrestne mere pri kreditnih učbenikih. Za učbenike z najnižjo naklado naj bi uvedle subvencije. Slišali smo tudi predlog, naj bi nakup učbenikov, delovnih zvezkov in učnih pripomočkov prevzela šola; bi brez dvoma skrajšalo pot do prodajalca do kupca.

Ali ne bi bilo dobro, če bi pri tej obsežni in odgovorni akciji zaprosili za pomoč in sodelovanje tudi temeljne izobraževalne skupnosti?

T. D.

25let

Prosvetnega delavca

Ob našem jubileju

V službi delavskega razreda

(Odlomki iz uvodnih misli člana izvršnega komiteja predsedstva CK ZKS Franca Šalija ob pogovoru s predstavniki slovenskih sredstev množičnega obveščanja)

Pogovoriti se moramo o tem, da bo sleherna revija in sleherni časopis v službi socialistične revolucije, v službi temeljnih socialnih in razrednih interesov delavskega razreda. Vključen naj bo v bitko za uresničevanje ustave, revolucionarnega akta delavskega razreda v obdobju boja za njegovo ekonomsko in politično obvladovanje celotne družbene reprodukcije. V tisku ali seveda tudi v drugačnih splošnih mora biti izraženo življenje in iskanje človeka socialistične družbe, njegov boj in ustvarjalni napori, pri tem pa publicistika in druga sredstva obveščanja, radio in televizija ne smejo postati dekla dnevne politike. Postati morajo pomemben subjektiven dejavnik in sredstvo socialistične revolucije, ki ga v celoti upravlja, usmerja in seveda tudi vodi samoupravno in politično organiziran delovni človek. Pogovoriti se moramo o tem, kako publicistiki ter radio in televiziji animirati in usmeriti k nekaterim najvažnejšim vprašanjem uresničevanja ustave, stališč v refe-

ratu tovariša Tita in kongresnih resolucij. Takšna vprašanja so, recimo, položaj in vloga delavskega razreda v družbenoekonomskih in političnih odnosih, problemi organizacije združenega dela, povezovanje dela in družbenih sredstev, delovanje delegatskega sistema, samoupravno družbeno načrtovanje, dalje politika stabilizacije, mednarodni odnosi, politika miroljubnega sožitja, vloga in delovanje subjektivnega dejavnika, še posebno Socialistične zveze, sindikata, Zveze mladine, Zveze borcev, ter Zveze komunistov.

Mislím, da mora vsaka revija, vsak časopis, radio in televizija najti svoje mesto v boju za pot nadaljnjega družbenega razvoja, začrtano z ustavo in kongresi. Za to smo še posebno odgovorni komunisti, osnovne organizacije v tej družbeni dejavnosti, odgovorni so posamezniki, samoupravni organi in druge subjektivne socialistične sile. Predvsem ne smemo dopustiti sovražniku, nasprotniku samoupravnega socializma, da bi se

ponovno politično organiziral. Biti moramo povsod v nenehnem delu, v revoluciji, niti za trenutek ne smemo zmanjšati ali pretrgati njenega delovanja, njenega vpliva.

Kaj se pričakuje po 10. kongresu ZKJ od publicistike — časopisov, revij ter od radia in televizije? 10. kongres je posvetil vprašanju marksistične misli, teorije in kritike za razvoj in krepitev samoupravnega socializma pod vodstvom Zveze komunistov precej časa in seveda tudi prostora. Tako v referatu tovariša Tita kakor tudi razpravi o dokumentih je zelo poudarjen pomen marksizma v krčenju poti samoupravni socialistični družbi, pomen širokega mobiliziranja vseh marksističnih ustvarjalnih sil okrog naših časopisov, revij, radia in televizije. To pomeni, da morajo postati ta sredstva mesto zbiranja ustvarjalnih sil, marksističnih publicistov, kritikov, znanstvenikov, ustvarjalcev, političnih delavcev in vseh, ki lahko z besedo in mislijo, prispevajo k ob-

delavi problemov socialističnega samoupravnega razvoja, proučevanju družbenih problemov in organiziranju razprav v boju zoper protisocialistične in protisamoupravne težnje.

Sedanja faza boja zahteva natančno izdelane programe in akcije za uresničevanje sklepov 10. kongresa; zato mora vsaka revija ali časopis, pa tudi radio in televizija oceniti svojo vlogo in mesto ter način in vsebino uresničevanja nalog, ki jih pred vse komuniste postavljajo sedanji družbeni trenutek in smotri, ki smo si jih zadali z ustavo in kongresnimi resolucijami. V sedanjem obdobju, ko vlagamo velike napore za resnično ekonomsko, samoupravno in politično uveljavitev delavskega razreda, so vprašanja in problemi marksistične publicistike, njene družbene angažiranosti, izredno aktualni. Družbi je potrebna večja moč idejne ustvarjalnosti, marksistične kritike, znanstvene teorije in umetniške ustvarjalnosti. Vsa ta moč mora biti pričujoča tudi na področju pu-

blicistike, v njenih programih, in uresničena z dejavnostjo najboljših publicistov — marksistov. Zajeti in prodreti mora v zavest širokih ljudskih množic, postati vodnik v graditvi socializma in orožje proti tistim, ki ponujajo nesprijemljive teorije in koncepte v institucionaliziranju odnosov. Razkrivati mora težnjo, pojave in procese odklonov od prakse in vrednot socialističnega humanizma v razmerah, ko se delovni ljudje družbeno organizirajo pod vodstvom Zveze komunistov.

V revijah, časopisih, radiu in televiziji naj se sooča napredna družbena praksa delovnih ljudi s teorijo samoupravnega socializma, z marksizmom in leninizmom, z ustavo in kongresnimi dokumenti. Vse to je treba seveda kritično motriti z vidika politike in aktivnosti Zveze komunistov ter drugih subjektivnih sil. Zavedati se moramo, da ne more biti revolucionarne prakse brez revolucionarne teorije in seveda revolucionarne idejnopolitične akcije. Na to pa velikokrat pozabljamo. Ne zavedamo se, koliko hotenja, koliko

moči — idejnopolitične akcije je potrebno, da se eno prelije v drugo in da iz drugega nastane prvo. Zato mislim, da moramo prispevati čim več k revolucionarni akciji. Brez nje bi namreč teorija ostala zgolj teorija in praksa le spleť akcij brez jasne idejne, zavestne, organizirane, usmerjajoče dejavnosti. Ne moremo pristajati niti na spontane niti na teorijo, ki bi ostala samo teorija. Potrebna nam je organizirana samoupravna in politična dejavnost, angažirana, kritična in ustvarjalna akcija. Mislim, da lahko glede na to najdemo veliko dela na svojih področjih. Za komuniste v publicistiki, radiu in televiziji, pa tudi za druge ne more biti vprašanje medsebojnega povezovanja teorije in prakse ter politike samo stvar teoretiziranja, ampak metoda dela v boju za uresničevanje kongresnih sklepov. Tudi programe je treba izoblikovati tako, da ne bo prostora samo za teoretične razprave, ampak da bodo te teoretične razprave usmerjene k akciji, k spreminjanju stvari. V tem mora biti njih bištvó, njih temeljni pomen.

Osnutek temeljne vsebinske zasnove »Prosvetnega delavca«

„Prosvetni delavec“ je list delavcev v vzgojnoizobraževalnih zavodih; med te štejemo vse vzgojne in izobraževalne ustanove od vzgojnovarstvenih zavodov do univerze. Vključujemo tudi dopolnilno in permanentno izobraževanje odraslih, prizadevanja delavskih univerz in drugih izobraževalnih ustanov, ki skrbijo za dvig splošne izobrazbene ravni.

Letos praznuje list petindvajsetletnico. Njegov ustanovitelj je bil Sindikat prosvetnih delavcev, ki se je kasneje vključil v Sindikat delavcev družbenih dejavnosti. Od avgusta 1. 1973 je postala soustanoviteljica lista izobraževalna skupnost SR Slovenije.

„Prosvetni delavec“ je bil ustanovljen na željo in pobudo prosvetnih delavcev — kot času in razmeram prilagojeno nadaljevanje nekdanjega „Učiteljskega tovariša“ in še prej „Popotnika“. List je hkrati:

— tribuna prosvetnih delavcev;

— strokovno glasilo, ki povezuje in izobražuje prosvetne delavce ter jih seznanja z novostmi v naši republiki, zvezi in po svetu;

— tribuna političnega, kulturnega in gospodarskega življenja — glede odnosa teh področij od vzgoje in izobraževanja, sodelovanja in zahtev.

Tako je „Prosvetni delavec“ kot časnik hkrati posredovalec izkušenj iz prakse, obveščevalec o družbenih dogajanjih (predvsem na področju šolstva) ter usmerjevalec prizadevanj za čim naprednejšo šolsko, in tudi zunajšolsko vzgojo ter za čim sodobnejše izobraževanje.

„Prosvetni delavec“ izdaja organizacija združenega dela z istim imenom. To je tudi osnovna naloga te organizacije — črno ima pravico izdajati tudi druge prosvetne publikacije ali knjige, namenjene vzgoji in izobraževanju, če je to potrebno.

Poglavitna usmeritev „Prosvetnega delavca“ izhaja iz dejstva, da morata biti vzgoja in izobrazba mladine skrb vse družbe. Šola (kot sinonim za izobrazbo) in kultura postajata temelj gospodarstva.

S svojo vsebino pomaga „Prosvetni delavec“ oblikovati napredno miselnost svojih bralcev, hkrati jim posreduje strokovno branje ter se zavzema za urejanje njihovih delovnih in življenjskih razmer. List si prizadeva ohraniti zaupanje svojih naročnikov — ker je to pogoj, da bo v resnici bran, ne pa da bo obležal zaprašen nekje na polici ali v zbornici. Skušati biti aktualen, zato uredništvo predudarno odbira prispevke tako, da objavi tiste, ki so pomembnejši in zanimivejši. S primerno opremo in s tem, da se izogiba drobnemu tisku, oblikuje časopis tako, da ne postane utrudljiv po svojem videzu.

Te splošne smotre uresničuje „Prosvetni delavec“ v posebnih rubrikah, prilogah in po razporeditvi snovi glede na pomembnost (važnejša, aktualnejša snov je objavljena na prvih straneh).

AKTUALNO, POLITIČNO, IDEJNO, VZGOJNO IN IZOBRAŽEVALNO

problematiko prinaša list na prvi in drugi strani. Tu je uvodnik, ki vsakih 14 dni globalno opredeli katerega od aktualnih vidikov naše vzgojnoizobraževalne dejavnosti. Dalje so tu objavljeni pogovori s predstavniki družbenih forumov, ki

usmerjajo, vodijo in financirajo naše šolstvo — od centralnega komiteja ZK Slovenije, izvršnega sveta SR Slovenije, RO Sindikata delavcev družbenih dejavnosti, izobraževalne skupnosti SR Slovenije, sekretariata za prosveto in kulturo SR Slovenije in republiškega zavoda za šolstvo; problemsko obravnava poročila s sej naštetih forumov, poročila o pripravah ali izvajanju novih zakonov, učnih načrtov, pravilnikov in podobno. Tudi vse to ima svoje mesto prav na prvih dveh straneh.

Pregledi prehojene poti v določeni panogi šolstva, npr. stanje in načrti za delo v dijaških domovih — torej tudi podobe stanja na terenu, hkrati z načrtovanjem možnosti in perspektiv imajo svoje mesto na prvi in drugi strani. Smoter, ki ga uredništvo — v nenehnem dogovarjanju s člani uredniškega odbora — zasleduje v aktualnih sestavkih na prvi in drugi strani lista je, da kar najbolj celostno prikaže položaj in pomen vzgojnoizobraževalnih zavodov v naši samoupravni družbi in ob zahtevah sedanjega časa. Prav je, da temeljimo na preteklosti — toda ustvarjati, vzgajati in izobraževati moramo za sedanjost in prihodnost.

Na prvih straneh najde svoje mesto tudi kadrovsko vprašanje: kakšen naj bo sodoben učitelj; kdo je lahko učitelj; kam nas lahko pripelje nenačrtno ali mnogokrat nikakršno kadrovanje v učiteljski in vzgojiteljski poklic. Tu se zaostrojuje izobrazbene in tudi ideološke zahteve ter se odsvitajo težave vzgojnoizobraževalnih ustanov, ki nastajajo zaradi pomanjkanja učiteljev in vzgojiteljev. Otroci in mladina zaradi svoje nedorastlosti, mladoletnosti in materialne odvisnosti najpogosteje — nimajo pravice povedati svojega mnenja — zato govorijo o njih

vzgojnoizobraževalni forumi največkrat le v negativnem smislu: zaradi prevelikega osipa, delinkvence, nezadostne razvitosti in podobno. Tako so družbena prizadevanja na področju vzgoje in izobraževanja pa tudi članki v našem listu pogosto bolj „gašenje požarov“ ne pa odsev enotnega, smotrnega usmerjanja pri umskem in čustvenem razvoju prihodnjih občanov.

STROKOVNE PERSPEKTIVE takšen bi bil lahko naslov tretje strani, kjer poizkušamo prosvetnim delavcem posredovati dognanja strokovnih zborovanj, seminarjev, sestankov in dognanj na področjih posameznih strok. S prispevki sodelujejo priznani strokovnjaki. Naše naročnike seznanjajo s perspektivami razvoja posredovanja naglo se razvijajoče znanosti.

IZ PRAKSE —

kot odmev ali nadaljevanje tretje strani je peta, ki je prav tako namenjena stroki, le da ti sestavki nakazujejo stanje v nasprotni smeri: pogovori s praktiki, sestavki o dosežkih (ali pomanjkljivostih) posameznih šol, delo šolske svetovalne službe, realizacija učnih načrtov — skratka, podoba našega šolstva in drugih vzgojnoizobraževalnih ustanov v prizadevanjih, da bi šle v korak s hitrimi spremembami naše družbe. Tukaj tudi najdemo svoj odsev sodelovanja množičnih organizacij in šolstva; gospodarstva in šolstva; materialni napredek vzgojnoizobraževalnega področja s pomočjo samopriskevka in podobno.

SODOBNA POTA VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

je naslov rubrike, ki jo pišejo vsi priznani strokovnjaki, univerzitetni profesorji, člani peda-

Portret Jožeta Plečnika — z razstave Portreti kulturnih delavcev akademika Božidarja Jakca, ki je v Dolenjski galeriji v Novem mestu do 8. oktobra

goškega inštituta. Bralce seznanjajo z najnovejšimi spoznanji in dosežki na področjih vzgoje in izobraževanja. Presegajo meje rednega šolanja ter vnašajo vedno več idej permanentnega izobraževanja, seznanjajo pa nas tudi z izkušnjami iz drugih držav.

V to rubriko sodijo še prizadevanja za poglobljeno domovinsko in marksistično vzgojo.

MODERNA ŠOLA

— rubrika je občasna in je nastala iz prakse na domačih tleh. Avtorji sestavkov so sodelavci zavoda za šolstvo SR Slovenije. Objavljajo razprave o novih učnih načrtih, izkušnje s področja nove matematike in slovesčine. Pišejo tudi o najuspešnejših metodah poučevanja.

VEDNO BOLJE

— pod tem naslovom občasno objavljamo (in bomo objavljali)

priprave za vzorne učne ure in za programirani pouk. To je pravzaprav tista rubrika, ki neposredno pomaga učiteljem praktikom pri njihovem vsakodnevem delu.

OKROGLO MIZO

prirejamo občasno — ob pomembnejših odločitvah, da zvezo za mnenje ljudi — bodisi večjega števila naročnikov — lahko gospodarskih organizacij o povezavi s šolstvom, ali za mnenja ravnateljev o sedanjem zahtevnem delu pri vodenju šol in podobnem. Vsekakor sodi ta oblika med najbolj zahtevne in terja sodelovanje večjega števila članov uredništva.

POD REFLEKTORJEM

so literarno pisani pogovori, večkrat prepleteni z meditacijami. Pisec obiskuje posamezne

(Nadaljevanje na str. 8)

Ob našem jubileju

(Nadaljevanje s 7. str.)

prosvetne delavce, vzgojnovarstvene zavode, ob posebnih priložnostih pa prikaže življenje mladine in njihovih vzgojiteljev v zgodovinsko znanih krajih. Skratka: nekih omejitev pri izbiri intervjuvancev ni; izbiro nam svetujejo pedagoški svetovalci, predstavniki republiškega sekretariata za prosveto in kulturo idr. Ni mogoče predstaviti vseh prosvetnih delavcev — ker bi bilo potem pisanje površno, enolično, primeri pa bi se ponavljali. V priznanju enemu kolektivu ali njegovemu vodji (ali v graji) so zaobseženi tudi sorodni primeri. Prizadevali si bomo, da bomo v prihodnje čim bolj obravnavali tudi srednje (posebno strokovno), višje in visoko šolstvo.

VZGOJA IN VARSTVO

— pod tem naslovom prinaša list sestavke, predvsem iz predšolskih ustanov — vendar pa meje niso postavljene. To področje je nujno potrebovalo samostojno rubriko, saj so vzgojiteljice prvi družbeni vzgojni člen. Prizadevamo si za razširitev mreže vzgojnovarstvenih zavodov ter šol s podaljšanim bivanjem. Enakovredno s tem mora naraščati tudi število sodelavcev in naročnikov — vzgojiteljev — saj je „Prosvetnega delavca“ tudi njihov list. Le malo-katero vzgojiteljice pišejo — vendar smo prepričani, da se jih bo sčasoma oglašalo več. Trudili se bomo, prepričati šolnike, odločujoče ljudi v občini in v republiki, kako je predšolska vzgoja nujno potrebna še posebno tam, kjer so socialne razlike velike.

POŠTNI PREDAL

je občasna rubrika, v kateri objavljamo dopise s terena — in sicer takšne, ki niti po strokovni niti po novinarski ravni ne sodijo na druge strani „Prosvetnega delavca“. Uredništvo jih ne more zavrniti, ker si tako od tuji aktivno sodelovanje naročnikov. Taki dopisi čisto po-kažejo razpoloženje na naših šolah.

Z VSEH VETROV

je poljudno informativni zbir zanimivosti, dobrih zamisli, ugotovitev ali rešitev v prosvetnem svetu — tako v bratskih republikah kot tudi v drugih drža-

vah. Vesti zbiramo iz drugih prosvetnih ter informativnih listov, ki jih ima uredništvo naročene. Mnoge vesti so kot markacija v gorah: tod je pot pri vzgoji in izobraževanju najboljša.

POGLAD SKOZI ŠOLSKO OKNO

so bolj ali manj literarno pisane črtice o šolskem življenju ali iz šolskega življenja. So ventil prenekatero bridkosti ali sreče v učiteljskem življenju, hkrati pa uresničitev in objava literarnih poizkusov naših prosvetnih delavcev. To čustveno obarvano pisanje ima dosti bralcev. Za začetnike je tako pisanje s svojimi, predvsem vzgojnimi poantami mnogo bolj prepričljivo kot učenik.

KULTURA

ima s poročanjem gledaliških predstav, koncertih, razstavah, lutkah, zunanješolski dejavnosti po šolah in o drugem, predvsem informativno vlogo. Prosvetne delavce poskušamo animirati, pritegniti k sodelovanju, odbiranju in posredovanju kulturnih dobrin mladini in okolju, v katerem deluje šola (predvsem za podeželje je to izredno pomembno). Zavedamo se, da s tem pospešujemo kulturno razgledanost naših naročnikov — posredno tudi mladine in celo staršev.

Pol strani našega lista je navadno namenjenega humorju — v obliki satire, glose, črtice ali aforizmov. Tu tudi objavljamo izvirne ilustracije.

IZBERITE MED NOVIMI KNJIGAMI

je na tem področju stalna rubrika, ki si ne lasti kritičnega ocenjevanja — pač pa poskuša predvsem opozoriti na dobre, primerne ali aktualne knjige. V tej rubriki poročamo včasih o tiskovnih konferencah založb, prinašamo intervjuje z literarnega področja in podobno.

NOVE STROKOVNE KNJIGE

zavzemajo posebno mesto. To je kratko, informativno poročanje o izidu strokovnih knjig na področju prosvete v naši in v sosednjih republikah. Posebno na področju napredne marksistične vzgoje prosvetni delavci izredno potrebujejo dobre, jasno pisane knjige.

DRUGA PODROČJA KULTURE

Poročamo, ocenjujemo, spodbujamo šole, kulturne skupine. Zeleli pa bi doseči tudi to, da bi prosvetni delavci imeli malce več vpliva (ali sploh nekaj) na sporede abonmajskih predstav v gledališčih, na televizijski spored, na ceno vstopnic za koncerte, vabljuje in primerne za mladino. Tako pa je včasih videti, kot da starši vzgajajo ene otroke, šola druge, družba s svojimi prizadevanji (ali apatijo) pa tretje. Pozabljam, da vzgajajo vsi — o vsem, kar se dogaja v svetu in pri nas. Na to bi radi nenehno opozarjali.

KINEMATOGRAFI PRIKAZUJEJO

Tudi ta rubrika nekako sodi h kulturnim. Poročamo — žal — večkrat o filmih, ki niso dobri ali vredni ogleda (niti za odrasle), kot pa o dobrih, recimo še — domačih filmih. Poročila so kratka, pripravljajo pa jih oddelek za filmsko vzgojo pri Pionirskem domu v Ljubljani. Mor-da bi v prihodnje — posebno če bo kdaj več prostora, imeli samostojno prilogo o filmih, stripih, televiziji. Lahko bi uresničili nove ideje, npr.:

- daljši opis res dobrih filmov in televizijskih oddaj
- uporabnost filmov in televizijskih oddaj v šoli
- uporabnost dobrih stripov pri pouku tujih jezikov.

RAZPISI PROSTIH DELOVNIH MEST

Te objavljamo v posameznih številkah sproti, kakor prihajajo iz vzgojnoizobraževalnih zavodov, dvakrat letno (aprila in julija) pa objavi republiški sekretariat za prosveto in kulturo razpis vseh prostih delovnih mest. Tako imajo delavci v vzgojnoizobraževalnih zavodih pregled nad prostimi delovnimi mesti v vsej republiki.

Tudi prosvetni listi (in prosvetni delavci) v drugih republikah si želijo takšnega preglednega obveščanja v svojem glasilu — ter si tudi prizadevajo, da bi ga uresničili.

NAŠ PRAVNIK SVETUJE

je rubrika, danes razširjena skoraj že v vseh listih. Za naročnike smo in bomo brezplačno objavljali pravne nasvete, ki naj pomagajo k pravičnemu in modremu razreševanju morebitnih nepravilnosti.

STALNE PRILoge (PLAČANE)

ČIM BOJE SE BOMO POZNALI, TEM BOLJE BOMO DELALI je celostranska priloga, ki izhaja v vsaki številki, zdaj že tretje leto. Nastala je iz potrebe po izmenjavi izkušenj ter povezovanju prizadevanj posameznih temeljnih izobraževalnih skupnosti in izobraževalne skupnosti SR Slovenije. Priloga je pisana informativno, zgoščeno — in pomeni kot takšna za mnoge bralce spodbudo pri nadaljnjem delu. Izjava bralca: „Iz te priloge na hitro zvem, kaj in kako si prizadevajo drugod. Pri-mejam naš — in tudi svoj trud — pa še metode in iznajdljivost; tako se hkrati učim in vzgajam. Ta priloga brez velikih besed najboljše priča, da si po vsej Sloveniji učitelji zares prizadevamo za napredek šolstva.“

Pravilo je, da v vsaki številki natančneje obravnavamo eno izmed temeljnih izobraževalnih skupnosti. Tako bomo načrtno delali tudi v prihodnje.

Vpletli bomo še druge interesne skupnosti — in tako lahko zajeli celotno podobo izobraževanja po posameznih panogah — od srednje šole do fakultete in nato delo v praksi. Uredništvo si bo prizadevalo,

da bo ta rubrika ostala čim tesneje povezana s terenom — in bo tako res opravljala povezovalno vlogo. Pobude s terena bo prenašala do republiških organov in narobe: odločbe, navodila republiških organov na teren.

RADIO IN ŠOLA

ima tudi stalno polstransko prilogo. Obravnavanje pomena posameznih radijskih oddaj, namerjenih solarjem in mladini ter povezava med radijsko mladinsko redakcijo in šolo je izdatna vsebinska obogatitev za naš list (prej smo prinašali predvsem sporede radijskih šolskih oddaj — zdaj izhajajo v posebnih knjižnicah).

Priloga bo poskušala učitelja nevsiljivo pripeljati do spoznanja, da je v sodobnem poučevanju prosvetni delavec vedno bolj in bolj režiser, organizator, ki v podajanje znanja vključuje moderna sredstva. Sam ne zmore imeti vsega znanja, preveč ga je danes, prehitro se spreminja. Naučiti mlade, da bodo znali poiskati in uporabiti znanje — to je največ, kar jih lahko naučimo.

Ne navadni pogovori, predavanja o marksizmu (po televiziji) — vse to lahko vključimo v pouk.

Pričakujemo, da bo tudi televizija v šoli (organizirajo zavod za šolstvo) dobila svoje stalno mesto v našem listu — in sicer spet predvsem v navodilih, kako vključevati oddaje v šolski pouk.

RUBRIKA O SPOLOŠNEM LJUDSKEM ODORU IN VOJAŠKIH ŠOLAH — „ARMADA SMO VSI“

je prispevek našega lista k vzgoji vseh naših ljudi, torej tudi mladine, ki pripravljeno: če svojo domovino ljubimo, jo moramo znati tudi braniti. To pa pomeni, da moramo biti na to pripravljani!

Sestavki načrtno govorijo o osnovah pripravljenosti, o predanosti naši socialistični samoupravni družbi, pa tudi o vojaških šolah, v katere se procentualno (v primeri z drugimi republikami) vpíše zelo malo mladih Slovencev. Govori o učenju, o življenju v vojaških internatih ter o tistem, kar je pravzaprav vzvišena vloga naše vojaške vzgoje: ne agresija, ne pobijanje zavoljo dobičkov — pač pa stalna, odločna pripravljenost braniti pridobitve naših delovnih ljudi, ki so s svojimi napori ustvarili to, kar imamo. (Rubrika je bila pohvaljena zavoljo posluha za aktualnost in načrtnost.) Upamo, da se bo ob podpori republiškega sekretariata za narodno obrambo ter prizadevanju uredniškega odbora še razvila.

OBJAVE REPUBLIŠKEGA SEKRETARIATA ZA PROSVETO IN KULTURO SRS

Republiški sekretariat za prosveto in kulturo redno objavlja v našem listu vse sklepe, priporočila, odločbe, zakone, pravilnike itn., ki so namenjeni vzgojnoizobraževalnim ustanovam. Tako dosega sekretariat največjo možno obveščenoost vseh delavcev v vzgojnoizobraževalnih zavodih.

Naročniki „Prosvetnega delavca“ nam pišejo, da so hvaležni za to posredovanje. Zeleli bi, da bi tudi druge ustanove, ki odločajo, načrtujejo in vodijo delo vzgojnoizobraževalnih zavodov, našle podobno pot do vsakega prosvetnega delavca.

POVZETEK:

Ta dokaj natančna razčlemba dosedanjih — včasih tudi še ne povsem obdelanih oblik uredniškega dela „Prosvetnega delavca“ ni odsev samozado-

voljstva: je samo pregled, na čem lahko vsi skupaj (uredniški odbor, izdajateljski svet, oba ustanovitelja in tudi naročniki) gradimo našo prihodnjo usmeritev. Kaj od dosedanjega bomo obdržali, kaj razširili, kaj pa opustili, bodo sproti narekove razmere v našem šolstvu, usmeritev družbenih prizadevanj, seveda pa tudi prepričanje vseh soustvarjalcev lista o nujnosti prvenstvenega usmerjanja moči v to ali ono zadevo.

Zavedamo se — ne samo pri nas, temveč tudi v svetu (mednarodno posvetovanje v Dubrovniku leta 1972 je priča o tem), da postaja znanje osnova za napredek gospodarstva, vzgoja je nujna sestavina, da se neka družbena formacija obdrži in razvija.

Kolikšna je pomembnost vzgoje — torej tudi lista za naše učitelje — pričata 19. in 30. seja CK ZK Slovenije. Navajam: „Napredne socialistične sile so pod idejnimi vodstvom ZK Slovenije pravilno ocenjevale vse močnejše angažiranje teh (pozitivističnih) sil na področju vzgoje in izobraževanja. Preteklo leto in pol lahko označimo kot leto vztrajnih in intenzivnih prizadevanj za uresničenje najpomembnejših sprejetih nalog, toda tudi kot leto ostrih političnih konfrontacij z idejnimi nasprotniki socialistične, angažirane šole. Zanimivo je, da je bil ta boj toliko bolj oster in vztrajen, kolikor bolj so komunisti skupaj s socialistično usmerjenimi prosvetnimi delavci uspešneje uresničevali nove vsebine, nove prijeme in poglobljali samoupravne odnose in marksistično vzgojo.“ (Uresničevanje stališč in sklepov 19. seja CK ZKS).

Dalje so tu „Teze o idejno-političnih vprašanjih razvoja visokega šolstva v samoupravni socialistični družbi“, ki zastavljajo nekaj ključnih vprašanj:

— Kako zagotoviti prek integracij v združenem delu vpliv visokega šolstva na prakso in nasprotno?

— Kako ustvariti večjo dostopnost visokošolskega študija vsaj za študij sposobni mladini in zaposlenim in kako zastaviti razvoj visokega šolstva, da bi postalo integralni del celotnega vzgojnoizobraževalnega sistema?

Republiški aktiv ZK za področje vzgoje in izobraževanja se prizadevno ukvarja s poverjenim mu področjem: nova ustava naj prinese tudi materialno trdnost našemu vzgojnoizobraževalnemu sistemu! V Sloveniji smo s samopriskom marsikje rešili prostorsko stisko šol, nismo pa mogli rešiti kadrovskih problemov. Tega ni mogoče rešiti v letu dni. Po dosedanjih ocenah napovedujejo rešitev v šestih letih, sicer bomo morali v sili pričevati (v tečajih) strokovnjake drugih smeri za prosvetni poklic. Komunisti prosvetni delavci ter njihova prizadevanja za sodobno šolstvo, za marksistično vzgojo so v sedanjem času izredno pomembna. Vsi naši delovni ljudje računajo z njihovo aktivnostjo.

Rešitev vprašanja vzgoje in izobraževanja postaja torej pogoj za družbeni napredek. Naš list si bo prizadeval biti družbeno občilo, prek katerega se bo izražala želja delovnih ljudi po usmerjenosti, napredku in angažiranosti naših vzgojnoizobraževalnih zavodov. Poskušali bomo pridobiti sodelavce in naročnike iz gospodarstva. Le tako se bodo lahko spoznavali s problemi našega šolstva — in tudi načelno (ne samo finančno) sodelovali z njim.

Uredništvo se zaveda, da do slej še ni naredilo vsega, kar bralci pričakujejo od njega. Vzroki so predvsem objektivne narave: premalo nas je. V pri-

hodnje bomo — v mejah materialnih možnosti — razširili uredništvo. Ne zavoljo tega, da bi razširili list, predvsem zato, da bi ga vsebinsko izboljšali, da bi postal akter prosvetnih delavcev in dejaven člen v razvijanju samoupravne družbe. S stvarnim prikazovanjem uresničljivih zamisli ter odklanjanjem utopičnih želja in obljub se bojujemo za premostitev prepada med trditvami „o izjemnem pomenu dela prosvetnih delavcev“ in na drugi strani „o odrekhanju in predanosti poklicu za vsako ceno“. Vsako delo ima v družbi svoje mesto in svojo vrednost — vsako naj bo tudi enakovredno plačano! Ni nam za teoretično poveličevanje — ki je v bistvu zapostavljanje.

NAČRTI

Na rednih sejah uredniškega odbora smo že razpravljali o morebitni razširitvi lista ali da bi postal tednik. Ustavili smo se ob njegovi vlogi med drugimi časniki in tudi pedagoškimi revijami. Naš list je:

- informativen
- usmerjevalen
- izobraževalen, in sicer: idejno, družbeno in strokovno.

Njegov pomen pa bi se prav gotovo zmanjšal, če bi se bolj posvetil aktualnim informacijam, ki jih dobe prosvetni delavci v dnevnem časopisju. Treba poglobiti nekatere rubrike in gledati na sedanje potrebe začeti načrtno uvajati dodatne.

MARKSIZEM V NAŠEM ŽIVLJENJU

Mnogo govorimo o jasnosti pisanja — a prav pri sestavljanju idejnih vprašanjih je zelo pogrešamo. Sklenili smo, da bo list odslej posvečal posebno pozornost prav vprašanjem ideološke vzgoje — kar smo tudi storili. (Izdelali smo posebno prilogo iz vsebine seminarja za ideološko vzgojo, spremljamo prizadevanja CK ZK Slovenije in Jugoslavije za čim poslednejše izvajanje stališč napredne vzgoje; pripravili smo pogovor z ravnatelji, spremljamo sestanke mladih komunistov po šolah in podobno).

Po razpravah s strokovnjaki na fakulteti za politične vede, sociologijo in novinarstvo ter razpravah na sejah uredniškega odbora smo sklenili, da bomo pridobili za pisanje v naš list dobre strokovnjake. Marksizem naj bi preprosto in jasno prikazali kot pogled na svet — in to ob posameznih konkretnih aktualnih primerih. Tako bo postal bližji našim prosvetnim delavcem — in spoznali bodo, kako je tudi ob drobnih vsakdanjih dogodkih možno mladino vzgajati v spoštovanju do človeka, dela in vsega naprednega. Tako jim bomo približali tudi sedanje razmere v naši družbi, zakonitosti samoupravnih odnosov — in tudi človeškost teh odnosov.

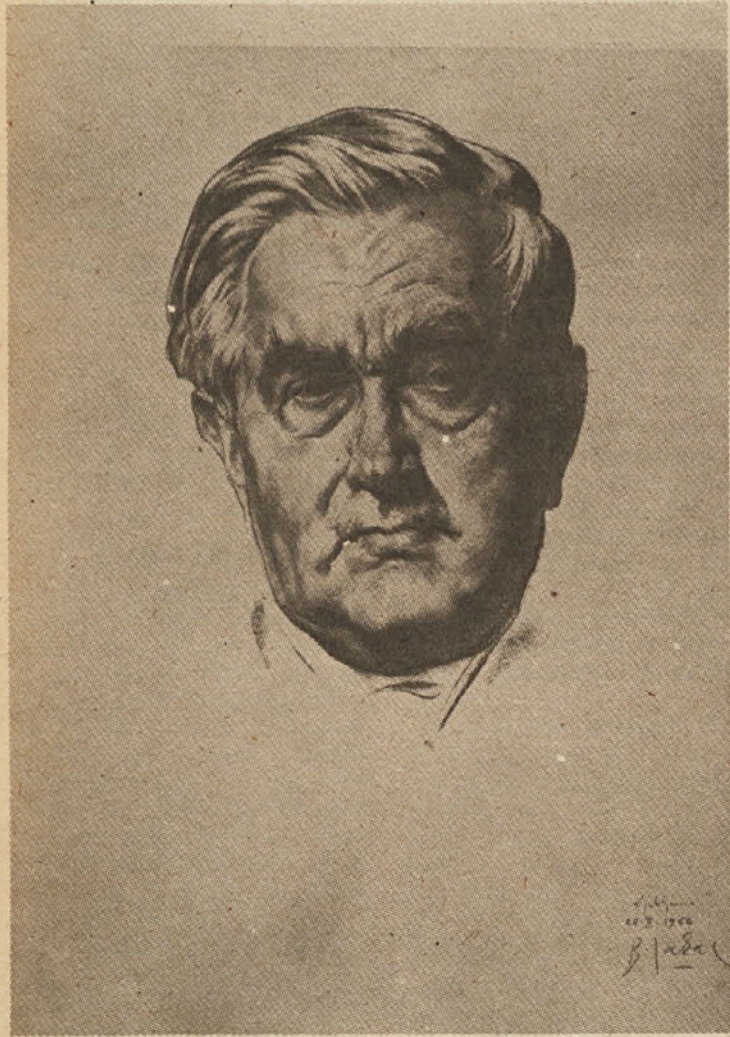
Uredništvo „Prosvetnega delavca“ se zaveda, da je izvedba tega dogovora ena njegovih temeljnih nalog.

SO NAŠI ŠOLSKI KOLEKTIVI DOBRE DRUŽINE?

Iz šol je prišla želja, da bi poleg delovanja interesnih skupnosti obravnavali tudi delo šolskih kolektivov. Prav o kolektivnem doseganju uspehov (ali doživljanju neuspehov) bi želeli in hoteli pisati, pa tudi o poslanstvu šole na podeželju; o dvojni službi učiteljic — mladini mater in podobno. Učitelj ni številka, ki jo predstavljamo sem ali tja. Je človek. Počutje in uspeh šole sta čisto odvisna od medsebojnega sodelovanja teh ljudi.

VAŠ INFORMATOR

V vedno tesnejšem sodelovanju z naročniki se porajajo

Portret Franceta Bevka, Božidar Jakac

Ob našem jubileju

želje, da bi bila povezanost med odločujočimi in vodilnimi prosvetnimi forumi ter šolami in drugimi vzgojnoizobraževalnimi ustanovami čim tesnejša. Želeli bi, da v našem listu izhajajo poleg objav sekretariata za prosveto in kulturo tudi obvestila, objave in okrožnice izobraževalne skupnosti SR Slovenije, pa ne tudi zavoda za šolstvo, kolikor zadevajo vse učno osebje.

Pojavljajo se želje, da bi bili seznanjeni z odgovornostjo posameznih forumov in (tudi posamezniki) posameznih ljudi, ki so odgovorni za to ali ono področje, ukrep, dejanje. Skratka, naši prosvetni delavci postajajo vse bolj aktivni soustvarjalci pri napredku in spremembah na našem vzgojnoizobraževalnem področju; zato imajo pravico, da vedo, s kom sodelujejo. Razprave o samoupravljanju, o naši novi ustavi že rodijo prve sadove. „Prosvetni delavec“ se bo trudil, da bo čim bolj izpolnil svojo nalogo — ob pomoči izdajateljskega sveta, obeh izdajateljev, uredniškega odbora, sodelavcev in bralcev.

KAJ JE TO PROSTI ČAS?

V sodelovanju s Socialistično zvezo delovnega ljudstva,

komitejem mestne konference ZK in v razpravah v uredništvu ter uredniškem odboru smo prišli do prepričanja, da mnogo otrok in mladine iztiri tudi zato, ker ni nikogar, ki bi znal pravilno organizirati njihov prosti čas. Če smo odkriti: zaradi pomanjkanja možnosti brezplačnega kulturnega, telesno-vzgojnega, politehničnega, plinarskega in drugega uveljavljanja (saj v naših mestih sploh ni brezplačnih telesnovzgojnih in drugih objektov - množičnega uveljavljanja — o tem pričajo raziskave) — se mnogi mladi ljudje pridružijo raznim postopaskim skupinam ipd. Starši ne morejo biti vsemogočni — ker so ponavadi zelo zaposleni; učiteljice (te prevladujejo v naših šolah) s šolskim in domačim delom tudi ne; premalo pa skrbimo, da bi tiste posameznike, ki imajo voljo in čas delati z mladino, usposobili za ta posel.

Ni stvar „Prosvetnega delavca“, da propagira tako usposabljanje — po svojih močeh pa bo prikazoval, v redni rubriki ali občasno, kakšno je stanje in kakšne so možnosti.

Naš list se zaveda, da je pri uresničevanju načrtne vzgoje in izobraževanja v sedanjem času

treba posvetiti posebno skrb in pozornost:

- odpravljanju socialnega razlikovanja že z vzgojnovarstvenimi zavodi, predvsem pa v osnovnih šolah z brezplačnimi učbeniki in malicami;

- samoupravljanju v šolskih kolektivih in v šolski vzgoji;

- napredni ideološki obravnavi vseh predmetov in seznanjanju mladih ljudi z marksizmom kot napredno ideologijo;

- načrtovanju in pomoči za čim hitrejšo ustanavljanje vzgojnovarstvenih zavodov povsod ter za razširjanje celodnevnega bivanja;

- reformi srednjega šolstva, ki smo jo pred dvema letoma začeli, a je ostala le pri veliko obetajočih začetkih;

- načrtni in prizadevni kadrovske politiki. S samopriskom smo nekoliko izboljšali materialno stanje (vsaj ponekod) osnovnega šolstva. Manjka pa nam učiteljev. Torej je brezpredmetno, če govorimo o selekciji med učitelji — najprej jih moramo imeti dovolj! Toda izvajanje dobre kadrovske politike še zdaleč ni odvisno samo od prosvetnih delavcev; zato list

„Prosvetni delavec“ upa in poskuša biti s svojimi sestavki splošen animator vseh družbenih dejavnikov, ki odločajo o šolstvu — to je o tisti veji družbenega uveljavljanja, od katere je odvisen gospodarski in kulturni napredek družbe.

SKLEP

Zavedamo se, da je „Prosvetni delavec“ pomemben družbeni list. Zato mirno govorimo o naših načrtih in prizadevanjih — brez bojazni, da samoupravna družba, ki ve za ceno (vrednost) vzgoje in izobraževanja, vrednost dela prosvetnega osebja, ne bi znala ceniti prizadevanj prosvetnega lista, ki je vez med porabniki in izvajalci vzgojnoizobraževalne dejavnosti.

Računamo na pomoč izdajateljskega sveta, obeh ustanoviteljev, uredniškega odbora, vseh sodelavcev in bralcev pri načrtovanju in izvajanju uredniške politike.

V tem programu zahtevane smotre pa bomo lahko uresničili le ob ustreznih materialnih možnostih, ki nam bodo omogočale delo v korist skupnega napredka.

Portret Marjana Kozine, Božidar Jakac

Marksizem v našem življenju

Takšen je naslov rubrike v našem listu — sočasno pa je to vodilna misel pri snovanju celotne vsebine „Prosvetnega delavca“. Nagli, odločni, revolucionarni in močni smo v odločitvenih trenutkih — v vedno postajajočih se vsakdanjosti pa se čisto razblinimo; ne le z besedami, tudi z dejanji ali bolje — s „dejanji“. To pričajo zares dobre razprave, pripravljene za kongrese, seminarje in vodilne revije. Clanki v časnikih, ki pridejo v roke večini staršev — torej prvim vzgojiteljem mladega rodu — pa so ali preveč učeni ali pa preveč površni. V našem listu želimo spregovoriti ob vsakem primeru, s preprosto in kleno besedo za vse prosvetne delavce — ne le za izjemno razgledane. V tej rubriki pa posebej želimo objavljati sestavke, ki bodo s konkretnimi primeri ali citati, odlomki iz razprav, lahko rabili učiteljem in vzgojiteljem pri pripravljanju pogovorov z mladino.

ZAKAJ?

Zavedamo se namreč, da pri novem predmetu „samoupravljanje s temelji marksizma“ ne gre za nov učni predmet, pač pa za usmerjanje medsebojnih človeških odnosov, tako v osebnem, službenem kot političnem življenju; za spoznavanje in vključevanje v družbeni razvoj pri nas in drugod po svetu. Gre npr. za sodelovanje med tistimi, ki so izvoljeni, in onimi, ki so jih izvolili. To sodelovanje je možno le, če vsak pozna svoje dolžnosti in pravice in če ima dovolj znanja in volje. Gre tudi za odnos med tistimi, ki so se že dokopali do znanja in spoznanj, in onimi, ki se šele učijo. Gre za dolžnost, da posredujemo učiteljem čim več marksističnega in družboslovnega znanja, saj so družbeni vzgojitelji mladega rodu. Ne moremo nam ne smemo samo čakati na njihove želje in pobude. To bi pomenilo družbeno brezbriznost.

Naš list kot osrednje republiško glasilo s področja vzgoje in izobraževanja, kot glasilo Sindikata delavcev družbenih dejavnosti (ali natančneje: delavcev s področja vzgoje in

izobraževanja) čuti dolžnost akterja tovrstne družbene dejavnosti — pa tudi novinarsko poslanstvo, ki je čisto posredovanje med viri znanja, spoznanj (in dogajanj) ter njihovimi porabniki. V tem prizadevanju nikakor nismo osamljeni, saj so predstavniki slovenskih časnikov in revij na seji 11. julija letos (predsedoval je Franc Šali, član predsedstva CK ZKS) sklenili, da bo vsak naš časnik v službi socialistične preobrazbe in temeljnih socialnih in razrednih interesov delavskega razreda. V ta prizadevanja vsekakor sodi tudi napredna socialistična vzgoja, ki temelji na marksističnem svetovnem nazoru in marksističnih načelih. Posebno vlogo nam predpisujejo sklepi 7. kongresa ZK Slovenije in 10. kongresa ZK Ju-

goslavije. Ne gre za to, da so sprejeti in potrjeni — zdaj jih je treba uresničiti. Pri tem imajo časopisi — tudi „Prosvetni delavec“ — pomembno vlogo, saj lahko razlagajo smotre in spodbujajo, bralci pa ob sestavkih preverjajo svoje znanje in spoznanja.

KAKO?

Nastane vprašanje, kako naj časopis zadovoljivo odigra to vlogo, da bo bralce pritegnil in jih prepričal. Z rubriko „Marksizem v vsakdanjem življenju“ smo si naložili dokaj zahtevno nalogo. To nam dokazuje že doseganje iskanje primernih sestavkov. O marksizmu je bilo napisanih že veliko tehtnih razprav in knjig — toda kako prenesti to v vsakdanjo šolsko prakso? Kako razložiti učen-

cem temelje marksizma kot filozofijo? Kako razložiti s tem v zvezi dialektični materializem kot pogled na svet? Kje začetki? Pri abstraktnem gotovo ne, če imamo pred seboj osnovnošolce ali srednješolce. Izhajati moramo od znanega — to se pravi: iz njihovega življenja, iz njihovih vprašanj.

Za takšno vrst pisanja je težko dobiti strokovnjake (kar ni čudno — saj je preprosta razlaga zahtevne snovi najtežja naloga). Povezali smo se s strokovnjaki za dialektični materializem, marksizem, socialistično družbeno ureditev; iskali smo jih v Ljubljani in Mariboru, na fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo, v marksističnem centru pri CK ZKS, dogovarjali smo se s strokovnjaki-ter dopisniki na terenu pri nas in v zvezi — vendar se nam je doslej posrečilo dobiti le posamezne sklenjene sestavke, nikakor pa ne tega, kar želimo: jedrnato, organsko se razvijajočo serijo člankov, ki bi jo lahko prosvetni delavci uporabili za razmišljanje, svojo izobrazbo, hkrati pa bi jih vodila pri pouku. Seveda v prihodnje ne bomo odjenjali. V uredništvu smo prepričani, da bomo z vztrajnostjo prej ali slej vendarle pridobili ljudi za takšno delo.

KAJ?

Naj naštem nekaj zamisli za obravnavo v posebni rubriki našega lista; oblikovale so se v dogovorih s strokovnjaki za marksistično vzgojo in izobrazbo:

- V listu naj bi objavljali odlomke in izvlečke iz dobrih, vendarle ne dovolj razširjenih marksističnih knjig. (To smo doslej že uresničevali z objavljanjem odlomkov iz knjige „Religija in šola“, nameravamo pa objavljati tudi misli o kulturi iz knjig „Izbrana dela Marksa in Engelsa“.) Prav je, da upoštevamo pri tem tudi izdaje v drugih republikah.

- Eden od predlogov, za katere upamo, da bo prej ali slej obrnil sadove, je: temeljit pregled poročil šolskih svetovalcev o stanju, kakršno je po šolah. Na temelju dognanega bi lahko sestavili uspešen in aktualen ter

zares uporaben načrt sestavkov, ki naj osvetlijo najnujnejše, najaktualnejše primere in vprašanja, ki se pojavljajo po naših učilnicah. Čim več bi bilo obdelanih primerov — tem bolj bi posamični sestavki postajali del nekakšnega učiteljskega priručnika, ki ga zahteva življenje v šoli.

- „Prosvetni delavec“ naj bi zbiral vprašanja učencev (ki naj bi jih uredništvu pošiljali prosvetni delavci) s področja družboslovja in pogleda na svet. Gre za nestilizirana in v svoji preprostosti zelo zahtevna vprašanja; na katere prosvetni delavci (in starši) pogosto resnično težko odgovarjajo. Poleg vsebine je namreč pomemben tudi didaktični vidik ter metodični prijem.

- Ko bi se nabralo več vprašanj, bi uredništvo organiziralo pogovor z znanstveniki, družboslovci in didaktiki. Vsebinska takšnih skupnih razprav bi bila pravzaprav najboljša pomoč prosvetnim delavcem in sočasno najbolj sprejemljiva oblika poučevanja osnovnošolcev in srednješolcev, saj bi izhajala iz njihovega zornega kota in gradila na njihovem spoznavnem svetu.

- „Prosvetni delavec“ naj bi — in po svojih močeh tudi bo — objavljali bibliografijo knjig in sestavkov s področja socialistične družbene ureditve in marksistične vzgoje.

- Objavljali bomo odlomke seminarskih, diplomskih in doktorskih del s tega področja. Odrbali bomo konkretno obravnavane primere, ki bodo učiteljem razširili obzorje in jim tako — vsaj posredno — pomagali pri pouku tega zahtevnega predmeta.

- V dopisih in osebnih pogovorih so nas praktiki s terena spodbudili k obdelavi nekaterih tem, ki jih je (po njihovem mnenju) nujno treba razčistiti; mogoče celo prej, preden začnemo z načrtno obdelavo temeljev marksizma. Med te sodijo:

- Kaj pojmuje pod idejnostjo pouka?
- Učiteljevo prepričanje in njegovo delovanje v šoli
- Kaj prispeva družba k

odbiranju najboljših mladih ljudi za prosvetni poklic?

- Usklajevanje vsakdanjega porabniškega življenja in socialistične šole

- Svoboda prepričanja in svoboda prepričevanja — domačega, šolskega, cerkvenega
- Pri kateri starosti se je mlad človek že zmožen odločiti glede pogleda na svet — do kdaj pa se lahko samo prilagaja ali pa hinavči?

- Temelji marksizma — kakor naj jih podajamo učencem osnovnih in srednjih šol.

KDO?

Zavod za šolstvo SR Slovenije je minule počitnice organiziral več seminarjev za učitelje, ki naj bi poučevali novi predmet — „samoupravljanje s temelji marksizma“. Odmevine in dopolnila — pa tudi vprašanja v zvezi s seminarji bomo redno objavljali, ponatiskovali pa bomo tudi odlomke. S sodelovanjem strokovnjakov ter praktikov bi tako nastajal nekakšen sočasen in konkreten vodnik za učitelje novega, tako potrebne predmeta.

Izhajati moramo iz stališča, da občasni seminarji in tečajni ne morejo dati (posredovati) vsega znanja, še manj pa vseh spoznanj s področja napredne marksistične vzgoje. Res je namreč, da marsikateri od sedanjih učiteljev še sami sproti (morda celo prvič) predelujejo v seminarju in v učnem načrtu zaobsežene teme; metodika podajanja in soočenja z življenjem bo v takšnih primerih trd oreh. Zato so stalni prispevki v našem listu nujni. Poleg rubrike pričakujemo tudi metodološke prispevke, kako oživiti v razredu teme, kot so npr.: „Dialektični materializem kot filozofija marksizma“, „Družbeno delo kot temeljni družbeno-ekonomski odnos“, „Marksistična misel v Jugoslaviji in njen sodobni pomen“ itn.

Uredništvo, uredniški odbor in izdajateljski svet „Prosvetnega delavca“ se prizadevajo čimbolj povezati z marksističnim centrom pri CK ZKS, ki predstavlja vir naših najtehtnejših člankov s tega področja. V

(Nadaljevanje na str. 10)

Portret Lili Novy, Božidar Jakac

Ob našem jubileju

(Nadaljevanje z 10. str.)

spodbudo nam je zavest, da bodo naši strokovnjaki radi prispevali delež za čim boljše vsebino novega učnega predmeta „samoupravljanje s temelji marksizma“. Nismo sami. Teoretiki marksizma, praktiki in politiki bodo prispevali svoj delež k čim bolj aktualni vsebini „Prosvetnega delavca“, saj se pomembnost nekega lista ne more meriti le s številom naročnikov (posebno če je področje omejeno), pa tudi ne z višino družbene subvencije. „Prosvetni delavec“ pride v vse

slovenske šole in vzgojnovarstvene zavode, ter v druge republike, precej izvodom pa gre tudi v slovenske šole zunaj naših meja. Kot je enkrat za vselej jasno, da opravljajo šole nadvse pomembno družbeno funkcijo — tako tudi naš list ni in v socialistični družbi sploh ne more biti stanovsko glasilo. Kdor bi gledal nanj tako, bi natihome priznaval, da pravzaprav ne pozna samoupravnih družbenih odnosov, ki nas ne delijo na stanovne ali področja — pač pa nas povezujejo v skupna prizadevanja za politični, gospodarski, družbeni in kulturni napredek

družbe. „Prosvetni delavec“ je temeljna vez, glasilo vseh vzgojnih in izobraževalnih zavodov. Mogoče smo to dejstvo doslej vsi premalo upoštevali — tako šole, vzgojnovarstveni zavodi kot vodilne kulturne in politične ustanove v republiki. Če upoštevamo še, povezovalno funkcijo vseh republiških in pokrajinskih prosvetnih listov v zvezi, postane jasno, zakaj so skupna prizadevanja za čim tehtnejšo vsebino tako zelo nujna.

KDAJ?

Glede na to, kolikšen podarek sta dala oba kongresa

napredni vzgoji in izobraževanju, ne smemo odlašati. Uredništvo samo naredi z dosedanjimi sodelavci vse, kar je mogoče — pričakuje pa tudi takojšnjo vsebinsko in vsestransko podporo centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije. Govorimo o listu — vendar tu ne gre samo za list kot tak, pač pa za pripomoček našim vzgojnoizobraževalnim ustanovam — od vzgojnovarstvenih zavodov do univerze. Zavedamo se potreb sedanjega časa in prihodnosti. Pričakujemo takojšnje sodelovanje strokovnjakov, politikov in praktikov.

Nekaj podatkov in misli ob 25-letnici izhajanja »Prosvetnega delavca«

Prva številka „Prosvetnega delavca“ je izšla leta 1946 kot priloga k „Popotniku“, št. 4–5. Izdajal ga je Sindikat prosvetnih delavcev Jugoslavije, republiški odbor za Slovenijo. Kot „Popotnikova“ priloga je izhajal do leta 1950. Urejali so ga:

od začetka leta 1946 do aprila 1947 — Henrik Zdešar;
od leta 1947 do konca leta 1949 — France Ostanek;
od leta 1950 do 1959 — Jože Zorn;
od 1959 do 1970 — Drago Ham;
od tedaj dalje — Neža Maurer.

pri nas šolsko in prosvetno delo tako razmahnilo, da je nastala občutna potreba po glasilu, ki ne bi prinašalo le znanstvenega in metodičnega gradiva, temveč naj bi postalo ogledalo našega vsakdanjega šolskega in prosvetnega dela. Ker je stvar neodložljiva, si moramo pomagati na ta način, da razširimo „Popotnika“ s prilogo „Prosvetni delavec“, ki bo pomagal vršiti nalogo prosvetnega sindikata. Novi list naj bi opisoval delo učiteljev in profesorjev, ki so dosegli v prvem letu svobode lepe uspehe, vzpodbujal in pomagal z nasveti, seznanjal jav-

ni pedagogi in znanstveniki. Ivan Bertonec, Oskar Hudales, Marja Boršnik, Mavricij Zgonik, Ludvik Gabrovšek, Kristina Brenk, Viktor Smolej, Viljem in Zlata Kunst, Dušan Kompore, Lujo Šuklje, Miroslav Adlešič, Janez Logar, Vlado Rape, Venceslav Winkler, Pavle Flere in drugi.

Pisali so o delu sindikalne organizacije in njenih podružnic, o pionirski organizaciji, pa o šolskih zadrugah, ko so nastajale, o učiteljskem izobraževanju, o metodiki in vsebini posameznih šolskih predmetov, o novih izdajah mladinskih in strokovnih del, o učnih uspehih.

Ko je bilo leta 1949 ustanovljeno Pedagoško društvo LR Slovenije, je „Popotnik“ z januarjem 1950 postal glasilo tega društva in se preimenoval v „Sodobno pedagogiko“. „Prosvetni delavec“ se je osamosvojil in je postal glasilo Sindikata prosvetnih delavcev Slovenije. Izhajal je vsakih 14 dni. Prva številka je izšla 1. januarja 1950 in od takrat tudi štejemo njegove letnike.

V prvi številki lahko beremo: „Prav posebej pozivamo vse podružnice in dopisnike, da nam pošiljajo poročila o uspehih socialističnega tekmovanja, o načinu izboljšanja dela in o sodelovanju pri socializaciji vasi. Poročajte nam predvsem o onih naših članih in članicah, ki se že dolga leta vztrajno in nesebično bore v šolah, organizacijah, ustanovah in društvih za čim višje uspehe pri dvigu kulturne ravni in pri vzgoji sočloveka! Zbirajte material o prosvetnih delavcih, starih borcih na prosvetnem in kulturnem polju! Poročajte o odnosih prosvetnih delavcev do ljudskih množic! Popularizirajte uspehe dela v šolah in zavodih, pišite o problemih preskrbe, o pravilnem in nepravilnem nagrajevanju dela, o higienski zaščiti, o delovnih akcijah! Kjerkoli ste ustanovili, zgradili ali razširili šole, stanovanja, menze, magazine, domove igre in dela, otroške jasli, zavetišča, kulturne domove, društva in klube, nam sporočite! Posebno se še potrudite, da boste mogli priložiti k dopisom fotografije ali slike ljudi in del, o katerih pišete.“

Iz člankov ob 20-letnici lahko razberemo, da je list vestno izpolnjeval zadano nalogo in bolj ali manj obravnaval vsa področja, na katera sega dejavnost prosvetnih delavcev. Vedno spet in spet pa se ponavljajo tožbe o neurejenem materialnem stanju, naj bo glede šol, učil ali osebnih dohodkov. Kar zadeva strokovno plat, je opaziti, da učitelji sedanjih šol kaj malo posredujejo svoje izkušnje prek „Prosvetnega delavca“. Posebno redko se javljajo matema-

tiki (kar bi bilo tako potrebno). Premalo je upoštevano slovensko šolstvo v zamejstvu. O izobraževanju odraslih zasledimo samo načelne članke.

Takratni urednik Drago Ham piše, kako važna je dobra dopisniška mreža za kakovosten list, kajti „Prosvetni delavec“ je časnik, katerega pišejo pretežno sami prosvetni delavci za svoje kolege. Toda dopisnike je treba nagraditi, zato je pomemben denar. Potrebni so primerni uredniški prostori ter ljudje v uredništvu, ki se z dopisniki dogovarjajo ter jih usmerjajo.

Da, od dobrih dopisnikov je odvisna kakovost lista. Zato je to prva skrb uredništva. Ne zaganjamo se kampanjsko v razvijanje dopisniške mreže, pač pa s sestavki angažiramo, spodbujamo in vabimo bralce, naj sodelujejo. Z vsakomur smo se pripravljeno osebno pogovoriti, obiskujemo srečanja prosvetnih delavcev, odgovarjamo na njihove dopise.

Tako postopoma, toda vztrajno raste število naših soustvarjalcev — strokovnjakov, teoretikov in praktikov s terena. Število stalnih in občasnih sodelavcev se giblje od 40 do 50. Pahljača dopisništva s terena pa je organizirana po pokrajinah: za vsak predel imamo določenega človeka, ki ga poprosimo za sodelovanje, če je treba — dopisujejo pa tudi sami. Dalje so tu občasni dopisniki, prosvetni delavci, predstavniki temeljnih izobraževalnih skupnosti, Zveze komunistov, Zveze prijateljev mladine, Socialistične zveze, Zveze mladine, Rdečega križa — do gasilcev in upokojencev. Takih občasnih dopisnikov gotovo lahko naštejemo nad tisoč.

Te podatke navajamo kot dokaz, kako se list prožno oblikuje v našem tako hitro se razvijajočem času.

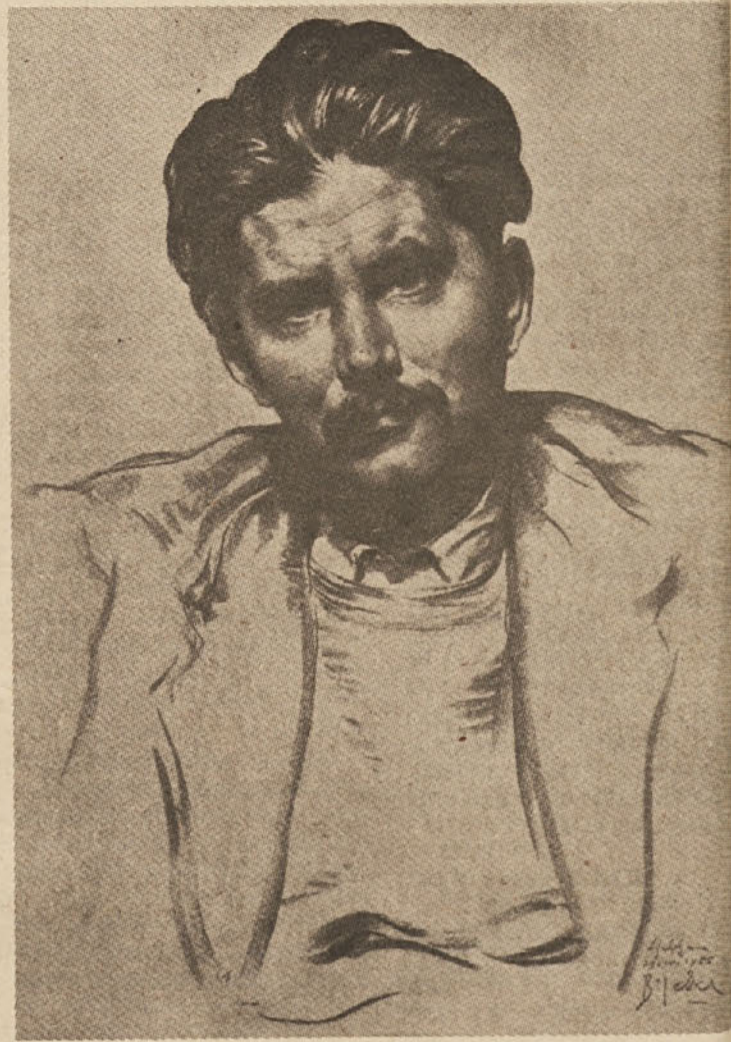
Dobri del h kakovosti in aktualnosti lista prispevata tudi smotno usmerjanje uredniške politike s pomočjo izdajateljskega sveta ter strokovno dobra sestava aktivnega uredniškega odbora.

Naš izdajateljski svet sestavljajo:

predsednik: Franjo PUNCER, ravnatelj srednje zdravstvene šole v Celju;

člani: Slavko BOHANEC, član izvršnega odbora republiške konference SZDL;

Ivan BITENC, sekretar mestne skupščine Ljubljana;

Portret Ceneta Vipotnika, Božidar Jakac

Polde KEJŽAR, namestnik sekretarja za prosveto in kulturo SR Slovenije;

Tone KLINAR, ravnatelj šolskega industrijskega kovinarskega centra Štore;

Dušan KOMPARE, pomočnik direktorja republiškega zavoda za zaposlovanje;

Marjana KUNEJ, odgovorna urednica „Prosvetnega delavca“;

Adi MARIČ, ravnatelj osnovne šole „Franjo Vrnec“, Spodnja Hudinja;

Milan MARUŠIČ, ravnatelj gimnazije Koper;

Neža MAURER, glavna urednica in direktorica „Prosvetnega delavca“;

Jože TRČEK, svetovalec zavoda za šolstvo SR Slovenije;

Marija UNGER, profesorica pedagoške akademije Maribor;

Vera VOŠNJAK, ravnateljica gimnazije pedagoške smeri, Ljubljana;

Zvone VERSTOVŠEK, vodja oddelka za financiranje vzgoje in izobraževanja pri izobraževalni skupnosti SR Slovenije.

Uredniški odbor „Prosvetnega delavca“ sestavljajo:

predsednik: Jože TRČEK (sočasno član izdajateljskega sveta)

člani: Geza ČAHUK (sočasno član izdajateljskega sveta)

Fausta MUNIH, svetovalka zavoda za šolstvo SR Slovenije;

Peter WINKLER, pomočnik sekretarja za prosveto in kulturo SR Slovenije;

Marija LIPUŽIČ, profesorica na pedagoški akademiji v Ljubljani;

Irena LEVIČNIK, svetovalka za predšolsko vzgojo pri zavodu za šolstvo SR Slovenije;

Miloš POLJANŠEK, predsednik nekdanjega prosvetno-kulturnega zbora skupščine SR Slovenije;

dr. Franc STRMCNIK, redni profesor na filozofski fakulteti, oddelek za pedagogiko;

Ludvik ZAJC, tajnik delovne skupnosti CK ZK Slovenije

Marica DEKLEVA, pedagoginja članica Pedagoškega inštituta; člani uredništva „Prosvetnega delavca“.

Vsi si prizadevamo, da bi posamezne rubrike in aktualne strani v „Prosvetnem delavcu“ napolnili z najboljšim gradivom. Zato je razumljivo, da sta poleg aktualnosti glavno merilo za objavo strokovnost in kakovost člankov.

Posebno natančno in vztrajno se vključujemo v vse razprave o reformi našega šolstva, sledimo uresničevanju obeh resolucij Zveze komunistov (republiške in zvezne), sodelujemo in bomo sodelovali v prizadevanjih za čim bolj prožno in delovno šolo, ki bo vzgajala in izobraževala mlade ljudi za ustvarjalno delo. Če govorimo o smotnih, je to gotovo eden najpomembnejših — tako za šolstvo, za našo samoupravno družbo, napredno razvijajočo se skupnost, kot tudi za naš list, ki je del te družbe ter hoče in mora prispevati svoj delež v prizadevanjih za znanstveno sodoben in družbeno napreden vzgojnoizobraževalni sistem.

Naš čas je nagel, nenehno se spreminja. To je treba upoštevati predvsem pri tehnični ureditvi lista: le smotrna in na videz preprosta, racionalna razporeditev snovi in jasna oprema, ki prenese mnogo različic, ne da bi se pri tem porušila harmoničnost, zmoreta slediti zahtevi nenehnega vsebinskega in oblikovnega prilagajanja aktualnim potrebam. Poudarek dajemo fotografiji na prvi strani — kajti čim manj imamo časa, tem bolj smo vezani na vidne učinke: vidiš-dojameš-spoznaš.

Zelimo doseči, da bi bil „Prosvetni delavec“ izraz celotnega vzgojnoizobraževalnega dogajanja, zanimiv za vse prosvetne delavce, ne glede na to, ali delajo v predšolski, zunajšolski ali šolski ustanovi. Izgovor, da v stremljenju za strokovnim izpopolnjevanjem redko najdemo čas, je dvorezen: tisti, ki niti svojem glasilu ne sledi, si tudi za splošno kulturno razgledanost in strokovno ter družbeno izobraževanje najbrž ne vzame časa. Stremimo za tem, da bi čim več prosvetnih delavcev prebralo svoj list, da bi bili naši naročniki in tudi sodelavci. Sicer pa je ta želja zapisana že v uvodniku prve številke „Prosvetnega delavca“ leta 1946.

Portret Ilke Vašte, Božidar Jakac

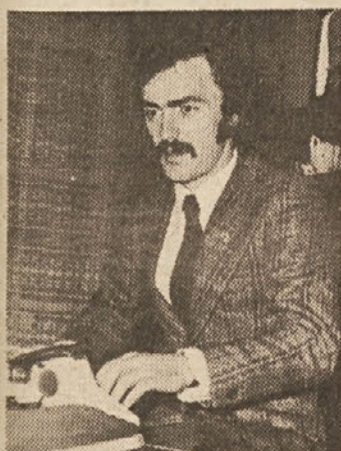
Za prva leta izhajanja „Prosvetnega delavca“ nimamo podatkov niti v redakciji niti v slovenskem šolskem muzeju. Pomankljivost nam pojasni sestanek Jožeta Zorna ob 20-letnici izhajanja („Prosvetni delavec“ letnik 1970, št. 1, str. 2): vso dokumentacijo je bilo treba uničiti — verjetno ob nemirnem političnem stanju do leta 1950. V slovenskem šolskem muzeju imajo zapisan le podatek, da se je leta 1951 zmanjšalo število naročnikov za 500. Resnica je, da je list kot sindikalno glasilo nekaj časa prejemal vsak prosvetni delavec. Potem naročništvo ni bilo več vezano na sindikat in članarino.

Zanimiv je uvodnik iz leta 1946 (odlomki): „Ze nekaj mesecev po končani vojni se je

nost s prizadevanji ministrstva za prosveto in njegovimi ukrepi pri reševanju prosvetne problematike. Objavljal bo sestavke o delu učiteljstva v drugih republikah in ostalih, zlasti slovenskih državah. Prispevki za „Prosvetnega delavca“ naj bodo napisani preprosto, razumljivo, tako, da stvari občutimo in doživimo. Vsak kraj naj si določi stalnega dopisnika, prav tako vsaka šola. Dopisniki naj poročajo o vsem, kar se dogaja na prosvetnem in kulturnem polju. S tem pa seve posameznikom ni odvzeta pravica do neposrednega dopisovanja. „Prosvetni delavec“ naj postane verno ogledalo vsega prosvetnega dela. Čim več bo gradiva, tem boljša bo slika...“

Tista prva leta so poleg urednikov sodelovali še številni zna-

pod reflektorjem

PIŠE: SILVO TERŠEK

Preprosto o vas in šoli!

Prijetna fant sta, prvi suh, drugi okrogel. Ne imejte v mišlih socialnega razlikovanja. Bojan stanuje v pritličju, Stane v četrtem nadstropju. Končala sta isti razred, celo v isti nogometni klub sta se vpisala. Bojanu so kupili starši zlato-rumeno kolo in prav takega so kupili starši za Staneta. Seveda sta to dirkalni kolesi, kot se za naš čas spodobi. Breme osnovne šole sta zložila s pleč; breme za enega bolj in za drugega manj.

Danes je dež, jesenski in prosvetarsko otožen. Bojan v pritličju, Stane v četrtem nadstropju. Na drugi strani ceste je osnovna šola, skatlica spominov. Zvonec — najprej v pritličju, potem v četrtem nadstropju. Novinar postavlja vprašanja.

SI ZADOVOLJEN DA...?

„Končno sem se rešil naših profoksov. Kaj bolj sitnega kot je bila ona (učiteljica za tehnični pouk!), še nisem srečal. Čuden

stil je imela in živce, kot bi prevzela obe svetovni vojni.

Da ne govorim o njej (učiteljici zemljepisa!). Dolgo smo se trudili, da smo pogruntali njene trike. Ključne nam je metala v glavo, za zalisce nas je vlekla kakor žvečilni gumi.

On (ravnatelj!) me je dvakrat sunil v zadnjico, kar je celo pri nogometu prepovedano. Ampak, ko sem ga bolje spoznal, sem videl, da le ni slab človek. Mandat mu je potekel prej kakor meni in z novo ravnateljico nisva bila na isti valovni dolžini...

SI SE NAUČIL...?

„Lahko bi se več, mnogo več, če ne bi bil tako okrutno len. Le redko se mi je posrečilo, da sem imel v prvem polletju manj kakor štiri nezadostne. Pozitivna nagjenja v meni se nikakor niso hotela sprostiti. In če se človek zaljubi, če je razen v šoli, ves čas zunaj...“

Hudo je bilo v petem razredu. Razredničarka je z mojo glavo hotela razpoloviti šolsko tablo. Živce je imela kakor razbita kitarina struna. Bila pa je dobra učiteljica, in ko si je zlomila nogo, se je nekoliko umirila. Največ sem se naučil v šestem in sedmem, najbolj pa sem se učil prav v četrtem razredu...“

SO TI STARŠI...?

„Mati ima samo pet razredov starodavne šole in do tretjega razreda mi je še lahko pomagala. Še sreča, da takrat nisimo imeli te moderne matematike. Oče ne živi pri nas. Samorastnik sem, odkar pomnim...“

SI KDAJ...?

„Seveda sem šprical pouk. Nekajkrat sem se iz razočaranja napil in nisem mogel v šolo. Včasih mi je postalo vražje slabo prav pred uro kemije. To so potrdili razredničarki tudi sošolci. Tovarištvo ni bilo samo

med partizani. Sicer pa bi morala biti tudi učitelj in učenec tovariša. Učenci nismo ujetniki njihove nepotrpežljivosti...“

TOVARIŠKA POMOČ...?

„Rekel sem, tovarštvo v šoli je na dostojni višini: prepisovanje, prišepetavanje, pisanje nalog za prijatelja. V zahvalo sošolce med poukom spraviš v smeh — na račun nekaterih učiteljev, seveda. Brez takšnega sodelovanja v šoli bi bili moji rezultati še slabši. Večino nalog sem prepisal v šoli — celo med poukom in seveda od boljših učencev...“

KAJ MISLIŠ O...?

„Učitelji imajo poseben način življenja. Moti me, da nosijo v šoli drugačen obraz kakor v privatnem življenju. Všeč mi je bilo, kadar sem lahko ponavljal

njihove pogoste kretnje ali mimiko obraza. To je kapital za razredno zabavo. Zanimivo jih je tudi opazovati, kako se oblačijo. Tista (učiteljica fizike!), je imela večkrat mini krilo pa različne noge. Včasih je prišla v šolo brez nedrčka...“

PRI KATEREM PREDMETU V ŠOLI...?

„Najbolj bomba je bila telovadba, pa tudi risanje. Da, mati me je za dobre ocene nagradila, največkrat z denarjem, a ji s tem v zvezi nisem naredil veliko stroškov. V nižjih razredih je pošiljala v šolo darila, pozneje pa sem ji to preprečil...“

KDO JE ODLOČIL, DA...?

„Nikoli mi ni manjkalo nezadostnih ocen, čeprav bi bil lahko tudi prav dober. V osmem razredu sem imel štiri popravne: kemija, matematika, zemljepis, angleščina. Vse sem popravil. Sam sem se odločil, da grem za avtokleparja. Najbolj čudno pa je, da si še vedno želim postati učitelj...“

SI ZADOVOLJEN DA...?

„Sedaj se šele začne resno življenje. Nič več obilo prostega časa, otroške brezbriznosti...“

SI SE NAUČIL...?

„Če bi bilo v razredu več miru in delovne discipline, bi se naučil še več. Še v nekaterih predmetih bi morali imeti krožke. Osmi razred sploh ni tako zahteven, kot so nas strašili! Niti v enem razredu se nisem veliko učil. V osmem razredu sem imel težavice v biologiji in kemiji. Seveda, tudi zaljubljen sem bil. O svojem delovnem in prostem času sem sam odločal, in kadar staršev ni bilo doma, sem seveda knjige obesil na klin in šel med kolege na dvorišče. Pri učenju mi starši niso pomagali, ker pač ni bilo potrebno...“

SI KDAJ...?

„Ne, šprical nisem nikoli. Večkrat pa sem šel na prireditve, za katere sem dobil v šoli prosto, a bi jih lahko mirno izpustil. Res je, nekateri učitelji so tudi zopni. Svojo slabo voljo, ki so jo morda prinesli od doma, poveznejo na učence. Ugotovil sem, da se nekateri učitelji v vsem letu niso niti enkrat nasmejali v razredu...“

Tudi sam sem včasih rahlo zafrkaval, a nekateri so v tem pretiravali. Učiteljica fizike je bila mlada, a dobra učiteljica. Toda včasih je prišla brez nedrčka in v mini krilu... Tovariš (za...!) je bil zelo rad v ženski družbi, rad se je včasih stisnil h kakšni učiteljici in učenci smo vse to opazili. Skoraj vsi učitelji pa so bili na izletih drugačni, prijetnejši in bolj iskreni. Videl sem celo, da se je učiteljica kemije na nekem izletu smejala...“

PRI KATEREM PREDMETU V ŠOLI...?

„Vsi predmeti v šoli so potrebni za človekovo osnovno izobrazbo. Največ znanja sem odnesel iz kemije, matematike, biologije, fizike... Starši me niso pretirano hvalili ob uspehih, pa tudi kaznovali ne, kadar sem prinesel domov slabšo oceno...“

KDO JE ODLOČIL, DA...?

„Vsa leta sem bil odličnjak, od prvega do osmega razreda. Starši so se zelo zanimali, v kakšni družbi sem. Hodil sem na trening, a ob osmih zvečer sem moral biti doma. Od nekdanja pa sem želel, da bi končal univerzo. Za to me ni nihče nikoli navduševal. Vpisal sem se v gimnazijo...“

Lahkotno in preprosto — kot se vrtijo pedala dirkalnega kolesa. Prijetna fant sta. Ste ju spoznali? Preprosta logika lahko tudi ubija razum. Človeški odnosi so stanki iz naključnih vezi ter debelih spon. Vedeti, kaj vse odloča, da bo Bojan klepar in Stane inženir, je drobna pedagoška moč.

TOVARIŠKA POMOČ...?

„Naš razred je bil dober kolektiv; tudi prišepetavali so mi in s prepisovanjem sem si pomagal. Domače naloge sem delal doma, le matematično sem včasih naredil v šoli ali jo celo prepisal...“

KAJ MISLIŠ O...?

„Učitelji sami dajo učencem vzrok, da se obnje spotikajo.

SODOBNA POTA VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

PIŠE: DR. ANA KRANJC

Odnos med učenjem in izobraževanjem ter vzgojo

Precej časa je že minilo, kar so se za nami zaprla šolska vrata in so nastopile počitnice. Tudi te so že minile. Ob začetku šolskega leta delamo obračune, kaj smo naredili, kako smo preživeli ves ta čas? Malokdaj pa se vprašamo, če smo se v tem času tudi kaj novega naučili in si nabrahi novih spoznanj. Kaj takega druge oblike dela in naših dejavnosti; ni več povezano samo s šolskim delom. Ozka povezanost obeh pojavov — učenja in izobraževanja, spravlja v zadregu celo strokovnjake, in sicer tako zelo, da zamenjujejo en in drugi pojem. Meje med njima so se v obdobju permanentnega izobraževanja precej zabrisale.

KAJ JE UČENJE?

Na to je odgovarjalo že veliko psihologov in pedagogov. Knjige in publikacije, posvečene temu vprašanju, bi težko zbral še tako razvit dokumenta-

cijski center. Ne bomo se ustavljali ob rezultatih vseh teh raziskav. Spomnimo naj se, da tudi strokovnjakom ni povsem jasen proces učenja, sicer bi prenehali o tem razpravljati.

Večina se strinja s trditvijo, da je učenje kakršnokoli spreminjanje organizma. Ni pa res, da se človek vedno uči. Uči se samo v tistih situacijah, ko njegov vrednostnoemocionalni, intelektualni svet ali pa svet navad doživlja spremembe. Časa, ki ga preživi brez zaznavnih sprememb v sebi, ne bi mogli šteti kot učenje.

Te različne spremembe nastajajo lahko povsem spontano, ne da bi kdorkoli nameraval vplivati na nas, nam nekaj novega povedati, nas nekaj naučiti. Nihče ni nastopal v vlogi učitelja, spreminjevalca.

Spreminjanje — učenje — je nastalo kot stranski produkt najrazličnejših drugih aktivnosti; pridobitnega dela, zabave, kulturnega uveljavljanja, politične dejavnosti, rekreacije in podobnega.

Namen naštetih dejavnosti ni bilo učenje, toda pod vplivom lastne dejavnosti smo se precej spreminjali. Na oblikovanje tega, kar smo danes, ni vplivala samo šola. Učili smo se tudi v počitnicah. Spreminjali smo se

pod vplivom novih doživetij, novih krajev, ki smo jih obiskali, ljudi, ki smo jih srečali, knjig in časopisja, svetovnih dogodkov in drugih informacij. Zaman smo si na koncu šolskega leta olajšano pomeli roke, češ, sedaj bo pa za nekaj časa z učenjem mir. Koliko novega nas je čakalo, nismo niti slutili. V šole smo se vrnili spremenjeni — mi in naši učenci. Preživeli čas nas je po svoje obogatil z novimi izkušnjami. Ne učimo se samo takrat, ko se izobražujemo, učenje je mnogo širši pojav. Radovedneži in tisti, ki si želijo znanja, so morda prav tako intenzivno učili med počitnicami, kot se bodo sedaj v šoli.

KAJ JE IZOBRAŽEVANJE?

Sistematičen in organiziran ter namenski proces spreminjanja subjekta imenujemo izobraževanje. Izobraževanje je spreminjanje predvsem človekovega intelektualnega področja, vzgoja pa je spreminjanje njegovega emocionalnega področja, njegovih stališč in pogledov ter vrednotenja. Med izobraževanjem in vzgojo, ter učenjem je kvalitativna razlika. Prva dva loči od učenja — zlasti namen. Ta je pričujoč v osebi, ki vzgojnoizobraževalni proces vodi — bodisi v neposrednem osebnem stiku s tistimi, ki se uče (tako kot npr. učitelj v razredu) ali pa v posrednem odnosu, ko vodi vzgojnoizobraževalnega procesa pripravljiva program za še neznan skupino učencev. Program je

sestavljeno tako, da je namen za vzgajanje in izobraževanje jasen.

Vedno pogostejši v permanentnem izobraževanju je tudi tretji primer, ko se namerava vzgajati in izobraževati oseba sama. Pred seboj ima jasen smoter, česa se hoče naučiti, kaj hoče intelektualno pridobiti, ali v čem bi se želela spremeniti, katera stališča razjasniti in katera navade pridobiti ali odpraviti. Ta smoter dosega „učeneč“ tako, da sam sistemizira najrazličnejše elemente, najrazličnejše informacije, vtise iz najrazličnejših virov. Njemu je namen jasen, zato se vsi ti na zunanaj raznoteri elementi združijo in dograjujejo v nas novo navado, novo znanje ali stališča. Na zunaj navidezno razdrobljene informacije in nepomembni delčki tega, kar se okrog nas dogaja, postajajo v učenca celote, če mu je namen jasen, če ve, kaj hoče. Takrat se učenec uči in spreminja, hkrati pa dobi proces še višjo kvaliteto. Postane namenska akcija — izobraževanje.

Kdaj bo proces učenja intenzivnejši — ko bomo vključeni v namenski sistematični šolski proces izobraževanja ali pa, ko se bomo učili pod vplivom vsakdanjih življenjskih situacij, je odvisno predvsem od naše motivacije in nekaterih drugih pogojev, pod katerimi bo izobraževanje oziroma učenje potekalo. Zgodi se celo, da zaradi slabo organiziranega pouka in nezainteresiranosti sošolcev mladina veliko več zve zunaj šole kot pa v njej. Kar spominjamo se

Cankarjeve „enašte šole“; ta ni bila v učilnici.

MNOŽIČNA KOMUNIKACIJSKA SREDSTVA IN UČENJE

Pojavi po znanstveno-tehnični revoluciji so močno vplivali na spreminjanje odnosa med učenjem in izobraževanjem. Od vsepovsod „nadleguje“ človeka nešteto informacij, krajša nova sporočila nas čakajo tako rekoč že na vsakem koraku. Njihovemu vplivu se ne moremo izogniti niti, če bi se hoteli. Tako se v nas nabira eklektična in nepovezana zbirka najrazličnejših spoznanj. V takih razmerah moramo največ napora posvetiti temu, da sprejete informacije zberemo in sistemiziramo, da se ne preobremenjujemo z nepomembnim in znano ločevati bistveno od nebistvenega. Sami najbolje vemo, kaj je za nas pomembno. Če hočemo doseči, da bodo postale dobljene informacije znanje, nam mora biti jasno, česa se hočemo naučiti. Jasen smoter bo pomagal sistemizirati preštete informacije, znali bomo izbrati nepomembne, in dodati nove pomembne elemente.

Brez takega samoizobraževanja bi propadla tudi naša izobraževanje in vzgoja. V sebi bomo razcepiljeni in brez hrbtenice v svojih stališčih in pogledih, znanje pa bo megleno in nepopolno, pomešano še z nešteto drugimi tujimi elementi, ki ne sodijo zraven. Bogate

informacije, s katerimi nas nenehno napaja sistem množičnih komunikacijskih sredstev, bodo samo utrujale, namesto da bi nas bogatile. Če ne bomo imeli sami želje po izobraževanju, bomo zapravili možnosti, da bi se kaj naučili. Gledalci televizijske oddaje ali predfilma bodo odnesli zelo različne vtise, čeprav so gledali isti program. Nekateri več, drugi manj. Sistemiziranje informacij zahteva vedno neki miselni napor. Če bomo sedeli pred televizorjem brezbrizno, nam še tako dobra oddaja ne bo koristila.

Franoska avtorja A. Moles in F. Muller veliko pišeta o procesu sistemiziranja informacij. Pri obilici današnjih informacij in novosti, ki preplavljajo naše življenje, sta tako intelektualec kot malo izobraženi človek v nevarnosti, da se izgubita v pragozdu nepovezanih elementov, če ne bosta imela volje, zavestno graditi svoje znanje.

In zakaj so vsi ti naporji potrebni za naše učenje oziroma izobraževanje? Učenje v šoli ne zadošča več, kaj bo iz nas, je precej odvisno tudi od naših prizadevanj. Zunaj šole se nam ponuja še bolj bogata žetev, nič pa ne bomo dosegli brez lastne dejavnosti in naporov.

Ali smo se torej kaj naučili tudi med počitnicami? Morda smo se celo izobraževali? — Naša radovednost ni usahnila z zadnjim šolskim dnevom.

(1) A. Moles, F. Muller: „Adult Motivations to thought structuralization“, Strasbourg, Council of Europe, 1970.

RADIO IN ŠOLA

Novo v radijski šoli

S tem šolskim letom začenjamo že osemindvajseto leto radijske šole. Oddajam, ki so namenjene nižji, srednji in višji stopnji osemletke, smo že v lanskem šolskem letu pridružili oddajo Zgradba marksističnega mišljenja, ki je bila namenjena srednješolcem. S tem šolskim letom pa smo program še razširili. Oddajo Zgradba marksističnega mišljenja smo prilagodili novemu učnemu predmetu, tako da bo skozi vse šolsko leto na sporedu oddaja Temelji marksizma in socialistično samoupravljanje. O tem ciklu oddaj bomo podrobneje spregovorili prihodnjič, danes pa se bomo ustavili ob drugi novosti letošnjega programa — ob ciklu oddaj o povojni književnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti.

Ta ciklus oddaj je nastal več kot eno leto in je plod sodelovanja vseh jugoslovanskih radijskih postaj. K pisanju so bili povabljeni univerzitetni učitelji z vseh jugoslovanskih univerz, ki so v ta namen oddaje tudi napisali. V tem šolskem letu se bo tako zvrstil zaokrožen pregled vsega povojnega ustvarjanja v Jugoslaviji.

Književnost jugoslovanskih narodov in narodnosti

Vsak torek ob 14.00–14.25 II. program

V prvem polletju bomo predstavili orise razvoja povojne književnosti narodov in narodnosti v Jugoslaviji, prozna snovanja, v dveh oddajah pa bo govor o povojni mladinski književnosti. V drugem polletju bomo pregled sklenili še z razpletom iz lirike, dramatike in esejistike.

Ciklus oddaj o književnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti začenjamo doma; uvodna oddaja Literarna karavana prijateljstva, ki jo je napisal doc. dr. Matjaž Kmecl, govori o sodobni slovenski književnosti; avtor seže v čas, ko se je povojna slovenska književnost začela oblikovati, to je v desetletje pred svetovno vojno, nato pa se ustavi ob vseh pomembnih mejnikih slovenske književnosti.

Podobno je podal pregled

makedonske književnosti tudi literarni kritik Slobodan Micković. V svojem pregledu nas popelje od prve generacije književnikov (Blažeta Koneskega, Slavka Janevskega, Aca Šopova, Vlada Maleskega in Jovana Boškoveškega), za katero je značilen revolucionarni zanos, v petdeseta leta, za katera je, prav tako kot za nas in za druge narodne literature, značilen umik v intimnejšo izpoved (Srbo Ivanovski, Ante Popovski, Cane Andreovski) do tretje literarne generacije, ki je vnesla nov tok in katere predstavniki so: Radovan Pavlovski, Petre Andreovski, Vlada Urošević, Jovan Kosteki in drugi.

Književni ustvarjalnosti Albancev na Kosovem so posvečene tri oddaje. Hasan Mekuli, profesor na filozofski fakulteti v Prištini, je v prvi oddaji orisal

povojni razcvet ustvarjalnosti Albancev. V tako heterogenem književnem ustvarjanju (v srbohrvatskem, albanskem in turškem jeziku) je namreč albanska književnost najbogatejša, čeprav lahko rečemo, da se je rodila šele z NOB in se je najbolj razmahnila šele po letu 1949.

Drugi del je avtor posvetil pesništvu in nam predstavil nekaj pesnikov, predvsem tistih, ki so poiskali novo pot in se niso naslanjali samo na tradicijo.

V tretjem delu pa bomo govorili o sodobni prozi, ki je po svojih značilnostih albanska, pisana v albanskem jeziku, teme in motivi pa so sorodni matični književnosti. Vendar je to danes del književnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti. Ima vse značilnosti našega književnega ustvarjanja in izraža duh naše samoupravne socialistične družbe; tako ima ta literatura eno izmed važnih nalog — biti mora most med našimi narodi.

Povojna srbska književnost v Vojvodini je del srbske pa tudi hrvatske in črnogorske literature. Je zamotano pletivo, v katerem se težko zaslučijo niti, ki vežejo pisatelje Vojvodine na matična kulturna središča. Vpliv, ki je prihajal v Vojvodino v petdesetih in šestdesetih letih, je bil močnejši iz Beograda proti Novem Sadu kot iz Zagreba proti Subotici. O teh vplivih in o navezanosti na pokrajino govori Tomislav Ketig, ko nam predstavlja povojne generacije književnikov v Vojvodini (Vasko Popov, Stevan Raičković, Josip Klanski, Mladen Leskovic, Bogdan Čipčić, Boško Petrovič, Miroslav Antić, Aleksandar Tišma, Florika Šta-

fan, Tomislav Ketig in drugi).

Slovaki v Vojvodini bodo kmalu proslavili dvestoletnico svoje prve knjige in prav toliko je staro tudi njihovo književno izročilo, ki pa je majhni skupini gimnazijcev (Branjova družina) predstavljalo le literarnokulturni okvir in startno osnovo. Leta 1938 se je namreč tu začelo novo jedro sodobne slovaške književnosti. Revolucija je dala tej književnosti že nov polet. Po vojni sta prevladovala borbeni aktivizem (Juraj Mičaji, Pavel Bohuš, Andrej Farko) in realistična proza (Janko Čeman, Miroslav Krivak); odmik od takega ustvarjanja pa pomeni prihod nove generacije. V šestdesetih letih se je slovaška književnost v Jugoslaviji začela intenzivneje povezovati s ČSR, tako da je danes bolj poznana v ČSR kakor pri nas. Oddaja o slovaški književnosti je napisal dr. Jan Kmeč.

Književno ustvarjanje v romunskem jeziku v Vojvodini je še zelo mlado, saj je dobilo organizirano obliko šele leta 1949 ob časopisu Lumina. V četrto stoletje je tudi romunska književnost dosegla lepo priznanje. Avtor oddaje Julijan Rista Bugarin je v oddaji na kratko orisal ustvarjanje v romunskem jeziku, za boljše predstavo pa je izbral nekaj najznačilnejših pesmi.

Povojno madžarsko književnost v Vojvodini je dr. Imre Bori razdelil v dva dela, v katerih govori o treh generacijah. V prvi oddaji o predvojni, ki pa je bila ustvarjalna tudi po vojni (Karol Sirmai, Janoš Herceg, Istvan Latak in Laslo Gal), o generaciji, ki je nastopila v začetku petdesetih let in je bila razpeta med vasjo in mestom,

težnje te generacije pa predstavljata pesnika Ferenc Fehler in Karoj Ac ter pripovednika Mandor Major in Istvan Nemet; v drugi oddaji pa predstavi ustvarjalce tretje generacije (Istvan Kona, Istvan Domonkos, Oto Tolmai, Kalman Feher in drugi).

Jože Bobovnik, o. š. Podvelka

Rusinska književnost, ki je nedvomno zrasla iz bogate ukrajinske književnosti, se v književnosti jugoslovanskih narodov pojavi v začetku 20. stoletja, živi med obema vojnoma, nove kvalitete in novo razsežnost pa dobi šele po vojni. Prvi povojni generaciji se je posrečilo obresti cerkvenih vplivov, ki so narekovali le določene teme in je tako spremenila smer razvoja. Avtor oddaje Djura Lačak je snovanje književnikov, ki pišejo rusinsko, nazorno prikazal z izborom poezije, ki jo komentira.

Lahko rečemo, da ima Mikuležov esej „Književnost danes“, ki je izšel jeseni 1945 v I. številki na novo ustanovljenega časopisa „Republika“, vse značilnosti programskega besedila na pragu novega književnega ustvarjanja po vojni na Hrvaškem.

V prvi oddaji nam avtor Dubravko Jelčić nakaže literarne tokove v povojni hrvatski po-

vesti in noveli, prof. Joža Skok pa v drugi oddaji razčleni povojni hrvaški roman.

Umetniško prozo književnikov, ki žive in delajo v Srbiji, in najvidnejše predstavnike povojne ustvarjalnosti je razgrnil v svoji oddaji Ljubiša Jeremić. Za oddajo je izbral tudi nekaj najznačilnejših odlomkov (Andrić: Prokleta avlija; Anton Isaković: Kašika; Danilo Kiš: Bašta, pepeo; Miloš Crnjanski: Roman o Londonu; Vidosav Stevanović: Nišci).

Razvojne smeri sodobnega makedonskega pripovedništva vam posredujemo v dveh oddajah; prva govori o razvoju makedonske povesti, druga pa o povojnem romanu. Profesor Aleksandar Spasov, ki je oddaji napisal, je izbral tudi odlomke iz posameznih del, ki najlepše prikazujejo razvojne smeri povojnega pripovedništva.

Zadnji dve oddaji v polletju sta namenjeni pregledu mladinske književnosti. Slobodan Micković je pripravil pregled

Ivana Bizjak, o. š. Spomenik NOB, Cerkno

makedonske mladinske književnosti in za oddajo izbral odlomke iz književnega ustvarjanja Slavka Janevskega, Vanče Nikoleskega in drugih.

Muris Idrizović pa je napisal pregled mladinske književnosti v Bosni in Hercegovini.

ARMADA SMO VSI

Obrambni dan v naši šoli

V zadnjem času vse pogosteje slišimo med strokovnimi delavci s področja narodne obrambe ter učnovzgojnim osebjem te predmetne skupine pogovore o tem, kako potreben in pomemben je obrambni dan v naši osnovni in srednji šoli.

Kdor bi o takih pogovorih prehitro sodil, bi vsekakor pomislil na nekakšne „šolske manevre“ ali podobne zadeve, ki bi še bolj obremenjevale že tako dovolj zaposlene učnovzgojne delavce po šolah. V resnici pa gre le za bolj organizirane poučne ekskurzije, športne dneve, izlete in mladinske ure ali za kombinacijo le-teh. Na naših vzgojnoizobraževalnih zavodih se čuti, da je koncepcija o splošnem ljudskem odporu že našla na široko odprta šolska vrata. Prav ta koncepcija pa zahteva, da jo v šoli uresničimo in jo mladini prek že ustaljenih

oblik ponazarjanja čimbolj približamo. Vemo, da je obrambni dan na nekaterih slovenskih šolah že dobil domovinsko pravo in da mladi brez njega sploh več ne morejo biti. Ponekod pa se izogibajo organizacije takega dne, čeprav so njihovi športni dnevi revni, prazni in so le mučna improvizacija programa z ogledom kakšne povprečne športne prireditve ali slabega izleta. Obrambni dan je torej pomoč pri popestritvi šolske in zunajšolske dejavnosti in še bolj pritegne druge učnovzgojne delavce na šoli.

Obrambni dan na šoli je lahko namenjen izključno obrambnovzgojnim dejavnostim, lahko predstavlja kombinacijo s športnim dnevom ali pa je sestavni del programa šolskih ekskurzij in izletov. Imeti mora vse lastnosti organizirane učne celote z vsemi nazornimi, didaktičnimi in

Prvi koraki po neznanih poteh zgodovine

idejnopoličnimi sestavinami. Že dan prej je treba vedeti, kaj hočemo doseči in čemu je namenjen. Program obrambnega dne ne bi smel zapolnjevati vrzeli v programu obrambne vzgoje in nadomeščati izgubljenih učnih ur, čeprav je povsem razumljivo, da je v skrajnem primeru tudi to bolje kot nič. Obrambni dan je lahko vaja civilne zaščite, orientacijski pohod, biatlon tekmovanje na smučeh, ogled drugih vaj in oborožitve, demonstracija uporabe eksplozivnih snovi, tekmovanje v prvi pomoči in prikaz evakuacije ranjencev, strelsko medrazredno tekmovanje z zračno puško itd. Ob prazniku naše armade je tak dan lahko navezava športnih, kulturnih in strokovnovojaskih stikov s pripadniki garnizona ali pa soudeležba na orientacijsko-taktičnem pohodu organizacije rezervnih vojaških starešin.

V program obrambnega dne spada tudi izlet v znane kraje iz NOB, pogovor z udeleženci posameznih akcij ali bojev, pa tudi izvajanje samostojne ali kombinirane taktične vaje „oddelek v napadu“, „oddelek v obrambi“, „oddelek v zasedi“, oddelek v vlogi diverzantske skupine ali „oddelek v vlogi predhodnice, zaščitnice in pobočnice“. Šole, ki so take vaje in izlete že izvajale, vedo povedati, da pri njih ni več problema organizirati tak dan, saj ga mladina sama zahteva. V organizacijo obrambnega dne moramo vključiti rezervne starešine na šoli in v šolskem okolišju, tabornike, planince, radioamaterje in druge zunajšolske dejavnike mladinske dejavnosti. Obrambni dan je lahko tudi pregled dosežkov na področju obrambne vzgoje na šoli. Praksa je pokazala, da je nujno organizirati najmanj dva taka dneva v šolskem letu. Lah-

Posnetek za spomin

ko izkoristimo še mnoge druge priložnosti in v sodelovanju s telesnovzgojnimi delavci izvedemo kombinirane dneve, ki imajo povsem obrambnovzgojni smoter.

V letošnjem šolskem letu pričakujemo upravičeno pravo od šolskih vodstev večje razumevanje za organizacijo športnih in obrambnih dni, saj pouk obrambne vzgoje prehaja v fazo stalnih in tudi neobveznih oblik priprav na splošni ljudski odpor

na naših osnovnih in srednjih šolah. Taki dnevi veliko prispevajo k naporom za večjo idejno-politično zavednost in povezanost učence s pomembnim sestavnim delom novih ustavnih sprememb — s pravico slehernega državljanca, da se v različnih oblikah pripravlja na splošni ljudski odpor. To pa je tudi največja dolžnost naše mlade generacije.

RUDOLF LIKAR

Večerja v lastni režiji

Letošnja proslava dneva vstaje

Kultura

Skupno: spoznanje — bridkost — moč

Ob razstavi Grupe Junij v ljubljanski Moderni galeriji letošnjega poletja

Ceprav je razstava že daleč za nami, ji moramo posvetiti pozornost. Naši bralci že poznajo to skupino mladih umetnikov, saj spremljamo njihovo pot že od leta 1971, ko so jo sestavljali še štirje člani. Letos jih je v njej devet. V tej sestavi so se letos prvič pojavili v ljubljanski Moderni galeriji. Umetnike povezuje ne le študij na ljubljanski akademiji za likovno umetnost in približno enaka starost, temveč tudi nemirno in vztrajno iskanje novih sodobnih izraznih možnosti angažirane umetnosti in intenzivno delo. Njihova dela so v oblikovnem in vsebinskem pogledu zelo raznolika, umetnike pa družijo skupna spoznanja in skupna bridkost.

So že precej izoblikovane likovne osebnosti. Njihova angažirana dela so povzetek tega, o čemer razmišlja človek današnjega nemirnega, stehinžiranega časa.

Prek neštetihih „zakaj“ opozarjajo človeštvo, hkrati pa že nakazujejo rešitev — upanje, da v tem nenehnem spreminjanju in hitenju, kjer ni več prostora za „preživele“ idile in čustva, vendarle obstajajo vrednote. Njihova kompozicijsko dovršena dela posredujejo ljubljansko bogata sporočila, ostajajo pa čista likovnost. Od obiskovalca zahtevajo čas za razmišljanje.

Za slikarje te skupine je značilen satirični pogled na življenje, ki se prepleta z grenkim humorjem, včasih celo z grotesko.

Lahko trdimo, da je Grupa Junij skupina mladih umetnikov, ki jim vztrajno iskanje, delavnost in neoporečna izrazna moč zagotavlja še veliko uspehov na nadaljnji poti.

Razstava je bila prava spodbuda za razmišljanje. Izredno število obiskovalcev je dokazalo, kolikšno pozornost je zbudila.

PETER VERNIK

Njegova motivika zajema podobe iz pravljicnega sveta in narodnih običajev. Je sodobno izraženo slovo od sanjske idiličnosti, kjer ni več prostora za sodobnega človeka.

VIKTOR GOJKOVIČ

To pot je uporabil arhaično, staro umetnost in moderno arhitekturo. Prikazal nam je zanimivosti svojega iskanja, ki ga še ni dokončno izoblikoval. Prav gotovo nam bo v prihodnje posredoval svoje nadaljnje raziskave.

MILOMIR JEVTIČ

Vodo je uporabil kot kiparsko izrazno sredstvo. Po ceveh je požene s silo in tako doseže slikovit učinek spreminjanja barvne predstave objektov. S tem ustvari občutek nenehnega spreminjanja in gibanja.

BOJAN PUTRIH

Pričaral nam je občutek nenehnega gibanja z uporabo svetlobe kot kiparskega izraznega sredstva. Njegove skulpture, ki spominjajo na mirujoče fantastične robote, oživlja prebijanje in odbijanje svetlobe.

JURE CIHLAR

Njegova dela so sveža in neposredna. Delujejo kot barvne skice, na katerih je združeno vse mogoče in nemogoče. Zapustijo nam videz presenetljive, a dovršene celote.

HARALD DRAUŠBAHER

Z zelo skromnimi, prav skopi sredstvi ali možnostmi nam veliko pove: zid in človek, ujet v linije. Kljub uporu „v

kriku brez glasu“ in „gibu brez moči“, nima upanja na izhod, na življenje...

BOŽIDAR GRABNAR

S svojimi deli nas spominja na kubizem. Razčleni obliko predmeta ali giba, jo karikira in tako poudari ekspresijo.

STANE JAGODIČ

Priznan likovni satirik, ki že nekaj časa posveča pozornost likovnemu izrazu fotografije. Posrečilo se mu je združiti likovnost in literaturo v izredne realne upodobitve, ki ostajajo preprosta, čista likovnost v črno-beli fotografiji.

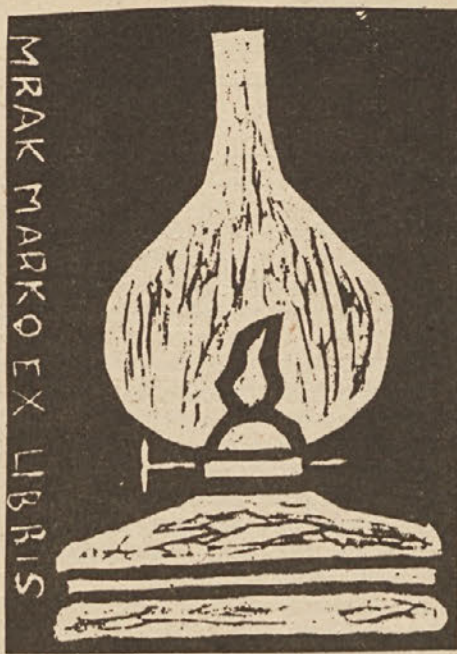
Njegov fotografski dokument likovnega programa „Moč energije“ je racionalno opozorilo človeštvu. Nakaže ga v likovnem crescendo — od uporabne električne vtičnice, pa do bele ploskve, ki ponazarja uničenje življenja.

ENVER KALJANAC

Tokrat je kot simbol življenja upodobil jabolko — zadnjico, ki jo vidi povsod: na tleh, na steni (reproducirajo jo ogledala), na stropu, na hodniku in po nevihtih. Podoba deluje presenetljivo in ironično, hkrati pa začuda + odrešujoče svetlo.

Slovesnost ob odprtju razstave je obogatil še literarni večer, saj je beseda naših znanih pesnikov povsem ustrezala likovnim delom. Nastopili so: Ivan Cimerman, Niko Grafenauer, Marko Kravos, Tone Kuntner, Svetlana Makarovič, Neža Maurer, Gregor Strniša, Veno Taufer, Herman Vogel in Ciril Zlobec.

TEA DOMINKO

Marko Mrak, o. š. Jože Mihevc, Idrija

Otroški ekslibrisi osvajajo Slovenijo

V lanskem letniku revije „Pionir“ je bil razpis delovne naloge za izdelavo ekslibrisov. Strokovno je akcijo pripravilo društvo ljubiteljev drobne grafike „Ex libris Sloveniae“, finančno pa jo je podprla tovarna Brest iz Cerknice.

Ze dolgo vemo, da se otroci radi ukvarjajo z grafiko, zlasti z linorezom. Zato je bilo pričakovati tudi velik odziv na razpisano temo za izdelavo ekslibrisov. Vendar nihče ni pričakoval tako velikega zanimanja za ekslibrise, kot se je potem pokazalo. Iz 52 slovenskih šol je prišlo več kot 800 različnih ekslibrisov, delo 670 pionirjev. Seveda so bili med njimi takšni, ki jih ni bilo mogoče pokazati na razstavi, pa takšni, ki bi jih lahko predstavili javnosti tudi drugod, ne samo na razstavi otroških ekslibrisov. Kakor navadno ob takšnih akcijah se je pokazala tudi tukaj velika iznajdljivost otrok pri izbiri motivov. Eni so se poigrali s svojim priimkom — Mrak je upodobil petrolejko, Muha je naslikal muho, Kolar kolo, pri drugih se je videlo zanimanje za šport, za hojo v gore, za branje, tretji so se oprijeli motivov iz NOB ali pa so na ekslibrise dali celo portret maršala Tita.

Zelo težko delo je imela žirija, ki je morala izbrati 20 najboljših ekslibrisov. Člani žirije so se odločili, da bodo upoštevali predvsem izvornost motiva in seveda tudi način izdelave. Pri tem skoraj ni mogoče oceniti, ali je ekslibris naredil otrok sam ali mu je pomagal likovni pedagog in kolikšen je bil pedagogov vpliv. Povsem jasno je bilo, da posvečajo likovni pedagogi na nekaterih šolah grafiki veliko časa in da znajo izvrstno voditi otroke do odličnih izdelkov, nekateri poslani ekslibrisi pa so bili prav gotovo narejeni brez strokovne pomoči. Žirija je izbrala nekaj nad 230 ekslibrisov za razstavo, od teh pa jih je 20 predlagala za posebno nagrado.

Prva razstava otroških ekslibrisov je bila od 16. marca do 6. aprila 1974 v salonu pohištva Brest v Cerknici. Pokroviteljica tovarna Brest je pripravila pristrčen program, v katerem so nastopali domači pionirji z glasbenimi in literarnimi točkami. Prof. Jaro Dolar, podpredsednik društva Ex libris Sloveniae,

je spregovoril nekaj prisrčnih besed o ekslibrisih, urednica Pionirja prof. Draga Tarmanova in direktor periodike pri Mladinski knjigi tov. Jože Smit pa sta podelila nagrade. Odprtitev je bila dobro obiskana, saj so prišli v Cerknico vsi nagrajenci in nekateri pedagogi, ki so po svojih šolah spremljali delo otrok, poleg njih pa številni domači pionirji. Po otvoritvi so se pionirji srečali s slikarjem Lojzetom Perkcom, ki je mladim spregovoril nekaj prisrčnih in spodbudnih besed, nato pa so skupaj s tov. Perkcom šli k Cerkniskemu jezeru.

Cerkniška razstava je seveda spodbudila prireditelje, da so se dogovorili za to razstavo še po drugih slovenskih krajih. Doselej so prenesli otroške ekslibrise v šolo v Radljah ob Dravi (od 19. aprila do 15. maja), nato v šolo na Grmu v Novem mestu (od 24. do 30. maja) in v Pionirski dom v Celju (od 13. do 24. junija).

Seveda pot otroških ekslibrisov še ni končana. Od 16. do 25. septembra bo odprta razstava v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani. V tem času bo namreč na Bledu 15. mednarodni ekslibris kongres, udeleženci kongresa pa bodo na ekskurziji v Ljubljano obiskali tudi to razstavo. Že ob prvi razstavi v Cerknici je tovarna Brest omogočila izdajo prijetnega razstavnega kataloga, v katerem so reproducirani vsi nagrajeni ekslibrisi. To mapo bodo prejeli tudi udeleženci mednarodnega kongresa. Glede na velik uspeh izdelave otroških ekslibrisov pa namerava društvo Ex libris Sloveniae predlagati na plenumu mednarodnega kongresa, da takšno akcijo v prihodnjih letih izpeljejo tudi po drugih državah in naredijo veliko mednarodno razstavo otroških ekslibrisov.

Otroški ekslibris je v Sloveniji povsem uspel. Pionirji so neverjetno razumeli, kaj je ekslibris, saj mora biti na dobrem ekslibrisu umetniško izdelan motiv, ki je povezan z lastnikom ekslibrisa. Z drugimi besedami, slika na ekslibrisu mora povedati nekaj o njegovem lastniku, v knjigo nalepljeni ekslibris pa ni samo izraz lastnine knjige, ampak je tudi njen okras.

RAJKO PAVLOVEC

predvsem pa dostopna cena umetniških del, sta dobro priporočila. Dokaz uspešnosti pa je izredno zanimanje za prvo akcijo Graficni list MK, ki so jo pripravili ob odprtju novih galerijskih prostorov. Mladinska knjiga je založila 11 izvernih grafik v nakladi 50 izvodov, ki so, zahvaljujoč avtorjem, naprodaj po izjemno nizki ceni: 350 din. To pot so nam predstavili dela naših vidnih umetnikov: akademika Božidarja Jakca, Rika Debenjaka, Franceta Miheliča, Bogdana Borčiča, Janeza Boljke, Zvesta Apollonia, Klara Meška, Jožeta Horvata-Jakija, Metke Krasovčeve, Andreja Ajdiča in Lojzeta Logarja.

Grafike — izvorna umetniška dela so zamenjala tiskano reprodukcijo. Galerija bo v prihodnosti pripravila občasne razstave in stalne komisije prodaje vseh vrst umetnin. Poudariti je treba, da je odprta umetnikom vseh smeri in generacij. Edino merilo izbora del je kakovost.

AKTUALNO O DANAŠNJI UMETNOSTI

Umij si v studencu oči!

Današnji svet je poln protislovij. Med njimi so tudi taka, ki jih človeštvo ne bo tako zlahka premagalo. Casopisi se polnijo s stolpci o nevarnosti samouničenja človeka. Tudi upodablajoča umetnost pogosto opozarja na to nevarnost. Že naslovi del nemške grafičarke Agnes Auffinger nam pričajo o izredno občutljivi izpovedovalki, ki v svojih podobah pravzaprav le prikazuje vizije, nastale ob poudarjenem filozofsko socialnem razmišljanju in globljeni zasnovanosti.

Dela, kot so: Vstajenje robota, Orfej tehnologije, Riba brez vode, Arheologi tehnologije, Vstajenje koles, Degenerirani kozmos, Tovarna novega človeka, Vojna robotov, Pusti me spati, Ujetniki tehnike, Finis terrae, Stopnišče lakote, Spi, če moreš, nas opozarjajo na globoko razmišljajočo ženo — umetnico. Ob prebiranju njenega umetniškega creda nam postane nerodno. Morda zato, ker ga začena pri loncih in slikarskem stojalu v kuhinji. V svojih meditacijah pa nam govori: „Kje je studenec, v katerem bi si lahko umila oči? Ne pozabi povedati, če si ga našel! — Verjetno ni umazan od koles in kablov, morda le ni odplaka? — In naprej: „Opustosenje vsepovsod, kamor pogledaš — zgoraj — spodaj — desno — levo — znotraj — zunaj — brez prekinitve — v nedogled!“

Z zapletenimi konstrukcijami v bogato domiselnih podobah hoče avtorica, kljub temu da skrbno in risarsko zahtevno grmadi detajle in elemente človekove tehnološke fantazije, drastično prikazati, kako se lahko vse tisto najdragocenejše — človekov napredek znanosti in tehnike, pošastno obrne in prinese človeštvu nesrečo. Njene grafike so vizije tega pošastnega uničenja in izmalicčenja podobe zemlje. Človek se je igral, dokler se ni doigral! Motiv na slikah izpovedujejo potrebo po večji humanosti in dolgoročnem načrtovanju „sreče za človeštvo“. Bogata tradicija nemškega grafičnega izraza in pretresi, ki so jih ljudje doživeli v polpretekli dobi, so gotovo botrovali tem pretresljivim podobam. Svoja dela dviga v opomin tistim, ki se vedno mislijo, da je mogoče uresničiti vizijo blagostanja samo s tehnologijo, ki prav zaradi svoje omejene humanosti potiska v nepomembnost neodtujljive pravice človeštva do svobode in blagostanja.

Podnapis na naši sliki nam pripoveduje: „Zgradili so podzemsko tovarno in rekonstruirali robota — stroj po človekovi podobi. Ta scientistični Lazar žveče svojo roko, podobno drevesu, ki se pne pod nebo. Mehanično oko ga nenehno opazuje. Toda njegovi kovinski možgani razpadajo in roka, polna blagohotnosti, ostane marioneta.“

Grafičarka pripoveduje: „Mar se čudite, da mi slikarstvo pomeni neke vrste beg pred družino? Slikarsko stojalo v moji kuhinji, sredi umazanih posod, mačk in prehrabrenih artiklov je zame majhen otok. To je središče mojega umetniškega dela, hkrati pa tudi središče mojega gospodinjstva. Oboje je neločljivo povezano. Kako naj pojasnim, da je prav tehnični svet, ki je daleč stran od mojega stanovanja, tako zelo vplival name? Moja hiša stoji na koncu poti. Svet je zame predmet meditacije s peresom in papirjem. Zakaj sem prisiljena razmišljati prav o tem svetu? Morda zato, ker prinašajo številni ljudje, ki k nam prihajajo in odhajajo, v naš dom virus zunanega sveta. Ne slikam svetlice, pokrajini in skupin ljudi, z obkudovanjem me navdajajo perspektive, gradbeni elementi, arhitekture in stroji. Zadoščalo bi mi že to, da bi zmogla skozi domišljijsko igro s temi elementi v morečih vizijah pomagati nekaterim, vsaj nekaterim, da bi lahko zadihali bolj svobodno, da bi jim bilo laže v soočenju s pošastnostjo vsega tega.“

IGOR PLEŠKO

Vstajenje robota, suha igla, 1970, Agnes Auffinger

NOVA PRODAJNA GALERIJA NA TRGU REVOLUCIJE
V PASAŽI POD MAXIMARKETOM

»Labirint«

Uspešnim prizadevanjem Mladinske knjige za uveljavljanje dobre mladinske in knjižne ilustracije se je pridružil še en uspeh.

Dobili smo novo, sodobno umetnostno trgovino „Labirint“, organizirano in strokovno vodeno prodajalno za umetnike, ki si bo brez dvoma pridobila zaupanje umetnikov in kupcev, pomagala urediti razmere na našem tržišču z umetninami in ne nazadnje — vzgajala estetski okus kupca ter izpodirala kič. Nova, uspešna oblika posredovanja dobre umetnosti širšim slojem porabnikov,

KOLEGOM V SLOVO

Fanči Vogeltnik

Pred kratkim je umrla Fanči Vogeltnikova, strokovna učiteljica nekdanjega DRŽAVNEGA OSREDNJEGA ZAVODA ZA ŽENSKO DOMAČO OBRT v Ljubljani. Bila je hčerka ustanoviteljica in prvega ravnatelja tega zavoda pok. Ivana Vogeltnika.

Zanimanje za žensko domačo obrt je dobivalo vedno večji obseg. Kot prve strokovne učiteljice so na omenjenem zavodu delovale: Frančiška Feigel, Katarina Gnezda, Marija Jukič, Katarina Munih, Frančiška Pagon, Leopoldina Pelhan, Marija Pivk, Jerica Podobnik, Marija Reven, Jospina Seljak, Frančiška Tavčar, Ana Vehar in Fanči Vogeltnik.

Pouk je bil za razne tehnike, in sicer za klekljanje čipke, šivane čipke, mrežanje ali file, belo vezenje, toledo, pisano vezenje in biserna dela.

Zavod je v času, ko je v njem službovala pok. Vogeltnikova, prirejal razne tečaje po mnogih krajih. Predvsem je upošteval potrebe posameznega kraja. Med drugimi je bil tečaj tudi v rudarskem Zagorju ob Savi, in sicer za biserna dela. Vodila ga je pok. Fanči Vogeltnikova. Njena strokovnost in prizadevno delo sta bila vodilo številnih mladih generacij.

B. R.

Marija Dolinšek

MARIJA DOLINŠEK, pristna Korošica, prizadevna učiteljica in mentorica pionirjem na osnovni šoli ZALEC, je umrla tako nenadoma, da smo vsi osupnili. Svojo bolezen je dolgo prikrivala, v sebi pa je čutila, da se bliža usodni konec. V razredu je vztrajala do zadnjega. Sotovaršice, ki so opazile, da je z močmi tako rekoč pri kraju, so jo svarile, naj gre vendarle k zdravniku, naj si vsaj malo odpočije. Marija pa je v svoji notranjosti napravila trden sklep: med učenci, med pionirji do zadnjega diha.

Mirna, tiha, skromna in izredno delavna je bila učiteljica Marija. Vsi, ki smo kdaj z njo skupaj poučevali, smo se čudili, kako zmoredna na videz tako drobna tovarišica z besedo utišati še take razgrajene. Marija Dolinškova je to znala. Spominjam se, da sem nekoč vprašal skupino osmošolcev, katerega izmed učiteljev imajo v najlepšem spominu. In kaj so odgovorili? Tovaršico Dolinškovo!

Sama je bila mirna, njeno življenje pa je poznalo polno viharjev, neviht in neurij. Rodila se je v Črni na Koroškem, oče je bil krojač, mati vzorna gospodinja. Dolinškova družina pa je bila tudi narodno zavedna. Zato so jo Nemci izselili v Srbijo. Tistih grenkih let Marija ni mogla pozabiti. Ko so se vrnili, je šla Marija v šole in se končno odločila za učiteljski poklic. Službovala je na Kozjanskem, v Gotovljah in nazadnje v Zalcu. Preveč skromna je bila, zato ni bila deležna kakih večjih priznanj. Vendar Mariji nikoli ni šlo zgolj za priznanje, zanj so bili največje priznanje uspehi njenih učencev, njenih pionirjev. Z mamo sta imeli prijeten domek v Šmarjeti pri Celju. O mami je vedno govorila z najlepšimi besedami, njej je posvetila najplemenitejšo misel. Tovaršič Božiček, njen zadnji ravnatelj, je s čutečo besedo orisal njeno trnjevo pot, njena učenka pa je pred odprtimi grobom dejala: „Tovaršica Marija, še vedno mislimo, da se boste vrnili med nas, ko pa smo vas imeli tako radi.“

Pa je morala s trüinštridesetimi leti v grob, s tolikimi ideali, s tolikšno pedagoško vneto, s toplim in iskrenim srcem za učence, pionirje, njene otroke. Marija, ničesar drugega Ti ne moremo reči kot: HVALA!

-dk-

Riko Paternost

V spoštljivi starosti 88 let je končal svojo bogato življenjsko pot naš dragi prijatelj in vzornik tovariš Riko Paternost. Boleča vest je prišla iznenada, komaj smo mogli verjeti, da tega vedno vedrega, razgledanega, do zadnjega trenutka upornega prosvetnega delavca ni več med nami. Umril je po kratkem trpljenju.

Zaro z njegovim pepelom smo prenesli k večnemu počitku, toda spomin na tovariša bo za vedno ostal v naših srcih.

Svoje življenje je posvetil pedagoškemu delu, ki je bilo precej raznoliko. Lož pri Rakeku, Senožeče, plebiscitno obdobje v Velikovcu, Poljanska dolina, Tržič, Postojna in Ljubljana. Razni kraji, razna obdobja in različni ljudje – vsi trdno prepričani, da je bil pokojnik prosvetni delavec zlahtnega kova. Kakor v šoli – med mladino tak je bil tudi zunaj nje: ves predan svojemu narodu, svoji domači zemlji.

Med vidnimi ustvarjalci zasledimo v šoli profesorja Slavka Osterca poleg Dragotina Cvetka, Petra Liparja, Maksa Pimika in Franceta Šturma, tudi obetajoče ime Rika Paternosta. Skladbe Rika Paternosta so bile harmonično povsem samosvoje, avtorju je bila glavna melodijska, podprta s harmonijo. Kritiki so napisali, da se Paternost v kompozitorskih potezah prištevava med brezobzirne moderniste. Nenehno je prisotna tonalitet, vedno pristen utrinek nezlaganega doživljanja. Prav v tem je avtor prikupen. Snovanje takrat mladih ustvarjalcev je bilo doživljeno, zbuvalo je pozornost in ugodno sklepanje. Njegove kompozicije so: PESEM SIROT, SONCEK PRELJUBI in TUDI BELI SNEG. Poleg višješolske izobrazbe za svoje redno poklicno delo je Riko Paternost absolviral tudi državni konservatorij v Ljubljani, katerega predstojnik je bil tedaj glasbeni predagog Julij Betteto.

S svojimi zrelimi, prečiščeni pogledi je šel skozi življenje premočno, vedno pripravljen svetovati pri petju ali v orkestru.

Prehojena življenjska pot tovariša Paternosta je sama po sebi najlepše potrdilo, da smo izgubili iz naše srede šolskega ravnatelja, ki zasluži hvalo in pohvalo za vse, kar je ustvarjal.

VOJTEH DEBELJAK

In memoriam

V začetku marca nas je zapustil sodelavec – strokovni učitelj Virant Ratislav. Oglasil se je v tajništvu šole, da bi mu potrdili zdravstveno izkaznico, ki je imela zadnjo overitev v letu 1959. Potreboval je pomoč stomatologa. Zvečer je bil v bolnišnici, štiri dni pozneje – mrtev – kap.

Rojen 30. decembra 1915 v Nominju na Gorenjskem; je diplomiral na strojnem odseku tehniške srednje šole v Ljubljani leta 1934 ter se zaposlil septembra 1935 v smederevski železniški delavnici, kjer je do leta 1940 opravil vse predvidene strokovne izpite. Vojno vihro je preživel v nemškem ujetništvu v Offenburgu in v Švici, od koder se mu je posrečilo pobegniti. Po osvoboditvi je sodeloval pri gradnji proge Samac-Sarajevo, pri direkciji za gradnje v Beogradu, od aprila leta 1949 pa je delal v železniški industrijski šoli – sedaj Poklicni kovinarski šoli Tabor.

Strokovni učitelj Virant spada med tiste strokovnjake, ki so opravili pomembno pionirsko delo. Ko se je srečal s pedagogiko, je bilo strokovno šolstvo dokaj neurejeno, industrija je potrebovala veliko novih, dobrih kadrov, ki naj bi bili sposobni zamašiti vojne, odstranjevati njene posledice in pričeti graditi našo prihodnost na povsem novih temeljih. Udarniško delo je bila vsakdanja nujnost, zunajšolska interesna dejavnost učencev je bila sestavni del redne zaposlitve učitelja – mentorja, redna zaposlitev je bila delo entuziastov, ki so poučevali vse, kar je bilo potrebno; zato so snovne priprave zahtevale veliko požrtvovalnosti, časa in prizadevnosti. Učitelj je bil nenehno na delovnem mestu – ponoči je sestavljal skripta, ki so se danes temelj in osnova modernih učbenikov – podnevi pa je poučeval in vzgajal.

Zavedajoč se novega časa, ki zahteva nove metode, je učitelj Virant že leta 1954 opravil izpit kinooperaterja ozkega filma in leta 1955 nadaljevalni tečaj, ki mu je prinesel diplomu. Tako je učitelj Virant postal učitelj svojim kolegom, ki jih je usposabljal za uporabo avdiovizualnih sredstev, kar je opravljal vse do svojega nadejanega slovesa.

DANILO KRAIGHER

Juletu Kutinu v spomin

V mladosti, ki smo jo doživljali z njim, se je odločil za Levstikovo izročilo „ne le kar veleva mu stan, kar zmoredno to, mož je storiti dolžan“. Kjerkoli je deloval, v takratnem kulturnem združenju učiteljskih in učiteljskih družin, v oktetu – povsod je s svojim delom te besede potrdil in bil zato zaželen sodelavec, zlasti v akcijah Cirila in Metoda za obrambo naše severne meje, kjer so ponovno pritiskali velikonemški kulturbundovci.

V kratkem obdobju svojega učiteljevanja se je ponovno prepričal, kako nesvobodni so ljudje brez temeljnih znanj in kako neobogaten je, če ni usposobljen, da sam odloča med bolj in manj primernim.

Ze od začetka revolucije je opravljal odgovorne naloge in pri tem na svoj način združeval neizprosno doslednost s pripravljeno – poslušati, razumeti in pomagati vsakomur, če je v njem odkril še toliko človeškega, da je lahko upal, da se bo povzpelj iz življenja zmot in spodrsrljavev nazaj na pravo pot.

Odkar je simbolično odšel v pokoj, se je loteval tudi tistih drobnih vsakdanjih nalog, ki niso vselej deležne javnega priznanja, njihove rešitve pa so zelo dobrodošle v vsakdanjem življenju, zlasti preprostih ljudi, ker jim dajejo občutek varnosti in jim pomagajo prebrestiti težave.

Neštokrat smo se srečevali in bili veseli njegovega dobrodušnega nasmeha in ohrabrujočega stiska rok. Ob vsem tem dajanju pa smo vsi skupaj pozabili na prastaro resnico, da tisto, kar pospešeno izgoreva, največkrat kmalu dogori. Precej težje kot je poznati človeka, je biti človek ob vsakem času do vsakogar. S tem nas je Jule Kutin zadolžil, da nadaljujemo to dajanje, to je tisto, kar nas je družilo in združilo tudi danes žal v njegovo prezgodnje slovo.

SOŠOLCI IN SOŠOLKE

Emilija Sorec

Letošnjo pomlad je za vedno odšla od nas upokojena učiteljica Emilija Sorec iz Sel pri Ptujju.

Rodila se je v Mariboru, v učiteljski družini, končala učiteljske in polna ljubezni do otrok in preprostega človeka odšla vzgajat in poučevati na vas. Kratak čas je poučevala v Destemniku, Vidmu in Podlehniku, nato je prišla l. 1912 na Sela – preprosto vasico na Dravskem polju, kjer je živela, delala in vzgajala do svoje smrti. Vse njeno življenje je prevečala le ena misel: vzgajati; učiti, razdajati se drugim. Ni bilo lahko mestnemu dekletu živeti in delati v skromnem, vaškem okolju, toda njena ljubezen in preprostost sta zmogli vse. V Selah je vzgajala in poučevala kar tri rodove. Ljudje so jo sprejeli za svojo. Tu si je ustvarila dom in družino. Bila je svetel zgleđ delavnosti in požrtvovalnosti prosvetne delavke, vzor vedno vedre in nasmejane matere, ne samo v svoji družini, ampak vsem, ki so bili njene dobrote in pomoči potrebni.

Prišla je okupacija in temni, težki dnevi za učiteljsko družino Sorec. Običajno sta ostala sicer na Selah, toda brez službe in denarja. Tu je morala doživeti svojo najtežjo preizkušnjo v življenju. Za posledicami preganjanja je leta 1944 umrl njen mož. Toda njen dom je ostal središče zavednih vaščanov in okoličanov ter žarišče upora proti okupatorjevemu nasilju.

Takoj po osvoboditvi je pričela z vso zagnanostjo poučevati, kljub požgani in porušeni šoli. Ni poznala počitka, neumorno je delala polnih štirideset let. S svojim zgledom močne pedagoške osebnosti je pritegnila k pedagoškemu delu oba sinova, čeprav sta bila v drugih poklicih. Pri svojem delu je bila vztrajna, natančna in dosledna. In kako neprisljveno prepričljivo je znala vzgajati v ljubezni do domovine! Spominjam se, kako nam je v drugem razredu znala pripovedovati o naši Primorski, ki je ostala pod Italijo. S koliko ljubezni in prepričljivosti je znala zbuditi ljubezen do „naše zemlje slovenske, ki jo tepta tučjeva peta“. Še danes se je spominjam kot svoje prve in najboljše učiteljice! Njena blaga in topla beseda je vsadila v moje srce moj prihodnji poklic. „Tudi jaz bom nekoč učiteljica,“ sem sklenila in moja odločitev je bila dokončna. Ob uresničitvi moje velike želje mi je pomagala z nasveti, tistimi drobnimi in velikimi. Poudarjala je predvsem doslednost in dober osebni zgled. „Če si učitelj, moraš biti to z vsem srcem,“ je ponavljala.

Pred dobrimi desetimi leti je prišlo do krize v kadrovskem vprašanju na šoli v Selah. In kdo je priskočil na pomoč? Zopet je stopila pred otroke tov. Emilija Sorec in poučevala se polna tri leta. Kako veseli so dan za dnem prihitali njeni učenci pred njen dom, da so jo pospremili do šole in po pouku nazaj.

Ljubila je otroke, ljubila je cvetje, katerega so bila polna okna njenega doma, ljubila je slovensko pesem. Ob njenem grobu so se zbrali vaščani, njeni učenci od blizu in daleč, otroci, kolegi! Vsi so prinesli cvetja, mnogo cvetja. S pesmijo so se poslovili od nje doma in ob grobu. Pesem, cvetje, otroci, ljubezen... vse to nas je globoko ganilo ob slovesu. Dokler bomo živeli, bo ostala v našem spominu! V srcih vseh je tlela misel: „Takah učiteljev potrebuje domovina!“

SZ

Alfred Bibič

Sredi pomladi nas je za vedno zapustil ravnatelj šentiljske osnovne šole in vsestranski javni delavec Fredi Bibič.

Rodil se je julija leta 1914 – ob začetku prve svetovne vojne – v družini železničarja – strojevodje v Mariboru. Otroška in dijaška leta, prepletena z nevesočnostmi vojnih in povojnih let, je preživljal v rodnem mestu ob Dravi, kjer je obiskoval osnovno in meščansko šolo. Nato se je šolal na mariborskem učiteljskem, ki je prav v tistih letih postalo petletno. Maturiral je leta 1935 in nato v Bileči služil vojaški rok v znani šoli za rezervne oficirje. Ko se je vrnil domov, tudi njemu ni bilo prizaneseno z brezposelnostjo, ki je pestila ves mladi učiteljski rod in tudi druge v tistih letih velike gospodarske krize. Šele leta 1938 je končno dobil službo učitelja na osnovni šoli pri Benediktu v Slovenskih goricah, kjer se je ves posvetil delu, za katerega se je odločil v svojem mladostnem idealizmu. Vojna vihra je tudi njega potegnila v svoj vrtinec.

Kmalu se je vrnil na svoje službeno mesto, takoj nato pa je bil tako kot drugi učitelji odpuščen iz službe. Po nekaj mesecih brezposelnosti se je zaposlil v Ptujju v pisarni. Tu se je leta 1944 vključil v narodno-osvobodilno gibanje kot član mestnega odbora OF in v tem kraju tudi dočkal osvoboditev. Z ženo Vero sta se vrnili na staro službeno mesto pri Benediktu v Slovenskih goricah, kjer je v novih razmerah nadaljeval z delom v šoli in zaoral ledino na političnem področju. Po skupščinskih volitvah jeseni leta 1945 je nato s številnimi učitelji – aktivisti odšel v Prekmurje. V Črenšovcih se je z vsem ognjem predal temu delu, v šoli, v ljudski prosveti in v organizacijah. Ker mu pa prekmursko ozračje zdravstveno ni prijalo, je leta 1950 zaprosil za

prememitev in dobil mesto ravnatelja na nižji gimnaziji pri Sentilju v Slovenskih goricah, ki je bila prav tedaj ustanovljena. V obsejnem Sentilju je bilo delo – zaradi takrat potrebnega izredno ostrega režima na meji – še posebno težavno. Vse svoje moči je posvetil delu v šoli, ki je doživljala še nekaj let zatem več reorganizacij in sprememb. Lotil se je tudi izrednega študija in dosegel diplomu predmetnega učitelja. V 24 letih službovanja na šoli v Sen-

tilju se je poleg lepih trenutkov srečaval tudi z nešteti težavami, katerih vzrok je bila 100 do 150 let stara šolska poslopja. Šoloobveznih otrok je bilo vedno več, veliko denarja je zahtevala modernizacija pouka, za katero se je vedno zavzemal z vso vneto. V zadnjih letih so bile v šoli že tri izmene. Zato si je pokojni ravnatelj že pred leti prizadeval, da bi se zgradilo pri Sentilju nujno potrebno novo šolsko poslopje. Tako, v katerem bi bilo dovolj prostora za vse oddelke v eni izmeni in pod eno streho, kjer bi se lahko razvijalo učnovzgojno delo po vseh modernih načelih. Pomanjkanje denarja in večkratno spreminjanje načrta šolske mreže na okrajni in pozneje na občinski ravni so zavlačevali uresničitev želje učiteljskega zbora te šole in vsega prebivalstva. Ves srecen je delal pred dvema letoma med prebivalci šolskega okolišja za sprejem občinskega referenduma, ker je videl v tej akciji uresničitev velike želje vseh – zgraditev nove šole tudi v Sentilju.

Svoje moči in sposobnosti pa ni razdal samo v dobro šolske mladine, ampak se je oprjel dela tudi pri skoraj vseh krajevnih organizacijah in društvih: v osnovni organizaciji ZKJ, v krajevni organizaciji SZDL, v učiteljskem društvu, v DPM, v TVD Partizan, v KUD Mejnik, v TOD, v krajevni organizaciji ZRVS kot rezervni kapetan, v krajevni skupnosti in še drugod, kjer je opravljal najrazličnejše funkcije od predsednika pa do delovnega člana. Bil je prvi predsednik sveta za kulturo in prosveto v občini Sentilj od leta 1955 naprej. Za svoje požrtvovalno delo, ki ga je opravljal vedno brezkompromisno na osnovi naprednih socialističnih idej, je prejel tudi več odlikovanj.

Na zadnji poti v Mariboru ga je spremlila množica ljudi. Osem družinskih članov se je sklonilo v zadnji pozdrav nad njegovo krsto. Zamrle so besede govornikov, utihnilo so akordni pesmi in godbe, množica se je razšla.

V obsejnem Sentilju se šolski kolektiv in mladina ter vse prebivalstvo le počasi vživlja v misel, da tov. Bibiča, učitelja in vzgojitelja, ni več. Spomin nanj in njegova dela bodo živeli, dokler bodo živeli rodovi, ki so ga poznali.

ANTON SEŠKO

O izpopolnjenem programu individualiziranega opismenjevanja

Izšel je izboljšani in dopolnjen program individualiziranega opismenjevanja (Danica Golli). Inštitut je povabil šole, naj publikacijo naročijo.

Izpopolnjeni program je oblikovan po dvakratnem preizkusu poskusne oblike v eksperimentalnih razredih. Upoštevan je bil tudi odmev v širši praksi, ki je spoznala program v prvi obliki v publikaciji Program individualiziranega opismenjevanja. Delno so bili uporabljeni tudi z rezultati ankete, ki je bila razposlana številnim elementarkam.

Izpopolnjeni program je napisan bolj pregledno. Dodani so primeri priprav za učne ure. Izid izpopolnjenega programa omogoča, da se razčistijo nekatere nejasnosti in nesporazumi, ki so se pojavili v praksi.

Te probleme naštevam v uvodu, v besedilu pa sem dopolnila ali nekoliko spremenila te kritične točke programa. Najbolj pogosto pa je bilo potrebno le bolj poudariti zahteve in stališča, ki jih je vsebovala že prva oblika programa.

Tako je le bolj poudarjeno, da:

- ni opuščena analitično sintetična metoda, vsebuje jo pa tudi kompleksni postopek;
- program predvideva kombinacijo kompleksnega in monografskega postopka, delež monografskega pa učiteljica po potrebi okrepi;
- učiteljica je prosta v časovnih rokih, saj se mora prilagoditi razredu in posameznikom.

Uveljavitev novega najbolj moti zgrešena interpretacija individualizacije pouka, ki se je pojavila v nekaterih krajih. Nekatere elementarke so trdile, da zahteva program poprejšnje znanje branja in pisanja. Takšno tolmačenje ni moglo nastati na temelju besedila Programa niti na temelju prakse po navodilih programa. Odgovori na anketna vprašanja kažejo, da so prav šibki učenci in učenci brez poprejšnjega znanja veliko pridobili. Slikovno-črkovna stavnica jim olajša delo, pri individualizaciji pouka pa se učiteljica bolj posveča učencem brez poprejšnjega znanja in tistim, ki teže napredujejo. Ta čas delajo hitri učenci bolj samostojno.

Mislím, da so nekatere učiteljice, ki so sporočale staršem, naj zdaj kar sami naučijo učenca brati, češ da „nova metoda“ to zahteva, škodovale naši za misli o sodobnejšem pouku v prvem razredu in staršem, ki so jih brez potrebe vznemirile in

vznejevljile. Takšen odnos pa lahko škoduje tudi ugledu učiteljice, saj se tako odreka svoji temeljni dolžnosti, da nauči otroke brati in pisati ob upoštevanju metod in postopkov, ki omogočajo učencu aktivno in samostojno delo ter individualizacijo pouka. Učiteljev ugled temelji na poznavanju sodobnih postopkov in na njegovi samostojni odločitvi glede tega, kako jih bo v svojem razredu uporabil, koliko teže jim bo odmeril in kako jih bo kombiniral ter dopolnjeval s svojim ustvarjalnim delom.

Izpopolnjeni program posveča vprašanjem individualizacije pouka veliko pozornosti. Bolj kot prej poudarja, da veliko dejavnosti zahteva celo uro skupnega in enakega dela vsega razreda, kar pomeni, da potekajo nekatere ure povsem

Iz starih listov

PO NOVEM LETU

Učitelj vpraša dečka: Rudolf, koliko ur ima dan?

Rudolf odgovori: Petindvajset.

Učitelj začudeno reče: Od koga si to slišal!

Rudolf: Saj ste sami pred kratkim rekli, da je zdaj dan že za jedno uro daljši.

Učiteljski tovariš 1891, str. 96

IZ ŠOLE

Učitelj obravnava berilo druge čitanke: Spodobno se obnašaj. V taistem je stavek: „Kadar kdo imeniten pride k tebi v hišo, pozdravi ga ter ponudi se-dež. Kadar odhaja, spremi ga in če je večer, posveti mu tudi.“ Ko je vso stvar dobro razložil, hotel se je prepričati, koliko so si učenci zapomnili, pokliče slednji učenca ter mu pravi: „Mati in oče sta šla od doma; sam si doma. Pri oknu sediš in vidiš, da pridejo proti hiši po stezi g. župnik. Povej nam sedaj, kaj bi naredil?“

Učenec, po kratkem premisleku: „Skrl bi se.“

Učiteljski tovariš 1892, str. 180

VEN MORA!

V neki šoli se je nedavno pripetila tale dogodbica: Prišel je nadzornik in učitelj v prvem razredu je z otroki izvajal naloge 1+1. Neki deklci pa stvar ni šla in ni šla od rok, to se pravi od jezika. Naj se je učitelj še toliko trudil, da bi spravil iz

frontalno. Opozarja elementarke na to, da je prav v začetnem branju in pisanju mogoče razviti individualizacijo, ne da bi učence pri učni uri prostorsko ločevali. Občasno prostorsko ločevanje je potrebno pri glasnem delu (npr. pri podaljšanih vajah spoznavanja črk, glasnega branja). Pri tišem delu ni prostorskega ločevanja: le poredkoma lahko rešujejo enake naloge boljši bralci sami, slabši pa zbrani okrog učiteljice delajo polglasno.

Veliko elementark ima že izkušnje, saj so uspešno delale po programu. Učiteljice brez izkušenj pri individualizaciji pouka naj si jih pridobivajo postopoma in premišljeno.

Pravočasen izid programa ter učenih sredstev za učence in ustreznih priročnikov bo letos ustvaril ugodnejše možnosti za

uresničitev naših metodskih predlogov.

Zelo prav pa bi bilo, da bi elementarke pomirile na roditeljskih sestankih stare novincev in jih prepričale, da novi postopki omogočajo napredovanje vsakemu učencu. Individualne razlike v poprejšnjem znanju taktno upoštevamo in jih izravnavamo. Na počutje otroka v razredu in na ocene njegovega dela pa poprejšnje znanje ne bo vplivalo.

Rezultati ankete opravičujejo takšen optimizem, saj več kot 90 % učiteljic, ki so izpolnile anketni vprašalnik in so delale letos „po novem“ lansko leto pa „po starem“ odgovarja, da je letos delo bolj uspešno. Podrobnejši prikaz rezultatov bo objavljen v strokovnih revijah.

DANICA GOLLI

nje, koliko je ena in ena — otrok je ves zmeden molčal. Tedaj ji hoče pomagati šolski nadzornik in ji v znamenje dvigne dva prsta. Deklica se še bolj zmede in v zadregi pogleduje

enkrat učitelja, enkrat nadzornika. Končno pa boječče pove: „Gospod učitelj, ta-le gospod mora ven!“

Učiteljski tovariš 1913, št. 23, str. 3

Gotovo ni brez pomena, ako slišimo, ali beremo v kakem časopisu, da se je tu ali tam odperla kaka nova ljudska ali meščanska šola. No, si misli marsikdo, zopet se je odperl nov vrelec, ki bo napajal ukaželjno mladino z modrostjo in učenostjo. Zdjaj pa naj še kdo reče, da ne napredujemo... Šolstvo napreduje. Tako se mnogo in mnogo pisari po časopisih. Dosti je kričačev, ki na vsa usta trobijo ta stavek. Celo po gostilnicah se mnogo debatira o šolskem napredku... V resnici se je pomnožilo število šol, vsak otrok mora hoditi v nje, starši se kaznujejo, ako ne pošiljajo svojih otrok redno k pouku, i. t. d. Vsakdo se mora hote ali nehote napiti studenca modrosti. Učitelji pa morajo paziti, da nihče ne odide zjejen iz šole. In ker že primerjam učenje s pitjem, hočem ostati pri tej primeri. Če pa ni kteri izmed otrok, ki pijo ta studenec modrosti, prav terden v možganih; kaj pa potem? Opijani se, kakor z vsako pijačo, ki ne obstoji iz same vode. Oj, potem je pa hudo! Zato je pa tudi toliko poklicanih otrok, a tako malo izvoljenih. Kaj pomaga, da se zida toliko šol, da se učitelji vedno množe, in da je njihovih nadzornikov kmalu toliko, kot učiteljev samih. Omika, zaradi ktere so se ustanovile šole, se pa vendar nič kaj ne širi med ljudstvom, saj se slišijo tožbe, da je sedanja mladina, v katero se vcepljejo prve kali omike, tako divja in surova.

Vprašam, kdo bode povzdignil šolstvo na oni verhunec, na ktere bi moralo biti? Kdo drugi, kot edini učitelji. Kteri je pa količkaj posvečen v šolske razmere, pa dobro ve, da imajo vsi drugi o šolstvu besedo le edini učitelj nima skoro nobene. Pervi pogledimo nekoliko v krajne šolske svete. Kaki moške sede včas v njih! Ključarski, krojaški, črevljarški, mizarški in drugi mojstri, kterim se pač ni nikdar sanjalo, ko so bili še „lerbubje“, da bodo imeli enkrat naslov „gospod krajni šolski svetovalec“. Oj svetovalec, tako ime imajo pa tudi tisti gospodje, ki so šestnajst let študirali, so potem kakih pet let prakticirali pri kaki sodnji, so bili potem kakih osem let adjukti, potem sodnijski svetovalci. Pa še so se ravno toliko časa trudili, vendar nimajo tako dolzega naslova, kot krajni šolski svetovalci. Naj pa še kdo taji, da človek ne more sedanji čas, postati vse. Samo ubogi šolmošter ostane šolmošter vse svoje življenje... Učiteljski tovariš 1877, str. 325 — 326

Zbornik za historiju školstva i prosvjete 7

Strokovni časopisi in poznavalci zgodovine našega šolstva posvečijo vsako leto precej pozornosti na videz skromnemu, v resnici pa kar pomembnemu dogodku: izidu Zbornika za historiju školstva i prosvjete, ki ga izdajajo hrvatski šolski muzej v Zagrebu, pedagoški muzej v Beogradu in slovenski šolski muzej v Ljubljani. Institucije torej, ki opravljajo pomembno delo — zbirajo dokumentacijo in gradivo, ga proučujejo, razstavljajo in objavljajo. Vsako od teh dejanj in tudi prispevki v tem zborniku so nova stopnica za raziskovanje preteklega in boljše razumevanje sedanjega v našem šolstvu.

V osrednjem delu zbornika, ki ima naslov Razprave in članki, objavlja Jovan Vlahović študijo o prvih cerkvenošolskih občinah, šolskih odborih in skladih, ustanovljenih na jugu naše države v 18. in 19. stoletju — za časa Turkov. V sestavku je celostno prikazano delo prvih šolskih organov, s tem pa nakazana nadaljnja pot tistim, ki bodo raziskovali še neproučeno gradivo te vrste na našem jugu.

Opozorimo naj tudi na izredno lepo, poljudnoznanstveno napisan sestavek Dragutina Frankovića o Davorinu Trstenjaku, njegovem življenju in delovanju v letih, ki jih je preživel v Gospiću (1889—1899). Obilica podatkov, citati iz pisem in knjig, sestavek pestrji in živo predstavlja politične razmere, Trstenjakove poglede na politiko, življenje, šolo in odnose v njej.

O tem, kakšne so bile razmere šolstva v Dalmaciji v drugi polovici 19. stoletja, piše Ivo Perić. Avtor postrže za natančnimi podatki o vlogi šol — osnovnih in srednjih, opiše pa tudi realke, pomorske, meščanske in druge šole ter izobraževalne tečaje. Stoletnici realne gimnazije v Osijeku je posvečen sestavek Ive Mažurana.

V zborniku sodelujejo tudi slovenski avtorji. Andrej Šavli, izvrsten poznavalec zgodovine našega zamejskega šolstva, je zbral podatke o goriškem in istrskem begunskem šolstvu v prvi svetovni vojni. V svoji razpravi obravnava slovenske in deloma tudi hrvaške šole Istranov, in sicer vzgojnoizobraževalne ustanove vseh vrst in stopenj. Delovanje teh ustanov je evidencialno po krajih, deželah,

času, trajanju, značaju, obsegu in uspešnosti, podal pa je tudi pregled učnega in vzgojnega kadra. Posebno zanimiva so poglavja, v katerih obravnava probleme slovenskih in hrvaških vojnih beguncev, podaljšano begunstvo, begunsko šolstvo, učitelje in druge vidnejše delavce. Ob koncu — v sklepnih mislih razglablja o motiviranosti pedagoškega dela med begunsko mladino in spomni na skupne poteze v profilu in načinu dela učitelja, ki je delal v begunskih šolah, in tistega, ki dela sedaj v tujini med otroki naših zdomcev.

Prispevek k zgodovini naprednega učiteljskega gibanja med dvema vojnama je dal Rade Vuković v sestavku pod naslovom Branimir Brana D. Aksentijević (1913—1941) — o bojevniku za novo v šoli in za resnico o življenju in položaju šolarja, o prosvetno-kulturnem in političnem delu tega revolucionarja.

Med krajšimi prispevki najdemo v zborniku Zgodovinski opis šolstva v Strigovi do l. 1941 (Branko Pleše), prispevek o prosvetni dejavnosti dr. Ivana Branišlava Zocha v Osijeku in na Hrvaškem (Kamil Fizinger), o srednješolski mladini v okupiranem Beogradu (Radmila Ačimović), o šolah v Hrvaškem zagorju in Prigorju v narodnoosvobodilnem boju (A. — L. Lisac) ter Sedem in pol desetletij pedagoškega muzeja v Beogradu (Borivoje Aksentijević).

V stalni rubriki Iz dela šolskih muzejev piše Slavica Pavlič o razstavi Prizadepni šolniki na Slovenskem v obdobju 1974 do 1914, Tatjana Hojan pa o slovenski šolski knjigi ob 200-letnici uradnih šolskih tiskov. Delo galerije otroške likovne ustvarjalnosti, ki deluje pri pedagoškem muzeju v Beogradu (1964—1972) opisuje Jelica Popović. Zbornik dopolnjujejo knjižne ocene, v razdelku pod naslovom Bibliografija pa je objavljena Bibliografija za slovensko zgodovino šolstva (1774—1970) avtorice Tatjane Hojan. Je nadaljevanje tovrstne bibliografije, objavljene v prvi številki Zbornika leta 1964, ki jo je sestavil France Ostanek.

Sedma številka Zbornika za historiju školstva i prosvjete prinaša torej veliko zanimivosti; je bogat zbir podatkov, mimo katerih ne bo mogel noben raziskovalec jugoslovanskega šolstva.

MARJANA KUNEJ

VZGOJA VARSTVO

Več otrok, manj vzgojiteljic

V Ljubljani primanjkuje najmanj 25 vzgojiteljic. V nekaj letih je pomanjkanje strokovnega kadra v vzgojnovarstvenih zavodih spremenilo strokovno sestavo tako, da ima vsaka skupina vzgojiteljico v dopoldanskem času, sicer pa delajo z otroki laične tovarišice.

Znašli smo se pred resničnostjo, da bodo letos v Ljubljani nekatere skupine, v katerih bodo delale laične tovarišice dopoldan in popoldan. Otroci bodo prikrajšani za strokovno vzgojo v tako pomembnem delu življenja, kot je predšolsko obdobje. Zakaj smo se znašli pred takšnim problemom prav sedaj, ko govori ustava o predšolski vzgoji kot o delu vzgojnoizobraževalnega sistema?

Za to je več vzrokov, najpomembnejša pa sta hitro širjenje mreže vzgojnovarstvenih zavodov in potreba po kakovostnem, bolj strokovnem delu s predšolskim otrokom. Podatek, da odhajajo vzgojiteljice v druge poklice, nas lahko resnično skrbi, kajti tiste, ki so odšle iz poklica, se ne vrnejo več. In zakaj so odšle?

Višje šole za vzgojiteljice ni. O tej šoli, ki naj bi bila oddelek pedagoške akademije, se pogovarjamo že sedem let; čakamo nanjo. Morda bo drugo leto, morda tudi ne. Med vzgojiteljicami so tovarišice, ki si želijo višjo izobrazbo; običajno so to dobre vzgojiteljice. Ker si ne morejo pridobiti take izobrazbe v svoji stroki, se odločajo za študij druge stroke. Za področje vzgoje predšolskih otrok so za vedno izgubljene. Redki so poklici, ki se nasilno sklenejo s končano strokovno šolo, in ne dajejo možnosti nadaljevati študij na višji stopnji. Višjo šolo za vzgojiteljice imajo že vse naše republike, razen Makedonije in Slovenije. Naši strokovnjaki, ki pomenijo za otroke prvo stopničko vzgoje in izobraževanja, morajo končati svojo izobrazbo v petletni srednji šoli. Vemo pa, da v drugih državah sploh ne obstaja poklic vzgojiteljice s srednjo strokovno izobrazbo, temveč da imajo vse vzgojiteljice višjo izobrazbo. Zahteva po poglubljenem znanju vzgojiteljic in kakovosti dela je vsak dan večja in bolj zaželena.

Kljub modernim vrtcem in širjenju mreže vzgojnovarstvenih zavodov pa ne moremo govoriti o idealnih delovnih razmerah vzgojiteljic. Eden izmed pomembnih delovnih pogojev vzgojiteljic je število otrok v skupini. Pedagoški in zdravstveni normativi o starosti in številu otrok, ki se lahko vključijo v čisti ali kombinirani oddelek, se spreminjajo glede na družbene potrebe in druge prostorske možnosti. Svet vzgojnovarstvenega zavoda v soglasju s pristojno samoupravno interesno skupnostjo poveča število otrok v posameznem oddelku za največ 30 % (sedaj 20 %). Potrebe družbe po predšolski vzgoji pa so vedno večje. To pomeni, da bomo imeli prenatrpane oddelke, da bo vzgojiteljica obremenjena s še večjim številom otrok. Tudi to vemo, da so danes otroci vsak dan bolj zahtevni, da zahtevamo od vzgojiteljice vsako leto več. Ob tem pa moramo pomisliti predvsem na otroke. Kako vpliva množica otrok na posameznika, kako obremenjuje otrokovo živčni sistem, če ga prisilimo, da živi v tako veliki skupini, kar pomeni stalen hrup, premikanje, nemir, nasilje nad otrokovo osebnostjo. Kdaj se bo vzgojiteljica v taki skupini lahko ukvarjala s posameznikom? Koliko otrok bo lahko deležni vsak dan tistih njenih vzgojnih prijemov, ki so izvedljivi le v neposrednem odnosu vzgojiteljica—otrok? Na ta vprašanja bi lahko odgovorili psihologi in pedagogi. Koliko smo koristili s pravilnikom, ki govori o teh razburljivih 30 %? Nekaj otrok več bo vrtec lahko sprejel. (Pritisk za povečanje sprejem bo kljub temu, da večina vrtec takih prostorskih zmogljivosti sploh nima.) Kako pa smo začutili tiste otroke, ki so že v vrtcu, pred množičnostjo? Negativni vplivi na otrokovo duševnost se pokažejo v večini primerov šele v kasnejšem življenju. Kdo lahko pretehta, kaj je bolj prav? „Pospraviti“ še nekaj otrok v vrtec in te otroke in ljudi, ki delajo z njimi, neprimerno obremenjevati in mižati pred posledicami, ki prav gotovo bodo, čeprav manj vidne, nedokazljive, ali pa iskati možnosti za reševanje otrok ki čakajo na sprejem v vrtec drugače (ena izmed rešitev je že nakazana) v družbeno nadzorovanem varstvu otrok v drugih družinah. Vzgojiteljicam pomeni prenatrana skupina izredno težak delovni pogoj in to je tudi eden od vzrokov, zakaj odhajajo v druge poklice.

In kako je ovrednoteno delo vzgojiteljic? Vzgojiteljice, ki so zapustile svoj poklic, so na vprašanje, zakaj so odšle drugam, odgovarjale enako: pretežke delovne razmere, prenizki osebni dohodki, želja po nadaljnjem študiju, stanovanjski problemi. Nekatere vzgojiteljice, ki so same matere, so to storile tudi zaradi svojih otrok, da bi imele še nekaj potrpljenja in želje v popoldanskem času ukvarjati se tudi z njimi. Osebni dohodki za tiste, ki vzgajajo otroke v predšolskem obdobju, ki polagajo temelje osebnosti, na katerih bodo kasneje gradili in nadgrajevali drugi pedagogi, so odmerjeni tako skromno, da o vrednotenju tega ne moremo več govoriti. Posegi družbe v gibanje osebnih dohodkov so tudi v družbenih dejavnostih zelo naklonjeni uravnalovki, ki prizadene predvsem strokovno osebo. Vzgojiteljice, ki imajo že srednjo izobrazbo, hitro opravijo dodatno izobraževanje, potrebno za druge poklice. Kuverte z osebnimi dohodki, ki jo odnesejo domov, seveda ni mogoče primerjati s tisto, ki so jo dobivale v njihovem lepem poklicu. Vsi se strinjajo z nami, ki sodimo, da je poklic vzgojiteljice odgovoren, težak, lep, plemenit. Vrtec naj bo središče predšolske vzgojne dejavnosti tudi za tiste otroke, ki niso vključeni v vzgojnovarstvene zavode. To pa pomeni dodatno delo za vzgojiteljice. Ob sedanjem pomanjkanju strokovnega osebja predstavljajo razširjene dejavnosti tako breme, da ga bodo zmogli le malokateri vrtci.

ZMAGA GLOGOVAC

Obvestilo

Absolvente učiteljskega letnika 1953/54, razred c obveščamo, da bo srečanje 28. septembra 1974 v Celju.

Udeležbo sporočite do 22. septembra na naslov: Berni Strmčnik 63000 Celje, Ob železnici 5.

O času in zbirnem mestu boste obveščeni osebno.

Izšla je 1. številka Preseka

Koncept ni spremenjen — vsebina pa je izredno zanimiva in poučna. Koliko naročnikov je že na vaši šoli? V vašem razredu? Sprašujemo zato, ker matematika še vedno sodi med najtežje šolske predmete. S smotno uporabo „Preseka“ lahko ta predmet popestrite. Poskusite — tudi uspeh pri pouku bo večji.

Dopisna delavska univerza v Ljubljani

vpisuje v dopisne šole

- osnovno šolo (5., 6., 7. in 8. razred)
- poklicno administrativno šolo (dveletno)
- ekonomsko šolo
- tehniško šolo (strojno, elektrotehniško, lesnoindustrijsko in kemijsko stroko)
- delovodsko šolo (za strojno stroko)
- poklicno kovinarsko šolo

vpisuje tudi v dopisne tečaje

- nemškega in italijanskega jezika
- esperantskega jezika
- tehničnega risanja
- za skladiščnike
- za kontrolorje in predelavce v kovinarski stroki
- tečaj strojepisja (v drugem delu tečaja možnost specializacije za stavce na IBM strojih ali za fonodaktilografe)
- tečaj poslovne korespondence (za delovne organizacije po modernem programu)
- tečaj za družbeno izobraževanje

Vpisujemo vsak dan od 7. do 14. ure, ob torkih do 18. ure (od 1. septembra tudi drugo soboto v mesecu)

Podrobnosti o sistemu dopisnega izobraževanja, učnem programu in pogojih za vpis boste lahko izvedeli iz prospekta za šol. leto 1974/75, ki vam ga pošljemo na vašo zahtevo.

Svoj naslov napišite s tiskanimi črkami!

Za prospekt pošljite znamko v vrednosti 5 din na naslov:
DOPISNA DELAVSKA UNIVERZA, 61000 Ljubljana,
Parmova 39, telefon 312-141, poštni predal 106.

Odbor za medsebojna razmerja
VVZ MANICE KOMANOVE (Vižmarje — Brod)
61210 Ljubljana Šentvid, Martinova pot 16

razpisuje prosta delovna mesta:
— 3 vzgojiteljice — vzgojiteljska šola — za nedoločen čas.
Nastop dela takoj.

OSNOVNA ŠOLA KRIMSKI ODRED PRESERJE

razpisuje prosta delovna mesta za nedoločen čas:
— učitelja za slovensščino in matematiko v petih razredih, U ali PRU ali študenta
— učitelja za IV. r., U ali PRU ali študenta
— učitelja za komb. oddelek na PŠ Rakitna, U ali študenta

ŠOLSKI CENTER ZA BLAGOVNI PROMET MURSKA SOBOTA

razpisuje za šolsko leto 1974/75 delovno mesto
— učitelja blagovnanstva za določen čas — pogoj: dipl. inž. tekstilne tehnologije
Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o strokovnosti v 15 dneh po objavi razpisa.
Stanovanja ni.

OSNOVNA ŠOLA VELIKA POLANA

razpisuje prosta delovna mesta:
— učitelja nemščine za nedoločen čas, PRU ali P ali absolvent PA za določen čas
— učitelja za slovensščino in srbohrvaščino za nedoločen čas, PRU ali P ali absolvent PA za dol. čas
— učitelja za biologijo in kemijo za nedoločen čas, PRU ali P ali U za dol. čas
— učitelja za fiziko in tehnični pouk za nedoločen čas, PRU ali P ali U za dol. čas
— učitelja za glasbeni pouk za nedoločen čas, PRU ali P (nepolna obveznost)
— učitelja za likovni pouk za nedoločen čas, PRU ali P (nepolna obveznost)
— učitelja za gospodinjstvo za nedoločen čas, PRU ali P (nepolna obveznost)
— učitelja za telesno vzgojo za nedoločen čas, PRU ali P

Komisija za volitve in imenovanja
SKUPŠČINE OBČINE LAŠKO

razpisuje delovno mesto
— ravnatelj osnovne šole Marjan Nemeč Radeče.
Kandidati morajo poleg splošnih pogojev izpolnjevati še naslednje:
— visoka ali višja šolska izobrazba pedagoške smeri,
— strokovni izpit,
— najmanj 5 let delovnih izkušenj,
— organizacijske in pedagoške sposobnosti in
— moralno politične lastnosti

Kandidati naj pošljejo pismene ponudbe s kratkim življenjepisom in dokazili o izpolnjevanju pogojev — spričevala in potrdila — kolkovane z 2,00 dinarjev na naslov: „Skupščina občine Laško — komisija za volitve in imenovanja“.
Razpis velja 15 dni od dneva objave.

OSNOVNA ŠOLA BORIS KIDRIČ ROGAŠKA SLATINA

razpisuje prosto delovno mesto
— učitelja za tehnični pouk — P ali PRU

GLASBENA ŠOLA IDRİJA

razpisuje za nedoločen čas delovni mesti:
— učitelja za harmoniko, PRU
— učitelja za klavir, PRU
Rok prijave 15 dni po objavi.

VZGOJNOVARSTVENI ZAVOD KRANJ

Cesta Staneta Žagarja 19, Kranj
ponovno razpisuje
— več prostih delovnih mest vzgojiteljic za nedoločen čas.
Pogoji: vzgojiteljska šola z diplomom.
Na voljo sta: ena opremljena garsonjera in ena neopremljena samostojna soba.
Razpis velja 15 dni po objavi ali do zasedbe delovnih mest.

POSEBNA OSNOVNA ŠOLA NOVO MESTO

razpisuje prosto delovno mesto
— ortopedagoga — vzgojitelja

Komisija za medsebojna razmerja pri OSNOVNI ŠOLI SENOVO

razpisuje prosto delovno mesto
— učitelja za matematiko in fiziko.
Nastop službe 1. 9. 1974. Soba zagotovljena. Na delovno mesto se kandidati lahko prijavijo za določen ali nedoločen čas na naslov šole.

OSNOVNA ŠOLA DOBREPOLJE, Videm 35

razpisuje prosta delovni mesti:
— učitelja I. razreda za šolsko leto 1974/75, pogoj: U ali PRU razrednega pouka z znanjem MOM za nedoločen čas;
— učitelja angleškega jezika za nedoločen čas, pogoj PRU ali P. Na voljo je enosobno družinsko stanovanje. Ugodne zveze z Ljubljano s šolskim avtobusom.

OSNOVNA ŠOLA HEROJA GRAJZERJA TRŽIČ

razpisuje prosto delovno mesto učitelja za
— matematiko in fiziko, PRU ali P.
Pogoji: ustrezna strokovna in pedagoška izobrazba ter usposobljenost in moralno politična neoporečnost.
Prijavi je treba priložiti življenjepis.
Nastop službe 1. septembra 1974.
Na voljo je družinsko stanovanje.

Delovna skupnost VVZ ANGELECE OCEPEK LJUBLJANA, ZVEZNA UL. 24

sprejme učitelja za določen čas — od 1. 9. 1974, do 31. 8. 1975, na delovno mesto učitelja
— vzgojitelja v PB solarjev.
Pogoj: končano učiteljsko ali pedagoško akademijo (prijavijo se lahko tudi študenti PA, vendar s pedagoško gimnazijo).
V l. 1975 je možnost zaposlitve za nedoločen čas.
Prijave, v katerih navedite osebne podatke in podatke o končani šoli, pošljite na naslov čimprej. Objava velja do zasedbe delovnega mesta.

POSEBNA OSNOVNA ŠOLA JESENICE —

komisija za medsebojna delovna razmerja
razpisuje prosto delovno mesto
— učitelja ortopedagoga za razredni pouk
Pogoji: ortopedagog z višjo ali visoko izobrazbo.
Razpis velja do zasedbe delovnega mesta.
Na voljo je dvosobno stanovanje s centralno kurjavo.

1844 — 1974

Vabimo Vas na

otvoritev nove šole na Dobrovi,

ki bo v nedeljo, 15. septembra 1974 ob 10^h

Sklad za gradnjo OŠ in VVZ
Ljubljana

Krajevna skupnost, družbeno-politične organizacije in kolektiv osnovne šole Dobrova

OSNOVNA ŠOLA PIŠECE PRI BREŽICAH

razpisuje prosto delovno mesto
— učitelja matematike in fizike s polnim delovnim časom za nedoločen čas.
OD: 2650 — 3700 din
Na voljo je družinsko stanovanje v bloku. V poštev prideta tudi zakonski par: učitelj matematike in fizike in vzgojiteljica.
Nastop službe 1. septembra 1974 ali 1. februarja 1975.
Sprejmemo tudi absolventa PA.

OSNOVNA ŠOLA HRVATINI

razpisuje prosta delovna mesta:
— učitelja za slovenski jezik, PRU ali P
— učitelja za matematiko in fiziko, PRU ali P
— učitelja za telesno vzgojo, PRU ali P
— učitelja za angleščino, PRU ali P
— učitelja podaljšanega bivanja, U
— vzgojiteljice v otroškem vrtcu Ankanan (srednja vzgojiteljska šola)
Kandidati naj pošljejo prijave na naslov: Osnovna šola Hrvatini, Hrvatini 137 p. 66280 Ankanan

OSNOVNA ŠOLA DR. ANICE ROTDAJČ GRAD

razpisuje prosta delovna mesta:
— učitelja za matematiko, PRU
— učitelja za biologijo in kemijo, PRU
— učitelja za nemški jezik, PRU
— učitelja za tehnični pouk in fiziko, PRU
— učitelja za glasbeni pouk (zaželeno dopolnjevanje z lik. poukom), PRU
— učitelja za telesno vzgojo, PRU
— učitelja za 5. razred, PRU ali U
Vsa mesta so razpisana za nedoločen čas. Če se prijavi kandidati, ki ne ustrezajo razpisu, bodo sprejeti za določen čas.
Stanovanja: 1 enosobno družinsko stanovanje v bloku; 1 enosobno družinsko stanovanje pri privatniku; druge sobe pri privatnikih.
Razpis velja do zasedbe delovnega mesta.
(Dodatek za težje delovne razmere 150 din.)

ZAVOD ZA VARSTVO IN DELOVNO USPOSABLJANJE MLADINE DR. MARIJANA BORŠTNARJA V DORNAVI PRI PTUJU
ponovno objavlja naslednja prosta delovna mesta za nedoločen čas:

1. socialnega delavca
2. delovnega terapevta ali PRU praktičnega pouka
3. administratorja.

POGOJI: za delovni mesti pod točko 1. in 2. sta potrebni končana višja šola ustrezne smeri, pod 3 pa končana dveletna administrativna šola z nekaj prakse.

Za vsa delovna mesta je določeno poskusno delo.

Nastop službe takoj ali po dogovoru.

Kandidati, ki želijo delati v naši delovni organizaciji, naj vložijo pismene prijave z življenjepisom in dokazilom o strokovnosti na gornji naslov.

Objava velja do zasedbe delovnih mest.

Mednarodni strokovni sejem

učil, učnih pripomočkov, šolske opreme in avdiovizualnih medijev

7.–10. novembra 1974

na razstavnem prostoru Messegelände Wien 2

Zanimivosti „SOLE 74“:

- strokovna predavanja pod naslovom „FORUM PEDAGOGICUM“
- zanimivi „WORKSHOPS“
- razstava „Učitelj kot umetnik“
- informativni pregled dela nadzornega sveta za prometno varnost
- šolski prometni vrtovi

Nova spoznanja — napredek — najboljša izobrazba

PRIREDITELJ: WIENER MESSE — AG — GEMEINSAM MIT DER MUSTERMESSE Ges.m.b.H.
DORNBIERN — A — 1071 WIEN, POSTFACH 124, TEL.: 93 15 24, TELEX: 01-3491 (wmesse a)

prosvetni delavec

List izdajata republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti SRS in izobraževalna skupnost SRS — Izhaja štiri-najstidnevno med šolskim letom — Ureja uredniški odbor.

Direktorica in glavna urednica Neža Maurer, odgovorna urednica Marjana Kunej, tehnična urednica Tea Dominko.

Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanska 6/1, telefon 315-585.

Naslov uprave: Ljubljana, Naborjeva 1/1, telefon 22-284, poštni predal 355-VII.

Rokopisov in fotografij ne vračamo.

Letna naročnina: 30 din za posameznike, za šole in druge ustanove 55 din. Št. tek. računa 50101-678-47093

Tiska ČZP Ljudska pravica. ISSN 0033-1643